

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ПЯТНІЦА, 15 сакавіка 1985 г. № 11 (3265) © Выходзіць з 1932 г. © Цана 10 кап.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

11 сакавіка 1985 года адбыўся нечарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Па даручэнню Палітбюро ЦК Пленум адкрыў член Палітбюро, сакратар ЦК КПСС т. Гарбачоў М. С.

У сувязі са смерцю Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэздыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненкі ўдзельнікі Пленума ўшанавалі памяць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі мінулай жалобнага маўчаннем.

Пленум адзначыў, што Камуністычная партыя Савецкага Саюза, увесь савецкі народ панеслі цяжкую страту. Памёр выдатны партыйны і дзяржаўны дзеяч, патрыёт і інтэрнацыяналіст, паслядоўны змагар за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі.

Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі да канца было аддадзена справе ленынскай партыі, інтарэсам савецкага народа. Куды ён ні накіроўвала яго партыя, ён няўменна, з уласцівай яму самаадданасцю, змагаўся за ажыццяўленне палітыкі КПСС.

Многа ўвагі ўдзяляў Канстанцін Усцінавіч Чарненка паслядоўнаму правядзенню курсу на ўдасканаленне развіцця сацыялізму, на вырашэнне буйных задач эканамічнага і сацыяльнага развіцця, павышэнне дабрабыту і культуры савецкага народа, на далейшы ўздым творчай актыўнасці мас, палепшэнне ідэалагічнай работы, умацаванне дысцыпліны, законнасці і парадку.

Вялікі ўклад унёс Канстанцін Усцінавіч Чарненка ў далейшае развіццё ўсебаковага супрацоўніцтва з брацкімі краінамі сацыялізму, ажыццяўленне сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі, умацавання пазіцыі сацыялістычнай сроджэнасці. Пад яго кіраўніцтвам цвёрда і паслядоўна праводзіліся ў жыццё прынцыпы мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, даваўся рашучы адпор агрэсіўным задумам імперыялізму, вялася ністомная барацьба за спыненне навязанай імперыялізмам гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, за забеспячэнне надзейнай бяспекі народаў.

Як зрэнку вока бліог Канстанцін Усцінавіч Чарненка адзінства нашай Камуністычнай партыі, калектыўны характар дзейнасці Цэнтральнага Камітэта і яго Палітбюро. Ён заўсёды імкнуўся да таго, каб партыя на ўсіх узроўнях дзейнічала як згуртаваны, зладжаны і баявы арганізм. У адзінстве думак і спраў камуністаў бачыў ён залог усіх нашых поспехаў, пераадоленне недахопаў, залог паступальнага руху наперад.

Пленум падкрэсліў, што ў гэтыя жалобныя дні камуністы, увесь савецкі народ яшчэ цясней згуртоўваюцца вакол Цэнтральнага Камітэта партыі і яго Палітбюро. У партыі савецкія людзі з поўнай падставай бачаць кіруючую і накіроўваючую сілу грамадства і поўныя рашучасці беззапаветна змагацца за рэалізацыю ленынскай унутранай і знешняй палітыкі КПСС.

Удзельнікі Пленума ЦК выказалі глыбокае спачуванне родным і блізкім памёршага.

Пленум ЦК разгледзеў пытанне аб выбранні Генеральнага сакратара ЦК КПСС.

Па даручэнню Палітбюро з прамовай па гэтым пытанню выступіў член Палітбюро тав. Грамыка А. А. Ён унёс прапанову выбраць Генеральным сакратаром ЦК КПСС тав. Гарбачова М. С.

Генеральным сакратаром Цэнтральнага Камітэта КПСС Пленум аднадушна выбраў тав. Гарбачова М. С.

Затым на Пленуме выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС тав. Гарбачоў М. С. Ён выказаў глыбокую ўдзячнасць за высокае давер'е, аказанае яму Цэнтральным Камітэтам КПСС, адзначыў, што вельмі добра разумее, наколькі вялікая звязаная з гэтым адказнасць.

Тав. Гарбачоў М. С. запэўніў Цэнтральны Камітэт КПСС, што ён прыкладзе ўсе сілы, каб верна служыць нашай партыі, нашаму народу, вялікай ленынскай справе, каб няўхільна ажыццяўляліся праграмныя ўстаноўкі КПСС, забяспечвалася пераможнасць у вырашэнні задач далейшага ўмацавання эканамічнай і абароннай магутнасці СССР, павышэння дабрабыту савецкага народа, ўмацавання міру, каб настойліва праводзілася ў жыццё ленынская ўнутраная і знешняя палітыка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

На гэтым Пленум ЦК закончыў сваю работу.

Міхаіл Сяргеевіч ГАРБАЧОЎ

Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў нарадзіўся 2 сакавіка 1931 года ў сяле Прывольным Чырвонагвардзейскага раёна Стаўрапольскага краю ў сям'і селяніна.

У хуткім часе пасля Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг. ва ўзросце 15 гадоў ён пачаў сваю працоўную дзейнасць. Працаваў механізатарам машына-трактарнай станцыі. У 1952 годзе ўступіў у члены КПСС. У 1955 годзе закончыў Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя М. В. Ламаносава (юрыдычны факультэт), а ў 1967 годзе — Стаўрапольскі сельскагаспадарчы інстытут, атрымаўшы спецыяльнасць вучонага агранома-эканаміста.

З 1955 года М. С. Гарбачоў — на камсамольскай і партыйнай рабоце. Працуе ў Стаўрапольскім краі: першым сакратаром Стаўрапольскага гаркома ВЛКСМ, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, а затым другім і першым сакратаром крайкома камсамола.

У сакавіку 1962 года М. С. Гарбачоў быў вылучаны партаргам Стаўрапольскага тэрытарыяльна-вытворчага калгасна-саўгаснага ўпраўлення, а ў снежні таго ж года зацверджаны загадчыкам аддзела партыйных органаў крайкома КПСС.

У верасні 1966 года ён быў абраны першым сакратаром Стаўрапольскага гаркома пар-

тыі. Са жніўня 1968 года М. С. Гарбачоў працуе другім сакратаром, а ў красавіку 1970 года выбіраецца першым сакратаром Стаўрапольскага крайкома КПСС.

М. С. Гарбачоў — член Цэнтральнага Камітэта КПСС з 1971 года. Быў дэлегатам XXII, XXIV, XXV і XXVI з'ездаў партыі. У 1978 годзе выбран сакратаром ЦК КПСС, у 1979 годзе — кандыдатам у члены Палітбюро ЦК КПСС. У кастрычніку

1980 года М. С. Гарбачоў пераведзены з кандыдатаў у члены Палітбюро ЦК КПСС. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР 8—11-га скліканняў, старшыня Камісіі па замежных справах Савета Саюза. Дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР 10—11-га скліканняў.

Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў — вядомы дзеяч Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. На ўсіх пасадах, якія яму даручае партыя, працуе з уласцівымі яму ініцыяты-

вай, энергіяй і самаадданасцю, аддае свае веды, багаты вопыт і арганізатарскі талент ажыццяўленню палітыкі партыі, беззапаветна служыць вялікай справе Ленына, інтарэсам працоўнага народа.

За заслугі перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай М. С. Гарбачоў узнагароджан трыма ордэнамі Ленына, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны» і медалямі.

Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. ГАРБАЧОВА на Пленуме ЦК КПСС 11 сакавіка 1985 года

Дарагія таварышы!

Усіх нас, усю нашу партыю і краіну напаткала цяжкае гора. Памёр верны ленец, выдатны дзеяч Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага руху, чалавек чулай душы і вялікага арганізатарскага таленту — Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Вялікі і слаўны шлях прайшоў Канстанцін Усцінавіч. На кожным участку, які яму даручала партыя, усё больш поўна раскрываліся яго талент, умненне працаваць з людзьмі. На пасадзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанцін Усцінавіч Чарненка аддаваў усе сілы і веда развіцця эканомікі краіны, росту дабрабыту і культуры народа, забеспячэнню бяспекі Радзімы, захаванню і ўмацаванню міру на зямлі.

Як зрэнку вока бярог Канстанцін Усцінавіч Чарненка адзінства Камуністычнай партыі, калектыўны характар дзейнасці Цэнтральнага Камітэта і яго Палітбюро. Ён заўсёды імкнуўся да таго, каб партыя на ўсіх узроўнях дзейнічала як згуртаваны, зладжаны і баявы арганізм. У адзінстве думак і спраў камуністаў бачыў ён залог поспехаў, пераадолення недахопаў, залог паступовага руху наперад.

Стратэгічная лінія, вырацаваная на XXVI з'ездзе наступных Пленумах ЦК пры актыўным удзеле Юрыя Уладзіміравіча Андропова і Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, была і застаецца нязменнай. Гэта — лінія на паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, на ўдасканаленне ўсіх бакоў жыцця грамадства. Размова ідзе аб пераўтварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы вытворчасці. Размова ідзе аб удасканаленні сістэмы грамадскіх адносін, перш за ўсё эканамічных. Размова ідзе і аб развіцці самога чалавека, аб якасным паліпашэнні матэрыяльных умоў яго жыцця і працы, яго духоўнага аблічча.

Нам трэба будзе дабіцца рашаючага павароту ў пераводзе народнай гаспадаркі на рэйкі інтэнсіўнага развіцця. Мы павінны, абавязаны ў кароткія тэрміны выйсці на самую перадавую навукова-тэхнічную пазіцыю, на вышэйшы сусветны ўзровень прадукцыйнасці грамадскай працы.

Каб больш паспяхова і хутчэй вырашыць гэту задачу, неабходна і далей настойліва ўдасканальваць гаспадарчы механізм і ўсю сістэму кіравання. Ідучы па гэтым шляху, выбіраючы аптымальныя рашэнні, важна творча прымяняць асноватворныя прынцыпы сацыялістычнага гаспадарання. Гэта значыць — няўхільна ажыццяўляць планавае развіццё

эканомікі, умацоўваць сацыялістычную ўласнасць, расшыраць правы, павышаць самастойнасць і адказнасць прадпрыемстваў, умацняць іх зацікаўленасць у канчатковых выніках работы. Гэта значыць падпарадкоўваць усё эканамічнае развіццё ў канчатковым выніку інтарэсам савецкіх людзей.

Партыя будзе няўхільна праводзіць распрацаваную ёю сацыяльную палітыку. Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавека — гэта праграмае палажэнне павінна напаяняцца ўсё больш глыбокім і канкрэтным зместам. Зразумела, што паліпашэнне ўмоў жыцця чалавека павінна грунтавацца на яго ўзрастаючым укладзе ў агульную справу. Там, дзе дапускаюцца адхіленні ад гэтага прынцыпу, непазбежна парушаецца сацыяльная справядлівасць, якая з'яўляецца важнейшым фактарам адзінства і стабільнасці сацыялістычнага грамадства.

Як адну з карэнных задач унутранай палітыкі партыя разглядае далейшае ўдасканаленне і развіццё дэмакратыі, усёй сістэмы сацыялістычнага самакіравання народа. Задачы тут шматгранныя. Нямаюць гэтым плане робіцца. Маецца на ўвазе далейшае павышэнне ролі Саветаў, актывізацыя прафсаюзаў, камсамола, народнага кантролю, працоўных калектываў. Але наперадзе настойлівая работа і па ўжо намечаных, і па новых напрамках.

Паглыбленне сацыялістычнай дэмакратыі непарыўна звязана з павышэннем грамадскай свядомасці. Эфектыўнасць выхаваўчай работы праяўляецца перш за ўсё ў тым, як рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя ўдзельнічаюць у вырашэнні вялікіх і малых праблем, як яны працуюць, як змагаюцца з недахопамі. Павышэнне працоўнай і сацыяльнай актывнасці савецкіх людзей, умацаванне дысцыпліны, выхаванне патрыятызму і інтэрнацыяналізму — важная задача ўсёй ідэалагічнай дзейнасці.

Пры гэтым будуць і надалей прымацца рашучыя меры па далейшаму навядзенню парадку, ачышчэнню нашага жыцця ад чужых з'яў, ад любых замахаў на інтарэсы грамадства і яго грамадзян, па ўмацаванню сацыялістычнай законнасці.

Мы і далей абавязаны расшыраць публічнасць у рабоце партыйных, савецкіх, дзяржаўных і грамадскіх арганізацый. У. І. Ленін гаварыў, што дзяржава моцная свядомасцю мас. Наша практыка поўнаасцю пацвердзіла гэты вывад. Чым лепш пайнфармаваны людзі, тым больш свядома яны дзейнічаюць, тым больш актывна падтрымліваюць партыю, яе планы і праграмныя мэты.

У галіне знешняй палітыкі наш курс ясны і паслядоўны.

Гэта — курс міру і прагрэсу.

Першая заповедзь партыі і дзяржавы — берагчы і ўсямерна ўмацоўваць брацкую дружбу з нашымі бліжэйшымі саратнікамі і саюзнікамі — краінамі вялікай сацыялістычнай садружнасці. Мы будзем рабіць усё, што ад нас залежыць, для расшырэння ўзаемадзеяння з сацыялістычнымі дзяржавамі, для павышэння ролі і ўплыву сацыялізму ў сусветных справах. Мы хацелі б сур'ёзнага паліпашэння адносін з Кітайскай Народнай Рэспублікай і лічым, што пры наяўнасці ўзаемнасці гэта зусім магчыма.

Савецкі Саюз падтрымліваў барацьбу народаў за вызваленне ад каланіяльнага прыгнёту. І сёння нашы сімпатыі — на баку краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, якія ідуць па шляху ўмацавання незалежнасці і сацыяльнага абнаўлення. Яны для нас — сябры і партнёры ў барацьбе за трывалы мір, за лепшыя, справядлівыя адносіны паміж народамі.

Што ж датычыць адносін з капіталістычнымі дзяржавамі, то хачу сказаць наступнае. Мы будзем цвёрда ісці ленынскім курсам міру і мірнага суіснавання. На добрую волю Савецкі Саюз заўсёды адкажа добрай воляй, на давер'е — давер'ем. Але ўсе павінны ведаць, што інтарэсам нашай Радзімы і яе саюзнікаў мы не здрадзім ніколі.

Мы цэнём поспехі разрадкі міжнароднай напружанасці, дасягнутыя ў 70-я гады, і гэты ўдзельнічаюць у працягу працэсу наладжвання мірнага, узаемавыгаднага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі на аснове раўнапраўя, узаемнай павагі і неўмяшання ва ўнутраныя справы. Новымі крокамі ў гэтым напрамку можна было б дастойна адзначыць саракагоддзе Вялікай Перамогі над гітлераўскім фашызмам і японскім мілітарызмам.

Ніколі раней над чалавецтвам не нависала такая страшная пагроза, як у нашы дні. Адзіны разумны выхад з узніклага становішча — гэта дагаворанасць процістаячых сіл аб неадкладным спыненні гонкі ўзбраенняў — перш за ўсё ядзерных — на зямлі і недапушчэнні яе ў космасе. Дагаворанасць на сумленнай і раўнапраўнай аснове, без спроб «перайграць» другі бок і дыктаваць яму свае ўмовы. Дагаворанасць, якая дапаможа ўсім прайсці наперад да жаданай мэты — поўнага знішчэння і забароны назаву ўсёды ядзернай зброі, да поўнай ліквідацыі пагрозы ядзернай вайны. У гэтым мы цвёрда перакананы.

Заўтра ў Жэневе пачнуцца перагаворы паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі. Падыход СССР да гэтых перагавораў добра вядомы. Магу

толькі яшчэ раз пацвердзіць: мы не імкнёмся да дасягнення аднабаковых пераваг перад Злучанымі Штатамі, перад краінамі НАТО, да ваеннай перавагі над імі; мы хочам спынення, а не прадаўжэння гонкі ўзбраенняў — і таму прапануем замарозіць ядзерныя арсеналы, спыніць далейшае разгортванне ракет; мы хочам сапраўднага і буйнога скарачэння накупленых узбраенняў, а не стварэння ўсё новых сістэм зброі, няхай гэта будзе ў космасе або на зямлі.

Хацелася, каб нашы партнёры па перагаворах у Жэневе зразумелі пазіцыю Савецкага Саюза і адказалі ўзаемнасцю. Тады пагадненне стала б магчымым. Народы свету ўздыхнулі б з палёгкай.

КПСС — партыя інтэрнацыянальная па сваёй прыродзе. Нашы аднадумцы за рубяжом могуць быць упэўнены: у барацьбе за мір і сацыяльны прагрэс партыя Леніна, як заўсёды, будзе цесна супрацоўнічаць з брацкімі камуністычнымі, рабочымі, рэвалюцыйна-дэмакратычнымі партыямі, выступаць за адзінства і актывнае ўзаемадзеянне ўсіх рэвалюцыйных сіл.

Таварышы! Вырашэнне складаных задач, якія стаяць перад намі, прадугледжвае далейшае ўмацаванне партыі, павышэнне яе арганізуючай і накіроўваючай ролі. КПСС заўсёды зыходзіла і зыходзіць з той ленынскай думкі, што прынцыповая палітыка — адзіная правільная палітыка. Такая палітыка, распрацоўваемая калектывам, будзе ажыццяўляцца паслядоўна і няўхільна. Партыя — іменная сіла, якая здольна ўлічыць інтарэсы ўсіх класаў і сацыяльных груп, усіх нацый і народнасцей краіны, згуртаваць іх разам, мабілізаваць энергію народа на агульную справу камуністычнага будаўніцтва.

Палітыка партыі была і будзе накіравана на ўмацаванне саюза рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі, на няўхільнае ўмацаванне дружбы народаў нашай вялікай многанацыянальнай дзяржавы.

КПСС будзе ўсямерна развіваць творчую ініцыятыву моладзі, кляпацыяца аб паліпашэнні ўмоў працы і быту жанчын, аб патрэбах і запатрабаваннях ветэранаў вайны і працы.

У складанай міжнароднай абстаноўцы, як ніколі, важна падтрымліваць абараназдольнасць нашай Радзімы на такім узроўні, каб патэнцыяльныя агрэсары добра ведалі: замах на бяспеку Савецкай краіны і яе саюзнікаў, на мірнае жыццё савецкіх людзей будзе сустрэты сакрушальным ударам у адказ. Нашы слаўныя Узброеныя Сілы будуць і ў далейшым мець для гэтага ўсё неабходнае.

Цяпер шырока разгарнулася падрыхтоўка да XXVII з'езда КПСС. На ім будзе

разгледжана новая рэдакцыя Праграмы партыі, вызначаны перспектывы развіцця краіны на наступную пяцігодку і да 2000 года.

Час патрабуе напружанай, творчай работы ўсіх партыйных арганізацый зверху да нізу. На ўсіх участках, скрозь і ўсюды камуністы павінны быць прыкладам выканання грамадзянскага абавязку, добрасумленнай працы на карысць грамадства, паўсюдна ўсталёўваць ленынскі стыль у рабоце. У першую чаргу гэта адносіцца да кадры партыі, да партыйных і дзяржаўных кіраўнікоў. КПСС будзе няўхільна праводзіць лінію на ўмацаванне патрабавальнасці, на павышэнне адказнасці за даручаную справу.

Пасля завяршэння Пленума члены Цэнтральнага Камітэта, першыя сакратары абкомаў, усе яго ўдзельнікі раз'едуча на месцы з тым, каб з новай энергіяй узяцца за справу. А спраў чакаецца няма. Перш за ўсё трэба паспяхова завяршыць работу па выкананню планаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця сёлета года і забяспечыць тым самым упэўнены старт наступнай пяцігодкі.

Суровая зіма некалькі зартамзіла рэалізацыю планавых заданняў у радзе галін. Значыць, цяпер трэба сабрацца, мабілізаваць рэзервы, напружыць усе сілы, каб ліквідаваць недаробленае і да канца года выйсці на намечаныя рубжы.

Таварышы, у гэтыя дні мы яшчэ больш востра адчуваем, наколькі магутныя і манілітныя рады камуністаў, наколькі згуртаваны і адзіны наш савецкі народ. На нядаўніх выбарах савецкіх людзей зноў выказалі аднадушную падтрымку курсу нашай партыі і дзяржавы. Гэта падтрымка натхняе і абавязвае.

Сёння Пленум Цэнтральнага Камітэта ўсклаў на мяне складаныя і вялікія абавязкі Генеральнага сакратара ЦК КПСС. Добра разумею, наколькі вялікае аказана мне давер'е і наколькі вялікая звязаная з гэтым адказнасць. У будучай рабоце разлічваю на падтрымку і актывную дапамогу членаў Палітбюро, кандыдатаў у члены Палітбюро і сакратароў ЦК, Цэнтральнага Камітэта партыі ў цэлым. Ваш шматгранны вопыт — згустак гістарычнага вопыту нашага народа. Абячаю вам, таварышы, прыкладзіць усё сілы, каб верна служыць нашай партыі, нашаму народу, вялікай ленынскай справе.

Дазвольце выказаць упэўненасць, што, ідучы насустрач XXVII з'езду КПСС, народ і партыя, згуртаваныя вакол Цэнтральнага Камітэта, зробіць усё, каб яшчэ багацейшай і больш магутнай была наша Савецкая Радзіма, каб паўней раскрыліся стваральныя сілы сацыялізму.

Ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР з глыбокім смуткам наведваюць партыю і ўсяму савецкаму народу, што 10 сакавіка 1985 года ў 19 га-

дзін 20 мінут пасля цяжкай хваробы памёр Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Імя Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — вы-

датнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, стойкага барацьбіта за ідэалы камунізму, за мір — заўсёды захавалец у сэрцах савецкіх людзей, усяго прагрэсіўнага чалавецтва.

З В А Р О Т

Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР да Камуністычнай партыі, да савецкага народа

Дарагія таварышы!

Камуністычная партыя Савецкага Саюза, Савецкая дзяржава, увесь савецкі народ панеслі цяжкую страту. Памёр Канстанцін Усцінавіч Чарненка — выдатны партыйны і дзяржаўны дзеяч, патрыёт і інтэрнацыяналіст, паслядоўны змагар за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі.

Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі да канца аддадзена справе ленінскай партыі, інтарсам савецкага народа. Куды ён ні накіроўваў яго партыя, ён нязменна, з уласцівай яму самаадданасцю, змагаўся за ажыццяўленне палітыкі КПСС, у радах якой знаходзіўся больш чым пяцьдзят гадоў.

Ад камсамольскага ваякі і партора пагранічнай заставы да Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР — такі жыццёвы шлях К. У. Чарненкі. На вышэйшых пасадах у партыі і дзяржаве ва ўсёй паўнаце раскрыўся яго талент арганізатара, кіраўніка ленінскага тыпу. Цэнтральны Камітэт партыі, Палітбюро ЦК КПСС на чале з К. У. Чарненкам вялі вялікую і плённую работу па мабілізацыі працоўных на выкананне рашэнняў XXVI з'езда КПСС, наступных Пленумаў Цэнтральнага Камітэта.

Паслядоўна праводзіў курс на ўдасканаленне развіцця сацыялізму, на вырашэнне буйных задач эканамічнага і сацыяльнага развіцця, павышэнне дабрабыту савецкага народа, далейшы ўздым творчай актыўнасці мас, паляпшэнне ідэалагічнай работы. У цэнтры ўвагі партыі пастаянна знаходзіліся пытанні ўмацавання дысцыпліны, законнасці і парадку, кадравай палітыкі, актывізацыі дзейнасці Саветаў, камсамола, народнага кантролю, школьнай рэформы, павышэння грамадскай ролі лі-

таратуры і мастацтва. Вядзецца актыўная работа па падрыхтоўцы да чарговага, XXVII з'езда КПСС, распрацоўцы новай рэдакцыі Праграмы партыі.

На міжнароднай арэне намаганні партыі канцэнтраваліся на далейшым развіцці ўсебаковага супрацоўніцтва з брацкімі краінамі сацыялізму. З дзейнасцю К. У. Чарненкі звязаны пераход да новага этапу сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі, умацавання пазіцыі сацыялістычнай садружнасці.

ЦК КПСС, Савецкая дзяржава цвёрда і паслядоўна праводзілі ў жыццё прынцып мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, рашуча процідзейнічалі агрэсіўным задумам і імкненням найбольш рэакцыйных колаў імперыялізму, нямомна змагаліся за спыненне навязанай імперыялізмам гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, за забеспячэнне надзейнай бяспекі народаў.

У сувязі з цяжкай стратай Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР звяртаюцца да камуністаў, да савецкага народа з заклікам яшчэ цясней згуртавацца вакол ленінскага Цэнтральнага Камітэта партыі і яго Палітбюро. У Камуністычнай партыі Савецкага Саюза працоўныя нашай краіны з поўнай падставай бачаць кіруючую і накіроўваючую сілу савецкага грамадства. Усе справы і думкі партыі накіраваны на беззапаветнае служэнне карэнным інтарсам савецкага народа, справе камунізму.

КПСС узброена неўміручым рэвалюцыйным марксісцка-ленінскім вучэннем. Яна няўхільна ідзе па шляху, указаным Леніным, і з гэтага шляху не зверне ніколі.

Партыя і надалей будзе праводзіць

курс на ўсебаковае ўдасканаленне развіцця сацыялізму. Яна лічыць вышэйшым сэнсам сваёй дзейнасці далейшае павышэнне матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа на аснове інтэнсіфікацыі эканомікі, усямернага паскарэння навукова-тэхнічнага прагрэсу. З усёй настойлівасцю будзе ўсё больш поўна ажыццяўляцца ва ўсіх сферах нашага жыцця ўласцівы сацыялізму прынцып сацыяльнай справядлівасці, неадступна праводзіцца адобраная і падтрыманая працоўнымі краінамі лінія на ўмацаванне дысцыпліны, парадку, арганізаванасці. Партыя і далей будзе ўмацоўваць саюз рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі, брацкую дружбу савецкіх народаў, якія складаюць аснову жыццядзейнасці нашага грамадства, будзе развіваць сацыялістычную дэмакратыю. Партыя лічыла і лічыць вышэйшымі духоўнымі каштоўнасцямі савецкіх людзей марксісцка-ленінскую перакананасць, калектывізм, патрыятызм, пралетарскі сацыялістычны інтэрнацыяналізм.

КПСС, Савецкая дзяржава рабілі і робяць усё магчымае і неабходнае для ўмацавання сацыялістычнай садружнасці, усталявання пазіцыі сацыялізму на сусветнай арэне, для прадухілення ядзернай катастрофы і забеспячэння трывалага міру. Мы хочам і настойліва дабіваемся спынення гонкі ўзбраенняў, прадухілення мілітарызацыі космасу. Наша канчатковая мэта — поўнае знішчэнне ядзернай зброі ўсюды на планеце, поўная ліквідацыя пагрозы ядзернай вайны, Савецкі Саюз нязменна выступаў і выступае за канструктыўны дыялог, за практычныя меры, якія вядуць да зніжэння міжнароднай напружанасці, да ўстанаўлення атмасферы давер'я, супрацоўніцтва і ўзаемаразу-

мення паміж усімі народамі і дзяржавамі.

Савецкі Саюз нікому не пагражае і не імкнецца да ваеннай перавагі. Але ён не дапусціць таго, каб якая-небудзь іншая краіна або кааліцыя дзяржаў атрымалі такую перавагу. Вось чаму мы і ў далейшым будзем нямомна павышаць пільнасць, умацоўваць абароназдольнасць нашай сацыялістычнай Радзімы.

Нашы сімпатыі і наша падтрымка на баку народаў, якія змагаюцца за свабоду і нацыянальную незалежнасць. У барацьбе за мір і сацыяльны прагрэс КПСС нязменна верная паслядоўнаму курсу на ўсямернае згуртаванне сіл міжнароднага камуністычнага і рабочага руху.

Мэты партыі ясныя і высакародныя. Яны далі магчымасць КПСС здабыць бязмежнае давер'е працоўных. У адзінстве з народам — сіла партыі. У адзінстве з партыяй, у яе кіраўніцтве — сіла народа.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка, які прысвяціў усё сваё жыццё вернаму служэнню партыі, савецкаму народу, назаўсёды застаецца ў памяці камуністаў, усіх савецкіх людзей. Ён застаецца ў нашай памяці як палыманы прапагандыст марксісцка-ленінскіх ідэй, як спагадлівы і патрабавальны кіраўнік, як чалавек чулы і ўважлівы да патрэб і клопатаў людзей працы.

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР цвёрда ўпэўнены ў тым, што камуністы, усе савецкія людзі, працягваючы высокую свядомасць і арганізаванасць, будуць працаваць з яшчэ большым энтузіязмам і самаадданасцю, умацоўваць эканамічную і абаронную магутнасць нашай Радзімы, дастойна неслі сцяг Вялікага Кастрычніка.

У ЦК КПСС, Прэзідыуме Вярхоўнага Савета СССР і Савеце Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР паставілі:

1. У сувязі са смерцю Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

Канстанціна Усцінавіча Чарненкі аб'явіць у краіне жалобу 11, 12, 13 сакавіка 1985 г.

2. У момант пахавання цела Канстанціна Усцінавіча Чарненкі зрабіць гарматныя залпы ў Маскве, сталіцах саюзных рэспублік, у гарадах

героях Ленінградзе, Валгаградзе, Адэсе, Севастопалі, Новарасійску, Керчы, Туле, у крэпасці-героі Брэсце, а таксама ў гарадах Калінінградзе, Львове, Растове-на-Доне, Куйбышаве, Свядлоўску,

Новасібірску, Чыце, Хабараўску, Уладзівастоку, Краснаярску.

У гэты ж час спыніць на пяць мінут работу ўсіх прадпрыемстваў і арганізацый па ўсёй тэрыторыі Савецкага

Саюза за выключэннем прадпрыемстваў бесперапыннай вытворчасці; зрабіць на працягу трох мінут салют гудамі на фабрыках, заводах, чыгунках, на суднах марскога і рачнога флоту.

Медыцынскае заключэнне аб хваробе і прычыне смерці Чарненкі Канстанціна Усцінавіча

Чарненка К. У., 1911 года нараджэння, доўгі час хварэў эмфіземай лёгкіх, якая ўскладнілася лёгачна-сардэч-

най недастатковасцю. Цяжкая стану ўзмацнялася адначасова з хранічным гепатытам з пераходам у цыроз.

Нягледзячы на праводзімую тэрапію нарасталі гіпаксічныя і дыстрафічныя змяненні ў органах і тканках.

10 сакавіка 1985 года ў 19 гадзін 20 мінут пры з'явах нарастаючай пяхоначнай і лёгачна-сардэчнай недас-

татковасці адбылося спыненне сэрца.

Пры паталаганатамічным даследаванні дыягназ пацвердзіўся.

Начальнік Чацвёртага галоўнага ўпраўлення пры Міністэрстве аховы здароўя СССР, акадэмік АН СССР, АМН СССР, прафесар Я. І. Чазаў; член-карэспандэнт АМН СССР, прафесар А. Г. Чучалін; член-карэспандэнт АМН СССР, прафесар М. І. Перэльман; член-карэспандэнт АМН СССР, прафесар В. Г. Смагін; акадэмік АМН СССР, прафесар Ф. І. Камароў; заслужаны дзеяч навукі, прафесар В. Г. Папоў; член-карэспандэнт АМН СССР, прафесар А. І. Вароб'ёў; лечачы ўрач З. В. Осіпава; акадэмік АМН СССР, прафесар М. А. Краеўскі; заслужаны дзеяч навукі, прафесар Ю. В. Пастноў.

У ЦК КПСС, Прэзідыуме Вярхоўнага Савета СССР і Савеце Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР паставілі:

1. Утварыць камісію па ар-

ганізацыі пахавання Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанціна Усцінавіча Чар-

ненкі ў наступным саставе: тт. Гарбачоў М. С. (старшыня), Аліеў Г. А., Варатнікоў В. І., Грышын В. В., Грамыка А. А., Раманаў Р. В.,

Саломенцаў М. С., Ціханаў М. А., Далгіх У. І., Кузняцоў В. В., Панамароў В. М., Чэбрыкаў В. М., Зімянін М. В., Лігачоў Я. К., Маркаў

Г. М., Мішын В. М., Церашкова В. У., Федасееў П. М., Шалаеў С. А., Пракоф'еў Ю. А., Цыглімаў С. С.

2. Пахаваць К. У. Чарненку на Краснай плошчы.

Ад камісіі па арганізацыі пахавання Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанціна Усцінавіча Чарненкі

Камісія паведамляе, што труна з целам Канстанціна Усцінавіча Чарненкі ўстаноўлена ў Калоннай зале Дома

саюзаў 11 сакавіка 1985 года.

Доступ працоўных у Калонную залу для развітання

з Канстанцінам Усцінавічам Чарненкам адкрыт 12 сакавіка г. г. з 10 гадзін да 22 гадзін і 13 сакавіка — з 9 гадзін да 11 гадзін 30 мінут.

Ад камісіі па арганізацыі пахавання

Канстанціна Усцінавіча Чарненкі

Камісія паведамляе, што пахаванне Канстанціна Усцінавіча Чарненкі адбудзецца ў

сераду, 13 сакавіка, у 13 гадзін на Краснай плошчы.

Канстанцін Усцінавіч ЧАРНЕНКА

10 сакавіка 1985 года на семдзят чацвёртым годзе жыцця пасля цяжкай хваробы памёр Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, тройчы Герой Сацыялістычнай Працы Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Перастала біцца сэрца выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху. Усе жыццё і дзейнасць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі аддадзены беззаветнаму служэнню справе партыі і народа, барацьбе за ўмацаванне эканамічнай і абароннай магутнасці Радзімы, павышэнне дабрабыту савецкіх людзей, за ўсебаковае ўдасканаленне нашага сацыялістычнага грамадства, за захаванне і ўмацаванне міру на зямлі.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка нарадзіўся 24 верасня 1911 года ў сялянскай сям'і ў вёсцы Вялікая Цесь Навасёлаўскага раёна Краснаярскага краю. Працоўнае жыццё К. У. Чарненка пачаў з ранніх гадоў, працуючы па найму ў кулакоў. Уся яго далейшая працоўная дзейнасць звязана з кіруючай работай у камсамольскіх, а затым у партыйных органах. У 1929—1930 гадах К. У. Чарненка загадваў аддзелам прапаганды і агітацыі Навасёлаўскага райкома ВЛКСМ Краснаярскага краю. У 1930 годзе ён пайшоў добраахвотнікам у Чырвоную Армію, дзе ў 1931 годзе ўступіў у рады Камуністычнай партыі. Да 1933 года служыў у пагранічных войсках, быў сакратаром партыйнай арганізацыі пагранічнай заставы.

Закончыўшы службу ў арміі, К. У. Чарненка працаваў у Краснаярскім краі: загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі Навасёлаўскага і Уярскага райкомаў партыі, дырэктарам Краснаярскага краявога Дома партыйнай асветы, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, сакратаром Краснаярскага крайкома партыі.

З 1945 года пасля заканчэння Вышэйшай школы партарганізатараў пры ЦК ВКП(б) К. У. Чарненка працаваў сакратаром Пензенскага абкома партыі, а з 1948 года — загадчыкам аддзела

прапаганды і агітацыі ЦК Кампартыі Малдавіі.

У 1956 годзе ён быў вылучаны ў апарат ЦК КПСС на пасаду загадчыка сектара Аддзела прапаганды. З 1960 года К. У. Чарненка працаваў начальнікам Сакратарыята Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. У 1965 годзе ён зацвярджаецца загадчыкам Агульнага аддзела ЦК КПСС. У 1966—1971 гадах К. У. Чарненка — кандыдат у члены ЦК КПСС. На XXIV з'ездзе партыі, у сакавіку 1971 года, выбіраецца членам Цэнтральнага Камітэта КПСС, а ў сакавіку 1976 года на Пленуме ЦК КПСС, які адбыўся пасля XXV з'езда партыі, — сакратаром ЦК КПСС.

З 1977 года К. У. Чарненка — кандыдат у члены Палітбюро, а з 1978 года — член Палітбюро ЦК КПСС.

Нечарговы Пленум ЦК КПСС, які адбыўся 13 лютага 1984 года, выбраў К. У. Чарненку Генеральным сакратаром ЦК КПСС.

К. У. Чарненка быў дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР 7—11 скліканняў і дэпутатам Вярхоўнага Савета РСФСР 10—11 скліканняў. У красавіку 1984 года на першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР 11-га склікання К. У. Чарненка быў выбраны Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На высокіх пасадах, якія партыя давярала Канстанціну Усцінавічу Чарненку, ён праявіў сябе як верны і стойкі марксіст-ленінец, актыўны барацьбіт за мір і шчасце людзей. Валодаючы багатым жыццёвым вопытам, глыбокімі тэарэтычнымі ведамі, выдатнымі палітычнымі і арганізатарскімі здольнасцямі, ён унёс вялікі ўклад у калектыўную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта партыі па распрацоўцы і ажыццяўленню генеральнай лініі КПСС, ажыццяўленню рашэнняў XXVI з'езда, па развіццю і ўсталяванню ленінскага стылю партыйнай і дзяржаўнай работы.

У дакладзе на чэрвеньскім (1983 г.) Пленуме ЦК КПСС, у іншых выступленнях К. У.

Чарненкі ўсебаковае абгрунтаванне атрымаў стратэгічны курс КПСС — курс на ўдасканаленне пабудаванага ў СССР сацыялізму. З яго імем звязаны далейшае паглыбленне і канкрэтызацыя выпрацаванай партыйнай канцэпцыі развітога сацыялізму, якая лягла ў аснову работы па падрыхтоўцы новай рэдакцыі Праграмы КПСС.

Многа сіл і ўвагі ўдзяляў К. У. Чарненка ўдасканаленню форм і метадаў ідэйна-выхаваўчай і арганізатарскай работы партыі ў масах, яе кадровай палітыцы, паліяпшэнню дзейнасці Саветаў, прафсаюзаў і камсамола, творчых саюзаў, органаў народнага кантролю. Значны ўклад К. У. Чарненкі ў распрацоўку рэформы школы.

К. У. Чарненка праяўляў вялікія клопаты аб павышэнні тэмпаў росту грамадскай вытворчасці, усебаковай інтэнсіфікацыі эканомікі, паскарэнні навукова-тэхнічнага прагрэсу, аб удасканаленні гаспадарчага механізма, умацаванні дысцыпліны і арганізаванасці. У яго прамовах на кастрычніцкім (1984 г.) Пленуме ЦК КПСС атрымала далейшае развіццё аграрная палітыка партыі, вызначаны актуальныя задачы па выкананню Харчовай праграмы, няўхільнаму павышэнню жыллёвага ўзроўню народа.

Узначальваючы Савет абароны СССР, К. У. Чарненка многае зрабіў для ўмацавання абароназдольнасці краіны, павышэння баявой гатоўнасці Савецкіх Узброеных Сіл.

У складанай міжнароднай абстаноўцы К. У. Чарненка нястомна працаваў над правядзеннем у жыццё міралюбывай ленінскай знешняй палітыкі нашай партыі, накіраванай на ўмацаванне міру і міжнароднай бяспекі, спыненне гонкі ўзбраенняў, на ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны. Гэта палітыка знаходзіла і знаходзіць аднадушную падтрымку савецкага народа, усіх людзей добрай волі.

Першарадную ўвагу К. У. Чарненка ўдзяляў развіццю і ўмацаванню супрацоўніцтва і згуртаванасці краін сацыялістычнай садружнасці.

Ён паслядоўна выступаў за ўмацаванне адзінства сусветнага камуністычнага і рабочага руху, у падтрымку нацыянальна-вызваленчай барацьбы народаў.

Па ініцыятыве К. У. Чарненкі былі распрацаваны многія канструктыўныя прапановы Савецкага Саюза, накіраваныя на аздаруленне міжнароднай абстаноўкі, на ўсталяванне прынцыпаў мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам.

За вялікія заслугі перад Радзімай Канстанцін Усцінавіч Чарненка тройчы ўдастоен звання Героя Сацыялістычнай Працы, узнагароджан чатырма ордэнамі Леніна, трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, многімі медалямі Савецкага Са-

юза, а таксама вышэйшымі ўзнагародамі брацкіх краін. Ён з'яўляўся лаўрэатам Ленінскай прэміі.

К. У. Чарненка карыстаўся глыбокай павагай і давер'ем савецкага народа, нашых зарубежных сяброў. Яго заўсёды вызначалі чужыя адносіны да патрэб і запатрабаваняў працоўных, прынцыповасць і асабістая скромнасць.

Усе жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — яркі прыклад непахіснай адданасці вялікай справе ленінскай партыі, самаадданай працы ў імя перамогі ідэалаў камунізму.

Светлая памяць аб Канстанціне Усцінавічу Чарненку назаўсёды захавецца ў сэрцах камуністаў, усіх савецкіх людзей.

**ЦЭНТРАЛЬНЫ
КАМІТЭТ КПСС**

**ПРЭЗІДЫУМ
ВЯРХОЎНАГА САВЕТА
СССР**

**САВЕТ МІНІСТРАЎ
СССР**

Удзельнікі Пленума ЦК КПСС развітваюцца з К. У. Чарненкам

Глыбокім болям у сэрцы кожнага савецкага чалавека адазвалася смерць выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета

СССР. У жалобе ўся краіна, сталіца нашай Радзімы.

11 сакавіка ў Калонную залу Дома саюзаў, дзе на пастамеце ўстаноўлена труна з цэлам памёршага, прыйшлі таварышы М. С. Гарбачоў, Г. А. Алеў, В. І. Варатнікоў,

В. В. Грышын, А. А. Грамыка, Д. А. Кунаеў, Р. В. Раманаў, М. С. Саломенцаў, М. А. Ціханаў, П. Н. Дземічаў, У. І. Далгіх, В. В. Кузняцоў, Б. М. Панамароў, В. М. Чэзрыкаў, Э. А. Шэварднадзе, М. В. Зімянін, І. В. Капітонаў, Я. К. Лігачоў, К. В. Русакоў, М. І.

Рыжкоў, удзельнікі Пленума ЦК КПСС.

У журботным маўчанні кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы аддалі даніну памяці выдатнаму партыйнаму і дзяржаўнаму дзеячу, патрыёту і інтэрна-

цыяналісту, паслядоўнаму барацьбіту за перамогу ідэалаў камунізму і міру на зямлі. Затым яны выказалі глыбокія спачуванні родным і блізкім памёршага.

(ТАСС).

Тэлефота ТАСС—ВЕЛТА.

МАСКВА. 13 сакавіка 1985 года. На трыбуне Маўзалея У. І. Леніна.

Тэлефота ТАСС—БЕЛТА.

ПАХАВАННЕ КАНСТАНЦІНА УСЦІНАВІЧА ЧАРНЕНКІ

ЖАЛОБНЫ МІТЫНГ НА КРАСНАЙ ПЛОШЧЫ

Прамова М. С. ГАРБАЧОВА

Савецкі народ, усё прагрэсіўнае чалавецтва праводзілі 13 сакавіка ў апошні шлях Канстанціна Усцінавіча Чарненку — выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху, Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

З раніцы праз Калонную залу ў журботным маўчанні зноў ішлі рабочыя і служачыя заводаў і фабрык, работнікі ўстаноў і навукова-даследчых інстытутаў, дзеячы навукі і культуры, ваеннаслужачыя, працаўнікі палёў і ферм, навучэнская моладзь. Дзесяткі тысяч савецкіх людзей аддалі даніну глыбокай павягі чалавеку, усё жыццё якога — яркі прыклад непахіснай адданасці вялікай справе ленінскай партыі, самаадданай працы ў імя перамогі ідэалаў камунізму.

...У ганаровую варту ля труны памёршага становяцца таварышы М. С. Гарбачоў, Г. А. Аліеў, В. І. Варатнікоў, В. В. Грышын, А. А. Грамыка, Д. А. Кунаеў, Р. В. Раманаў, М. С. Саломенцаў, М. А. Ціханаў, У. В. Шчарбіцкі, П. Н. Дземічаў, У. І. Далгіх, В. В. Кузняцоў, Б. М. Панамароў, В. М. Чэбрыкаў, Э. А. Шварднадзе, М. В. Зімянін, І. В. Капітонаў, Я. К. Лігачоў, К. В. Русакоў, М. І. Рыжкоў.

Жалобную вахту неслі члены камісіі па арганізацыі пахавання Г. М. Маркаў, В. М. Мішын, В. У. Церашкова, П. М. Федасееў, С. А. Шалаеў, Ю. А. Пракоф'еў, С. С. Цыглімаў.

Калонную залу наведалі дэлегацыі:

СРВ — член Палітбюро ЦК КПВ, Старшыня Дзяржаўнага савета СРВ Чыонг

(Заначэнне на стар. 7).

Дарагія таварышы!

Мы праводзім у апошні шлях Канстанціна Усцінавіча Чарненку.

У гэты журботны час савецкія людзі аддаюць даніну глыбокай павягі вернаму сыну нашай партыі і народа, стойкаму барацьбіту за высякародныя камуністычныя ідэалы, выдатнаму партыйнаму і дзяржаўнаму дзеячу.

З маладых гадоў Канстанцін Усцінавіч цалкам прысвяціў сябе служэнню справе партыі, інтарэсам народа. На якіх бы ўчастках партыйнай і дзяржаўнай работы ён ні знаходзіўся — на пагранічнай заставе, у Сібіры або Паволжы, у Малдавіі або ў Маскве, — усюды Канстанцін Усцінавіч Чарненка працаваў з поўнай аддачай сіл, выступаў страсным прапагандыстам марксізму-ленінізму, натхняў і згуртоўваў людзей, умела накіроўваў іх намаганні на вялікія, карысныя справы. Яго заўсёды вызначалі высокая ідэйная перакананасць, творчае гарэнне, дзелавітасць, партыйная прынцыповасць, чуласць і ўвага да людзей.

Багаты палітычны вопыт Канстанціна Усцінавіча Чарненкі найбольш поўна праявіўся на пасадах Генеральнага сакратара ЦК КПСС і Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Пад яго кіраўніцтвам Цэнтральным Камітэтам, Палітбюро ЦК былі прыняты і праводзіліся ў жыццё важныя рашэнні па карэнных праблемах эканамічнага і сацыяльна-палітычнага развіцця краіны, камуністычнага выхавання мас.

Канстанцін Усцінавіч многае зрабіў для ажыццяўлення ленінскага курсу нашай

партыі — курсу, накіраванага на ўмацаванне магутнасці нашай Радзімы, захаванне і ўмацаванне міру на зямлі.

Сёння перад савецкім народам Камуністычная партыя, яе Цэнтральны Камітэт, Палітбюро ЦК цвёрда заяўляюць аб сваёй непахіснай рашучасці верна служыць вялікай справе сацыялізму і камунізму, справе міру, сацыяльнага прагрэсу і шчасця працоўных.

Пры актыўным удзеле Канстанціна Усцінавіча Чарненкі калектыўна выпрацоўвалася і праводзілася лінія партыі на ўсямерную інтэнсіфікацыю вытворчасці, далейшы ўздым матэрыяльнага дабрабыту і духоўнай культуры народа, паглыбленне сацыялістычнай дэмакратыі, удасканаленне палітычнай сістэмы грамадства.

Мы будзем і ў далейшым мэтанакіравана весці барацьбу за ажыццяўленне рашэнняў XXVI з'езда КПСС, лістападаўскага (1982 г.) і наступных Пленумаў ЦК па паскарэнню сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, умацаванню яе эканамічнай і абароннай магутнасці. Важнейшым клопатам партыі і дзяржавы заўсёды былі і застануцца задавальненне ўзрастаючых запатрабаванняў савецкага чалавека, паліпашэнне ўмоў яго працы і быту.

У цэнтры ўвагі будуць і ў далейшым знаходзіцца развіццё ініцыятывы і творчасці мас, строгае захаванне парадку і законнасці, ўмацаванне працоўнай, дзяржаўнай і партыйнай дысцыпліны.

Мы будзем усямерна падтрымліваць, заахвочваць і

ўзвышаць тых, хто не словамі, а справамі, практычнымі вынікамі праяўляе свае добрасумленныя адносіны да грамадскага абавязку.

Мы будзем змагацца супраць любых праяўленняў параднасці і пустаслоўя, фанатэрыі і безадказнасці, супраць усяго, што супярэчыць сацыялістычным нормам жыцця.

Цэнтральны Камітэт будзе і ў далейшым нястомна ўмацоўваць згуртаванасць партыі, яе сувязі з масамі, удасканалваць стыль партыйнай, дзяржаўнай і грамадскай дзейнасці.

З імем Канстанціна Усцінавіча Чарненкі звязаны ажыццяўленне знешнепалітычнага курсу Савецкай дзяржавы, буйныя міралюбівыя ініцыятывы, накіраваныя на спыненне гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы суцэснай тэрмаядзернай катастрофы. Наша партыя і дзяржава будуць і далей нарошчваць намаганні ў гэтым напрамку, рабіць усё, каб захаваць мір. Мы выходзім з таго, што права жыць ва ўмовах міру і свабоды — гэта галоўнае права чалавека.

Мы зноў пацвярджаем сваю гатоўнасць падтрымліваць добрасуседскія адносіны з усімі краінамі на прынцыпах мірнага суіснавання, на аснове раўнапраўя і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва. Савецкі Саюз ніколі і нікому не пагражаў. Але нікому і ніколі не ўдасца дыктаваць нам сваю волю.

Сацыялізм, як вучыў Ленін, дакажа свае перавагі, але дакажа не сілай зброі, а сілай прыкладу ва ўсіх галінах жыццядзейснага грамадства — эканамічнай, палітычнай, маральнай.

Справа міру і сацыяльнага прагрэсу надзейна служаць растуцай магутнасць і згуртаванасць краін сацыялістычнай садружнасці. Цэнтральны Камітэт КПСС і Савецкі ўрад робяць усё неабходнае, каб яшчэ больш трывалым станавіўся іх брацкі саюз, развіталася і паглыблялася іх палітычнае і эканамічнае супрацоўніцтва. Верная прынцыпам сацыялістычнага інтэрнацыяналізму, наша партыя будзе і ў далейшым рабіць усё для расшырэння ўзаемадзеяння брацкіх краін, умацавання іх пазіцыі ў міжнародных справах.

Мы ўпэўнены, што мэты, якія ставіць партыя, ідуцай на сустрэчу свайму XXVII з'езду, будуць дасягнуты. Парукай таму — самаадданая праца савецкіх людзей, непарушнае адзінства партыі і народа.

Ад імя Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савецкага ўрада дазвольце выказаць удзячнасць брацкім партыям, працоўным краін сацыялістычнай садружнасці, урадам і народам іншых дзяржаў, усім, хто ўшанаваў светлую памяць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі.

У гэты час развітання з Канстанцінам Усцінавічам хачу выказаць шчырыя і глыбокія спачуванні яго сям'і і блізкім.

Схляючы галаву перад табой, наш дарагі таварыш і саратнік, мы абяцаем няўхільна ісці курсам нашай ленінскай партыі. Служыць яе справе — значыць служыць справе народа. Гэты свой абавязак мы выканаем да канца.

Бывай, наш дарагі Канстанцін Усцінавіч!

УСЕНАРОДНАЯ ЖУРБА

Вестка аб смерці вернага ленінца, выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, палымянага дзеяча-інтэрнацыяналіста, дзейнага барацьбіта за мір і дружбу паміж народамі, актыўнага дзеяча за прадухіленне ядзернай вайны, Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанціна Усцінавіча Чарненкі болей адзвалася ў сэрцах савецкіх людзей, усяго прагрэсіўнага чалавецтва. Паўсюдна ў краіне прайшлі жалобныя мітынгі,

удзельнікі якіх заяўлялі аб сваёй рашучасці падтрымліваць міралюбную ўнутраную і знешнюю палітыку КПСС, жаданні яшчэ цясней згуртоўваць рады вакол ленінскай Камуністычнай партыі, прыкласці ўсе намаганні для паспяховага завяршэння заданняў адзінацатай пяцігодкі, выканання рашэнняў гістарычнага XXVI з'езда КПСС, наступных партыйных пленумаў, падкрэслівалі, што чарговы, XXVII з'езд КПСС будзе сустрэты новымі працоўнымі поспехамі ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі,

новымі дасягненнямі ў галіне навукі, адукацыі, культуры.

У чырвоным кутку сортапракатнага цэха маскоўскага металургічнага завода «Серп і молат» — партрэт Канстанціна Усцінавіча Чарненкі. Сюды прыйшлі прадстаўнікі ўсіх цэхаў і аддзелаў прадпрыемства.

На трыбуне — вальцоўшчык А. Малышаў:

— Глыбокім смуткам напоўніліся нашы сэрцы, — сказаў ён. — Перастала біцца сэрца патрыёта і інтэрнацыяналіста. Усё жыццё яго было да канца аддадзена

справе Камуністычнай партыі, інтарэсам савецкага народа.

Незабыўнай падзеяй для нас, металургаў, было наведанне ў красавіку мінулага года Канстанцінам Усцінавічам нашага калектыву. Яго парады, рэкамендацыі, выказаныя на сустрэчы, і сёння з'яўляюцца для нас кіраўніцтвам да дзеяння па ажыццяўленню прадвызначэнняў партыі.

На мітынгу выступілі сакратар партбюро лістапракатнага цэха Р. Хамедалін, сталювар электрафасоналіцейнага цэха В. Курбакоў, работніца цэха халоднай пракаткі нержавеючай стужкі Л. Окунева і іншыя. Яны падкрэслі-

лі, што, верныя традыцыям савецкага рабочага класа, металургі сталіцы, як і ўсе масквічы, свае сілы і энергію аддадуць справе камуністычнага будаўніцтва, будуць і ў далейшым у авангардзе барацьбы за правядзенне ў жыццё палітыкі партыі.

На мітынг у чырвоны куток інструментальна-штампавай вытворчасці АЗЛК сабраліся прадстаўнікі падраздзяленняў прадпрыемства.

— Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча, — заявіў слесар В. Бруснікін, — было непаруўна звязана з КПСС, савецкім народам. У гэты журботны дні мы, масквічы, заяўляем аб рашучасці з

(Заначэнне на стар. 6—7).

ПАХАВАННЕ КАНСТАНЦІНА УСЦІНАВІЧА ЧАРНЕНКІ

Прамова В. В. ГРЫШЫНА

Таварышы!

Камуністы, працоўныя Масквы разам з партыяй, савецкім народам глыбока смуткуюць у сувязі са смерцю Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Канстанціна Усцінавіча Чарненкі.

Усё жыццё Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага і рабочага руху, — гэта яркі ўзор беззапаветнай адданасці вялікай справе Леніна, будаўніцтву камунізму. Ён быў верным сынам савецкага народа і служэнню яму прысвяціў свой талент, усе свае сілы.

Вялікі ўклад унёс Канстанцін Усцінавіч Чарненка ва ўдасканаленне гаспадарчай, арганізацыйнай, ідэалагічнай работы партыі, развіццё працоўнай і палітычнай актыўнасці савецкіх людзей, узмацненне эканамічнай і абароннай магутнасці нашай Радзімы.

Заўсёды дальнобачны і своечасовы ініцыятывы Канстанціна Усцінавіча Чарненкі былі накіраваны на дасягненне адзінай мэты — зрабіць нашу вялікую краіну яшчэ больш квітнеючай і магутнай, зрабіць жыццё савецкіх людзей яшчэ больш забеспечаным матэрыяльна і багатым духоўна.

Усяму свету вядомы нястомныя клопаты Канстанціна Усцінавіча Чарненкі аб ліквідацыі навішай над чалавецтвам пагрозы ядзернай вайны, аб умацаванні ўсеагульнага міру, развіцці плённага міжнароднага супрацоўніцтва, умацаванні адзінства і згуртаванасці краін сацыялістычнай сям'і, брацкіх марксісцка-ленінскіх партый.

Амаль 30 гадоў жыццё і дзейнасць Канстанціна Усцінавіча Чарненкі былі непасрэдна звязаны з Масквой. Тут ён працаваў у апаратах Цэнтральнага Камітэта партыі і Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, загадчыкам Агульнага аддзела ЦК КПСС, сакратаром, а затым Генеральным сакратаром ЦК КПСС, Старшыней Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Працоўныя Масквы добра ведалі Канстанціна Усцінавіча Чарненку. Ён многа разоў бываў на маскоўскіх прадпрыемствах, сустракаўся з рабочымі, цікавіўся развіццём эканомікі горада, умовамі працы, быту і адпачынку масквічоў, аказваў вялікую дапамогу гарадской партыйнай арганізацыі, савецкім органам у вырашэнні пастаўленых перад імі задач. Масквічы неаднаразова выбіралі яго дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і РСФСР.

Канстанціну Усцінавічу былі ўласцівы высокая ідэй-

насць, вялікая працавітасць, прынцыповасць, дэмакратызм у спалучэнні з патрабавальнасцю, арганізатарскі талент, асабістая скромнасць, гэта значыць усе тыя рысы, якія вызначалі яго як кіраўніка ленінскага тыпу.

Праз усё сваё жыццё Канстанцін Усцінавіч Чарненка з гонарам пранёс высокае званне члена вялікай ленінскай партыі, у радах якой ён знаходзіўся з 1931 года.

Сёння мы схіляем галовы ля праху Канстанціна Усцінавіча Чарненкі.

Цяжка ўсведамляць, што няма больш сярод нас гэтага палымнага камуніста, партыёта і інтэрнацыяналіста, чалавека высокай партыйнасці і мэтанакіраванасці.

Глыбока перажываючы цяжкую страту, працоўныя Масквы поўныя рашучасці памножыць свае намаганні ў барацьбе за ажыццяўленне рашэння XXVI з'езда партыі, наступных Пленумаў ЦК КПСС, выкананне планаў сацыяльна-эканамічнага развіцця, у барацьбе за справу камунізму, якой прысвяціў усё сваё жыццё Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Светлую памяць аб слаўным сыне Камуністычнай партыі і савецкага народа Канстанціне Усцінавічу Чарненку мы назаўсёды захаваем у нашых сэрцах.

ва бываў у краі і ў нашым раёне. Мы добра памятаем яго задушэўнасць, чуткасць і ўвагу да нас, простых працаўнікоў, да нашых патрэб і клопатаў. Выхадзец з народа, Канстанцін Усцінавіч заўсёды быў простым, даступным, умеў заўважыць і падтрымаць ініцыятыву працоўных. І яны адказвалі яму шчырай любоўю, удзячнасцю, імкненнем працаваць з поўнай аддачай.

Праводзячы Канстанціна Усцінавіча ў апошні шлях, працоўныя краіны, як і ўсе савецкія людзі, ясна ўсведамляюць, што лепшай памяццю аб ім будзе — наша самаадда-

ная праца ў імя далейшага ўмацавання эканамічнай і абароннай магутнасці сацыялістычнай Радзімы, у імя міру і шчасця на зямлі.

Камуністы, усе працоўныя Краснаарскага краю аднадушна адабраюць і падтрымліваюць рашэнні савацкага Пленума ЦК КПСС і запэўніваюць родную ленінскую партыю, што яны і ў далейшым будуць настойліва працаваць у імя перамогі вялікай справы камунізму, якой Канстанцін Усцінавіч Чарненка прысвяціў усё сваё выдатнае жыццё.

Бывай, наш дарагі Канстанцін Усцінавіч!

Прамова
П. М. ФЕДАСЕЕВА

Таварышы! Савецкія вучоныя глыбока перажываюць цяжкую страту і шчыра падзяляюць усенародны смутак у сувязі са смерцю Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, вернага партыёта сацыялістычнай Радзімы і інтэрнацыяналіста, стойкага барацьбіта за мірнае жыццё на зямлі і сацыяльны прагрэс чалавецтва.

Прысвяціўшы ўсё сваё жыццё справе Камуністычнай партыі і сацыялістычнага будаўніцтва, на ўсіх адказных пасадах ён працягваў ленінскую прынцыповасць і партыйнасць, высокую ўсведамленне грамадскага абавязку, нястомныя клопаты аб сувязі з масамі, аб дабрабыце народа. Выдатны тэарэтык і нястомны прапагандыст марксізму-ленінізму, ён у сваёй дзейнасці з'яўляўся яркім прыкладам арганічнага спалучэння рэвалюцыйнай тэорыі і практыкі, арганізатарскай і ідэалагічнай работы. Пытанні ідэйна-палітычнага выхавання і павышэння тэарэтычнай падрыхтоўкі кадраў заўсёды былі ў цэнтры яго ўвагі.

Таварыш Чарненка ўнёс буйны ўклад у развіццё марксісцка-ленінскай тэорыі, у яго выступленнях і артыкулах вызначаны і абгрунтаваны прынцыповыя палажэнні аб шляхах і метадах удасканалення развіцця сацыялістычнага

грамадства, аб перспектывах яго руху да камунізму. Вялікае значэнне маюць яго выступленні па пытаннях ідэалагічнай работы партыі, па праблемах адукацыі і выхавання маладога пакалення ў духу навуковага светапогляду, адданасці сацыялістычнай Радзіме і гатоўнасці да стварэння дзейнасці на карысць народа. Многа ўвагі ён удзяляў абагульненню вопыту сацыялістычных краін, актуальных праблемам умацавання сусветнай сацыялістычнай сям'і, Грунтоўна распрацаваны ім пытанні тэорыі і практыкі міжнародных адносін у сучаснай складанай абстаноўцы.

За творчы ўклад у развіццё марксісцка-ленінскай тэорыі яму прысуджана вышэйшая ўзнагарода Акадэміі навук СССР у галіне грамадазнаўства — залаты медаль імя Карла Маркса.

Савецкія вучоныя ведалі і высока цанілі клопаты таварыша Чарненкі аб развіцці навукі, аб навукова-тэхнічным прагрэсе як асноўным зьявіце ва ўдасканаленні сацыялістычных прадукцыйных сіл і павышэнні эфектыўнасці грамадскай вытворчасці.

Адаючы свае сілы і веды на карысць нашай Радзімы, савецкія вучоныя ўсведамляюць, што ўсебаковае і паслядоўнае ўдасканаленне развіцця сацыялістычнага грамадства, далейшае развіццё тэо-

Прамова С. С. ЦЫГЛІМАВА

Паважаныя таварышы!

Цяжка выказаць словамі горьч цяжкай страты, наш вялікі смутак у сувязі са смерцю Канстанціна Усцінавіча Чарненкі, выдатнага палітычнага дзеяча, вернага камуніста-ленінца.

Займаючы вышэйшыя пасады ў партыі і дзяржаве, ён быў у той жа час бліжэй і дарагім нам, сібіракам-краснаарцам, як старэйшы таварыш, як наш зямляк.

На енсейскіх берагах у далёкія дваццатыя гады пачалася працоўная біяграфія Канстанціна Усцінавіча Чарненкі. Тут атрымаў ён рабо-

чую і палітычную загартоўку. З ранняга гадоў пазнаў ён горькую батрацкую долю. У гады калектывізацыі сельскай гаспадаркі ён быў у ліку тых, хто ствараў першыя калгасы, актыўна змагаўся за ажыццяўленне планаў першых пяцігодкаў.

У грозныя ваенныя гады Канстанцін Усцінавіч, будучы сакратаром краявога камітэта партыі, аддаваў усе свае сілы і энергію набліжэнню нашай Вялікай Перамогі.

Канстанцін Усцінавіч Чарненка да апошніх дзён збор у сваім сэрцы любоў да краснаарскай зямлі, да яе

суровай і прыгожай прыроды, ніколі не парываў сувязі з роднымі мясцінамі. Важкі яго ўклад у комплекснае развіццё прадукцыйных сіл краю, фарміраванне буйных прамсловых комплексаў. Ён працягваў штодзённую цікавасць да таго, як узводзіцца найвялікшая ў свеце Саяна-Шушанская ГЭС, набірае сілу КАТЭК, нарошчвае сваю магутнасць запаларны Нарыльск, пераўтвараецца праца і жыццё хлебарабоў, прыгажэюць гарады і пасёлкі.

Краснаарцы назаўсёды захаваюць у памяці незабыўныя сустрэчы з Канстанцінам Усцінавічам. Ён неаднаразо-

УСЕНАРОДНАЯ ЖУРБА

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 5).

яшчэ большым энтузіязмам, з высокай свядомасцю змагацца за ажыццяўленне прадвызначэнняў партыі, за выкананне заданняў пяцігодкі.

Ленінградскае опытка-механічнае аб'яднанне імя У. І. Леніна. У жалобным убранны — механазборачны цэх.

— Вострым болям адазвалася ў нашых сэрцах вестка аб смерці К. У. Чарненкі, — сказаў фрэзероўшчык Ю. Міцёлкін. — Усюды, куды б ні накіроўвала Канстанціна Усцінавіча партыя, ва ўсёй лаўнаце раскрываўся яго талент арганізатара, кіраўніка ленінскага тыпу. У адказ на Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР да Камуністычнай партыі, да савецкага народа, заявіў прамоўца, праявіў высокую свядомасць і арганізаванасць, працай будзем нястомна ўмацоўваць эканамічную і абаронную магутнасць Краіны Саветаў.

Жалобныя мітынгі адбыліся таксама ў аб'яднаных «Іжорскі завод», «Электрасіла», «Святлана», у іншых працоўных калектывах Ленінграда і вобласці.

Калектыву ерэванскага навукова-вытворчага аб'яднання «Наірыт» ушанаваў мінутой маўчання памяць К. У. Чарненкі. Выступаючы на мітынг, апаратчык каўчукавай вытворчасці В. Азізян сказаў:

— Савецкія людзі бязмежна вераць Камуністычнай партыі, пад кіраўніцтвам якой упэўнена развіваецца наша эканоміка, умацоўваецца абаронная магутнасць дзяржавы. Хімікі Арменіі паспяхова рэалізуюць заданні пяцігодкі, забяспечваючы народную гаспадарку краіны высакаякаснай прадукцыяй. Мы будзем яшчэ больш настойліва прымяжаць дасягнутыя поспехі.

Выступіўшы на мітынгу гаварылі аб аднадушнай падтрымцы ўнутранай і знешняй палітыкі КПСС, імкненні яшчэ цясней згуртавацца ва-

кол яе ленінскага Цэнтральнага Камітэта.

— Данінай нашай памяці К. У. Чарненкі стане паслядоўнае правядзенне ў жыццё распрацаванай пры яго непасрэдным удзеле школьнай рэформы, самаадданая праца на ніве выхавання моладзі ў духу адданасці ідэалам камунізму, — заявіла на мітынг выкладчыка і вучыця Нова-Троіцкай сярэдняй школы № 1 Сакулускага раёна Кіргізіі сакратар партыйнай арганізацыі Ю. Медзікава. — У прамове на нечарговым Пленуме Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачоў сказаў, што паліпшэнне ўмоў жыцця чалавека павінна грунтавацца на яго ўзрастаючым укладзе ў агульную справу. Гэта павінна быць асновай светапогляду нашай моладзі. Многае тут трэба будзе зрабіць нам, педагогам. Запэўніваем партыю: прыкладзем усе сілы для выхавання маладога пакалення актыўнымі барацьбітамі за ідэалы камунізму.

Адбыўся мітынг суднарамонтнікаў «Дальзавода» імя 50-годдзя СССР ва Уладзі-вастоку.

— Вострым болям адазвалася ў нашых сэрцах вестка аб смерці К. У. Чарненкі, — сказаў брыгадзір В. Белацелаў. — У адказ на Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР заяўляем, што будзем працаваць з яшчэ большым энтузіязмам, высокай свядомасцю і арганізаванасцю.

Галоўны канвеер Мінскага аўтамабільнага завода. Тут адбыўся многалюдны жалобны мітынг працаўнікоў прадпрыемства. Яго адкрыў сакратар парткома завода М. Стральцоў.

Слова атрымлівае генеральны дырэктар Беларускага аб'яднання па вытворчасці вялікагрузных аўтамабіляў М. Лаўрыновіч:

— Цяжкую страту панеслі Камуністычная партыя, увесь савецкі народ. Перастала біцца сэрца выдатнага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча, партыёта і інтэрнацыяналіста, паслядоўнага барацьбіта за перамогу ідэалаў ка-

мунізму і міру Канстанціна Усцінавіча Чарненкі. Для кожнага з нас Канстанцін Усцінавіч быў прыкладам беззапаветнага служэння справе партыі, у радах якой ён знаходзіўся больш чым пяцьдзесят гадоў.

Камуністычная партыя, ідучы курсам XXVI з'езда, забяспечыла ўпэўнены рух краіны наперад па ўсіх напрамках эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу. Гэта пацвярджаецца і працоўнымі справамі нашага калектыву. План чатырох гадоў пяцігодкі выканан да тэрмінова. На прадпрыемстве шыршыцца саборніцтва за дастойную сустрэчу XXVII з'езда КПСС і 40-годдзя Вялікай Перамогі.

Ля мікрафона — кавальштампоўшчык, Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Я. Шуляк:

— Я і мае таварышы па цэху лічым, што лепшай памяццю К. У. Чарненку, вернаму марксісту-ленінцу, будзе наша ўдарная праца, павышэнне рабочага ўкладу ў далейшае ўмацаванне эканамічнай і абароннай магутнасці Радзімы.

Выступіўшы на жалобным мітынгу інжынер прэса-

ры і практыкі навуковага камунізму з'явіцца жывым увабленнем высокіх ідэалаў ленинскай партыі, у імя якіх жыў, працаваў і змагаўся Канстанцін Усцінавіч Чарненка.

Дзеячы савецкай навукі аднадушна адабраюць і поўнасцю падтрымліваюць рашэнні нечарговага сакавіцкага Пленума ЦК КПСС, які прадаманстраваў паслядоўнасць і пераемнасць палітыкі партыі, яе непарушнае адзінства і маналітнае згуртаванасць пад непераможным сцягам марксізму-ленінізму.

Прамова

В. М. МІШЫНА

Паважаныя таварышы!

У журботны час народнага смутку камсамольцы, юнакі і дзяўчаты глыбока перажываюць боль цяжкай страты, якая напаткала партыю і краіну. Не стала сярод нас выдатнага дзяржаўнага і палітычнага дзеяча, самаадданага барацьбіта за мір і камунізм Канстанціна Усцінавіча Чарненкі.

Палітычная біяграфія Канстанціна Усцінавіча пачыналася ў радах Ленинскага камсамола. Тут узмужнеў яго характар, умаццела воля, развіліся арганізатарскія здольнасці. Выхадзец з глыбін народа, выхаваны Камуністычнай партыяй, нашым савецкім ладам, Канстанцін Усцінавіч на ўсіх пасадах быў верны ленинскай традыцыі бацькоўскіх адносін да моладзі, увагі да спраў і клопатаў камсамола і піянеры.

Канстанцін Усцінавіч палітычна верыў у моладзь, падтрымліваў яе стваральную энергію і энтузіязм. З яго імем непарушна звязаны важны этап развіцця тэорыі і практыкі партыйнага кіраўніцтва камсамола, у пастаянным удасканаленні якога партыя бачыць важнейшую гарантыю рэвалюцыйнай пераемнасці пакаленняў у сацыялістычным грамадстве.

Пад кіраўніцтвам ЦК КПСС прымаюцца шырока маштабныя энергійныя меры па перабудове савецкай школы, палітычнаму дзейнасці камсамола, павышэнню яго ролі ў камуністычным выхаванні моладзі, якія закранаюць інтарэсы мільёнаў юнакоў і дзяўчат, зрабляць дабратворны ўплыў на лёсы цяперашняга і будучых пакаленняў.

Лічачы, што моладзь многае можа і павінна зрабіць для прадукцыйнага ваеннага неабсягнення, Канстанцін Усцінавіч актыўна падтрымаў ініцыятыву камсамола правесці ў год 40-годдзя нашай Вялікай Перамогі XII Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў у

Маскве. Рыхтуючыся да яго, камсамол умацоўвае дружбу з брацкімі саюзамі моладзі сацыялістычных краін, з камуністычнымі, рэвалюцыйна-дэмакратычнымі маладзёжнымі арганізацыямі капіталістычных і маладых незалежных дзяржаў, разам з імі выступае ў авангардзе антыімперыялістычнай барацьбы ўсяго прагрэсіўнага юнацтва планеты.

У гэтыя журботныя дні, усведамляючы ўсю паўнату сваёй адказнасці за камуністычнае выхаванне падрастаючых пакаленняў, камсамол яшчэ вакол роднай Камуністычнай партыі, яе ленинскага Цэнтральнага Камітэта, які ўпэўнена вядзе савецкі народ па шляху ўдасканалення развіцця сацыялізму.

Ленинскі камсамол непадзельна адабрае і падтрымлівае вынікі нечарговага Пленума ЦК КПСС. Пленум пераканаўча паказаў пераемнасць стратэгічнага курсу нашай партыі, з усёй відэавочнасцю пацвердзіў, што партыя камуністаў — іменная тая сіла, якая здольна ўлічыць інтарэсы ўсіх класаў і сацыяльных груп, усіх нацый і народнасцей краіны, згуртаваць іх, мабілізаваць энергію народа на агульную справу камуністычнага будаўніцтва.

Камсамольцы, юнакі і дзяўчаты зрабляць усё, каб быць на вышыні задач, якія ставяцца партыі, дастойна сустрапаць XXVII з'езд КПСС, будучы ўсямерна ўмацоўваць эканамічную і абаронную магутнасць сацыялістычнай Айчыны, прымажаць слаўныя традыцыі старэйшых пакаленняў барацьбітоў за камунізм.

Камсамол схіляе свае сцягі перад светлай памяццю Канстанціна Усцінавіча Чарненкі — камуніста, патрабавальнага і чуткага настаўніка юнацтва. Яго імя будзе жыць у памяці і справах савецкай моладзі.

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 5).

Цынь (кіраўнік дэлегацыі), член ЦК КПВ, загадчык аддзела знешніх сувязей ЦК КПВ Ву Куанг, член ЦК КПВ, пасол СРВ у СССР Дзін Ньо Ліем, загадчык канцылярыі Дзяржаўнага савета і Нацыянальнага сходу СРВ Нгуен В'ет Зунг;

ЛНДР — член Палітбюро ЦК НРПЛ, Прэзідэнт ЛНДР Суфанувонг (кіраўнік дэлегацыі), член Палітбюро ЦК НРПЛ, сакратар ЦК НРПЛ, намеснік Старшыні Савета Міністраў, міністр нацыянальнай абароны ЛНДР Кхамтай Сіпхандон, член ЦК НРПЛ, пасол ЛНДР у СССР Тхангсават Кхайкхампхитхун;

НРК — Генеральны сакратар ЦК НРПК, Старшыня Дзяржаўнага савета НРК Лі Пэн (кіраўнік дэлегацыі), намеснік міністра замежных спраў НРК Цянь Цічэнь, пасол НРК у СССР Лі Цэван, намеснік загадчыка аддзела МЗС НРК Дай Бінго.

Памяць К. У. Чарненкі ўшанавала дэлегацыя КНР — намеснік прэм'ера Дзяржаўнага савета КНР Лі Пэн (кіраўнік дэлегацыі), намеснік міністра замежных спраў КНР Цянь Цічэнь, пасол КНР у СССР Лі Цэван, намеснік загадчыка аддзела МЗС КНР Дай Бінго.

У Калоннай зале былі дэлегацыі Анголы на чале са Старшынёй МПЛА — Партыі працы, Прэзідэнтам Ж. Э. Душ Сантушам, Мазамбіка на чале са Старшынёй Партыі Фрэлімо, Прэзідэнтам С. Машэлам, Першы сакратар Туніскай кампартыі М. Хармель і іншыя.

Мінутай маўчання памяць кіраўніка Савецкай дзяржавы ўшанавалі дэлегацыі Вялікабрытаніі — на чале з Прэм'ер-Міністрам М. Тэтчэр, Індыі — на чале з Прэм'ер-Міністрам Р. Гандзі, Іспаніі — на чале са Старшынёй урада Ф. Гансалесам, Італіі — на чале з Прэзідэнтам А. Перціні, Лівана — на чале з Прэм'ер-Міністрам Р. Караме, Марока — на чале з Прэм'ер-Міністрам М. К. Ламрані, Францыі — на чале з Прэзідэнтам Ф. Мітэранам, Японіі — на чале з Прэм'ер-Міністрам Я. Накасонэ і іншыя.

...12 гадзін. У зале застаюцца родныя і блізкія К. У. Чарненкі. Апошнія минуты развітання.

Гучаць жалобныя мелодыі. Труну з целам К. У. Чарнен-

кі выносяць з Калоннай залы і ўстаўляюць на артылерыйскі лафет. Картэж накіроўваецца на Красную плошчу.

У журботным маўчанні за труной К. У. Чарненкі ў жалобнай працэсі ідуць кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, члены камісіі па арганізацыі пахавання, родныя і блізкія памёршага, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, адказныя работнікі ЦК КПСС, МГК КПСС і выканкома Массавата, прадстаўнікі грамадскасці.

Наперадзе працэсі — мноства вяноў, ускладзеных у Доме саюзаў ад ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР, саюзных і аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей, міністэрстваў і ведамстваў, партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, ад працоўных калектываў краіны. Тут жа вянкі ад зарубешных дэлегацый.

На чырвоным атласе — савецкія ордэны і медалі, якіх К. У. Чарненка ўдасцен за вялікія заслугі перад Радзімай, вышэйшыя ўзнагароды брацкіх краін.

...Красная плошча. У журботным маўчанні тысячы масквічоў, якія прыйшлі сюды на жалобны мітынг. У строгім страі — часці войск Маскоўскага гарнізона. Над іх калонамі схілены баявыя сцягі.

Жалобная працэсія набліжаецца да Маўзалея. Труна з лафета пераносіцца на пастамент.

На цэнтральную трыбуну Маўзалея падыходзяць таварышы М. С. Гарбачоў, Г. А. Аліеў, В. І. Варатнікоў, В. В. Грышын, А. А. Грамыка, Д. А. Кунаеў, Р. В. Рамацаў, М. С. Саломенцаў, М. А. Ціханаў, У. В. Шчарбіцкі, П. Н. Дзямічаў, У. І. Далгіх, В. В. Кузняцоў, Б. М. Панамароў, В. М. Чэбрыкаў, Э. А. Шэварднадзе, М. В. Зімянін, І. В. Капітонаў, Я. К. Лігачоў, К. В. Русакоў, М. І. Рыжкоў, члены камісіі па арганізацыі пахавання.

На трыбунах — члены і кандыдаты ў члены ЦК КПСС, члены Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС, дэпутаты Вярхоўнага Саветаў СССР і РСФСР, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, военачальнікі, перадавікі вытворчасці.

Тут жа — шматлікія зарубешныя госці, якія прыбылі

на пахаванне К. У. Чарненкі. Прысутнічаюць члены дыпламатычнага корпуса.

Жалобны мітынг адкрывае Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў.

Слова атрымлівае член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар МГК КПСС В. В. Грышын.

Выступае механізатар саўгаса «Легастаеўскі» Навасёласкага раёна Краснаярскага краю, дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР, Герой Сацыялістычнай Працы С. С. Цыглімаў.

Слова атрымлівае віцэ-прэзідэнт АН СССР, член ЦК КПСС, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы П. М. Федасееў.

Ля мікрафона — першы сакратар ЦК ВЛКСМ В. М. Мішын.

Жалобны мітынг аб'яўляецца закрытым. Кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы падыходзяць да пастамента з труной К. У. Чарненкі. Працэсія накіроўваецца да Крамлёўскай сцяны.

13 гадзін 40 мінут. Труну з целам памёршага апускаюць у магілу.

Пад гукі Дзяржаўнага гімна СССР грываць гарматныя залпы. Адначасова артылерыйскі салют робіцца ў сталіцах саюзных рэспублік, у гарадах-героях Ленінградзе, Валгаградзе, Адэсе, Севастопалі, Новарасійску, Керчы, Туле, у крэпасці-героі Брэсце, а таксама ў гарадах Калінінградзе, Львове, Растове-на-Доне, Куйбышаве, Свядлоўску, Новасібірску, Чыце, Хабараўску, Уладзівастоку, Краснаярску.

Краіна замерла ў жалобным смутку: на пяць мінут спынілася работа прадпрыемстваў і арганізацый. На фабрыках, заводах, чыгунках, на суднах марскога і рачнога флоту быў дадзены гудкамі троххвілінны салют.

Кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы зноў падыходзяць на Цэнтральную трыбуну.

Перад Маўзалеем у чоткім страі праходзяць часці войск Маскоўскага гарнізона. Яны аддаюць апошнюю воінскую пашану кіраўніку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

Светлая памяць аб Канстанціне Усцінавічу Чарненку назавуць захаваннем у сэрцах камуністаў, савецкіх людзей, усяго прагрэсіўнага чалавецтва.

ТАСС.

ва-кузаўной вытворчасці Герой Савецкага Саюза П. Дудчык, слесар механа-зборачнай вытворчасці камсамолца Ю. Булаш гаварылі аб паслядоўнасці і нястомнасці, з якімі К. У. Чарненка ў складанай міжнароднай абстаноўцы працаваў над ажыццяўленнем міралюбивай знешняй палітыкі нашай дзяржавы, аб яго штодзённых клопатах аб ветаэранах, выхаванні маладога пакалення.

Мінутай маўчання ўшанавалі памяць К. У. Чарненкі ўдзельнікі мітыngu ў калгасе «Герой працы» Магілёўскага раёна.

— У гэтыя журботныя дні, — сказаў сакратар партарганізацыі гаспадаркі Ф. Усцінаў, — мы, працаўнікі вёскі, запэўніваем ЦК КПСС, што зробім усё для паспяховага ажыццяўлення Харчовай праграмы.

Старшыня калгаса Ф. Ліпкін, галоўны аграном П. Кавалёў, ветаэран вайны і працы Д. Астапенка і іншыя гаварылі аб вялікім укладзе К. У. Чарненкі ў паслядоўнае правядзенне курсу на ўсебаковае ўдасканаленне развіцця сацыялізму, заклікалі працаўнікоў вёскі ударнымі справамі на палях і

фермах рыхтаваць дастойную сустрэчу XXVII з'езду КПСС, 40-годдзю Вялікай Перамогі.

Людзі розных пакаленняў сабраліся на мітынг у актавай зале Беларускага політэхнічнага інстытута.

— Цяжкая наша страта, — сказаў дацэнт аўтаркатарнага факультэта І. Русецкі. — Сёння мы запэўніваем: напружанай працай, паспяховай вучобай унесём свой уклад у росквіт любімай Айчыны, і гэта будзе лепшым помнікам Канстанціну Усцінавічу Чарненку. На нечарговым Пленуме ЦК КПСС Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў падкрэсліў, што неабходна ў кароткія тэрміны выйсці на самыя перадавыя навукова-тэхнічныя пазіцыі, на вышэйшы сусветны ўзровень прадукцыйнасці працы. У многім вырашэнне гэтай задачы залежыць і ад работнікаў вышэйшай школы. Мы павінны і будзем паглыбляць сувязі з вытворчасцю, павышаць якасць падрыхтоўкі спецыялістаў.

Вестка аб смерці Канстанціна Усцінавіча Чарненкі вялікім болям адазвалася ў сэрцы прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі Беларусі.

Усе яны памятаюць яркую, грунтоўную прамову «Устаўляюць праўду жыцця, высокія ідэалы сацыялізму», з якой кіраўнік партыі і ўрада выступілі на юбілейным пленуме праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, што адбыўся ў Маскве 25 верасня 1984 года. Прамова гэтая стала арыенцірам у мастакоўскай дзейнасці літаратараў і журналістаў, артыстаў і жывапісцаў, скульптараў і кампазітараў, рэжысёраў і дзеячаў кіно.

Прамову К. У. Чарненкі, як арыенцір у далейшай творчай дзейнасці, згадалі і пісьменнікі, супрацоўнікі літаратурна-мастацкіх выданняў СП БССР, апарату творчага саюза, што сабраліся на жалобны мітынг у Доме літаратара.

Паведамленне аб смерці Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненкі зачытала дырэктар Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР Г. Васілеўская. Прысутныя мінутай маўчання ўшанавалі памяць выдатнага сына савецкага народа, выдатнага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча сучаснасці.

СЯБРОЎСКАЯ СУСТРЭЧА

13 сакавіка адбылася сустрэча Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова з кіраўнікамі партыйна-дзяржаўных дэлегацый дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора, якія знаходзяцца ў Маскве ў сувязі са смерцю К. У. Чарненкі.

У сустрэчы ўдзельнічалі: Генеральны сакратар ЦК Беларускай камуністычнай партыі, Старшыня Дзяржаўнага савета НРБ Т. Жыўкаў, Першы сакратар Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі Я. Кадар, Генеральны сакратар ЦК Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі, Старшыня Дзяржаўнага савета ГДР Э. Хонекер, Першы сакратар ЦК Польскай аб'яднанай рабочай партыі, Старшыня Савета Міністраў ПНР В. Ярузельскі, Генеральны сакратар Румынскай камуністычнай партыі, Прэзідэнт СРР

Н. Чаушэску, Генеральны сакратар ЦК Камуністычнай партыі Чэхаславакіі, Прэзідэнт ЧССР Г. Гусак.

Удзельнікі сустрэчы абмянялі думкамі аб актуальных пытаннях сацыялістычнага будаўніцтва, падрыхтоўкі да чарговых з'ездаў брацкіх партый, сучаснай міжнароднай абстаноўкі. Была выказана агульная рашучасць і ў далейшым удасканалення ўсеабаковага палітычнага ўзаемадзеяння, эканамічнага, ідэалагічнага і іншага супрацоўніцтва.

На сустрэчы было пацверджана імкненне дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора паслядоўна і ў канструктыўным духу дабівацца аслаблення напружанасці ў свеце, ліквідацыі пагрозы ядзернай вайны, прыняцця дзейных мер

у галіне раззбраення, перш за ўсё ядзернага, недапушчэння мілітарызацыі космасу. Было падкрэслена, што ва ўмовах складанай міжнароднай абстаноўкі ўмацаванне адзінства і згуртаванасці брацкіх краін, узмацненне каардынацыі іх дзеянняў на міжнароднай арэне набываюць асаблівае значэнне.

У прайшоўшай гутарцы прынялі ўдзел член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР М. А. Ціханавіч, член Палітбюро ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка, сакратар ЦК КПСС К. В. Русакоў.

Сустрэча прайшла ў абстаноўцы сардэчнасці і аднадушнасці.

ТАСС.

У АДЗІНЫМ СТРАІ

Вялікая Айчынная вайна, што стала суровым выпрабаваннем для ўсяго савецкага народа, яшчэ раз падкрэсліла, наколькі моцны маральны дух людзей, аб'яднаных адзінствам спраў і помыслаў, гарачай любоўю да сваёй сацыялістычнай Радзімы. Прадстаўнікі розных нацый і народнасцей ішлі ў адзін страй барацьбы з фашызмам.

У кнізе А. Бялькова «Айчынная баявая сям'я», што пачыла свет у выдавецтве ДТСААФ СССР, і расказваецца пра шматлікія прыклады адзінства савецкага народа на франтах, у партызанскіх атрадах і падпол-

лі, у глыбокім тыле ворага. Аўтар звяртаецца і да падзей, што мелі месца на тэрыторыі Беларусі. У першыя ж гады вайны мужна даваў адпор фашызму гарнізон Брэсцкай крэпасці, у якім служылі прадстаўнікі больш чым 30 нацыянальнасцей. Беларускія партызаны ўзаемадзейнічалі з народнымі месціцамі Смаленшчыны, Браншчыны, Латвіі і Літвы. Прадстаўнікі розных нацыйна-нацыянальнасцей ішлі ў наступальна-стратэгічную аперацыю «Баграціён». Такіх прыкладаў прыводзіцца няшмат.

М. ГЕЛЬСКИ.

У ФОНД МІРУ

Мастакі Віцебшчыны вырашылі ўнесці свой уклад у барацьбу за мір. З гэтай мэтай у выставачнай зале абласнога цэнтра адкрылася выстава-продаж іх твораў. Каля 80 па-

лотнаў, малюнкаў і гравюр 40 аўтараў прадстаўлена на ёй. Усе сродкі, атрыманы ад продажу, будуць пералічаны ў Фонд міру.

А. ПАДЛІПСКИ.

ТЭАТР З ЛЕНІНГРАДА

Заўтра ў Мінску завяршаюцца гастролі калектыву Ленінградскага тэатра драмы і камедыі. На сцэне мінскага Аіруговага Дома афіцэраў былі паказаны два спектаклі. Адзін з іх — сцэнічны варыянт вядомай аперацыі народнага пісьменніка Беларусі В. Быкава «Знак бяды».

Да творчасці В. Быкава тэатр звяртаецца не ўпершыню. Раней на яго сцэне быў пастаноўлены спектакль па аперацыі «Сотнікаў». На гэты раз галоўнага рэжысёра тэатра, пастаноўшчыка спектакля народнага артыста РСФСР Я. Хамармера творчасць В. Быкава зацікавіла згодна з яго ўзнаменаваннем агульна-

чалавечыя праблемы, вырашаныя іх, здавалася б, на будзённым матэрыяле.

Мінчане і госці беларускай сталіцы пазнаёміліся таксама са спектаклем па п'есе маладога драматурга В. Краснагоравы «Нехта павінен пайсці».

К. СІЛЬЧАНКА.

ВЕЧАРЫ, СУСТРЭЧЫ

40-годдзю Вялікай Перамогі прысвечаны цыкл творчых сустрэч беларускіх кампазітараў з рабочымі і службовымі прадпрыемстваў Мінска і вобласці.

Народныя артысты БССР І. Лучанок выступаў перад рабочымі мінскага аўтазавода і трактарнага завода, перад работнікамі сістэмы бытавога абслугоўвання.

«Пісьмо з 45-га» на словы паэта-франтавіка М. Ясеня, «Франтавіны дарогі» на словы Г. Бураўкіна і іншыя песні, прысвечаныя героям-пераможцам, прагучалі ў выкананні заслужаных артыстаў рэспублікі І. Краснадубскага і Я. Еўдакімава, саліста ДАВТА БССР В. Стральчані і салісткі Беларускай філармоніі Т. Арловай.

«Партызанскай баладай» К. Цесакова пачаў сваё выступленне перад рабочымі Беларускага аўтазавода квартэт балетна-операў С. Рыхло, І. Бельніка, Н. Бароўскай і С. Левіна. К. Цесакоў расказаў прысутным аб сваёй творчасці.

Салісты ДАВТА БССР і тэатра музкамедыі БССР Н. Казлова, Г. Нікіцін і А. Ціваюноў выканалі песні беларускіх кампазітараў.

Н. ЗАХАРАНКА.

У Доме кіно адбыўся творчы вечар заслужанага дзеяча мастацтва І. ПАРЫКА.

СЯБРЫ З ЧЭХАСЛАВАКІІ

У Саюзе кампазітараў БССР адбылася сустрэча з вядомымі кампазітарамі з ЧССР Палам Ермакевым і Іванам Парыкам, якія праходзілі ў рамках Дзён культуры Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў СССР, што прысвечаліся 40-годдзю вызвалення Чэхаславакіі ад фашысцкіх захопнікаў.

Госці з ЧССР наведвалі мемарыяльны комплекс Хатынь, уклілі кветкі да помніка ахвярам фашызму.

У зале Саюза кампазітараў адбыўся канцэрт камернай музыкі з твораў беларускіх, чэшскіх і славацкіх кампазітараў.

П. Ермакеў і І. Парык распавядалі пра сваю творчасць, пазнаёмілі слухачоў з навінкамі музычнага жыцця ЧССР. Абодва кампазітары пішуць у асноўным у сімфанічным, камерна-інструментальным жанрах. Струны і квартэт і «Рэвалюцыйная» саната для вялянчэлі

стацтваў Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Сяргея Картэса, прысвечаны яго 50-годдзю.

С. Картэс расказаў пра сваю творчасць, падзяліўся планами. У канцэрте прагучалі сцэны з оперы «Матухна Кураж» у выкананні В. Цішынай, А. Кеды, М. Жылюка, Л. Крывёнак.

Сюіты для цымбалаў выканалі Т. Чанцова, акампаніравала Л. Максімава. Былі выкананы таксама раманы і песні кампазітара.

Са словамі віншавання юбіляра выступілі прадстаўнікі Саюза кампазітараў БССР і Саюза кінематаграфістаў БССР.

Н. НАТАЛІНА.

У Барысаве адбылася навукова-практычная канферэнцыя на тэму: «Сусветна-гістарычнае значэнне перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне». Перад прысутнымі з успамінамі выступілі актыўныя удзельнікі вайны, былыя палітработнікі Савецкай Арміі В. Нікалаеў, палкоўнік у адстаўцы Б. Самажнеў, камісар партызанскай брыгады імя Ракасоўскага П. Мартысюк, навалер многіх баявых узгодарод В. Левічаў і навуковы супрацоўнік гісторыка - краязнаўчага музея А. Жыўноў.

П. БАРОДКА.

ЗНАЁМСТВА З ПАРТРЭТАМ

Ніколі не пустое выставачнае зала Гомельскай абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР. Чарговы вернісаж, які тут адкрыўся, — «Савецкі партрэт». У экспазіцыю ўвайшлі творы буйнейшых майстроў жывапісу і скульптуры нашай краіны: на-

родных мастакоў СССР І. Клычова, В. Яфанова, Ю. Піменова, Т. Яблонскай, К. Белашовай, У. Цыгала і іншых. Сярод удзельнікаў выстаўкі і мінскі жывапісец Л. Дударэнка.

А. ШЫРОКИ.

НАДЗЁННАЯ РАЗМОВА

На чарговым пленуме праўлення Саюза мастакоў рэспублікі ішла гаворка аб выніках творчай дзейнасці арганізацыі ў мінулым годзе, а таксама акрэсліваліся перспектывы ў галіне арганізацыйна-творчай дзейнасці беларускіх мастакоў і мастацтвазнаўцаў. Якія ж канкрэтныя праблемы развіцця выяўленчага мастацтва абмяркоўваліся на пасяджэнні?

Як адзначыў у сваім дакладзе першы сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР У. Гардзеенка, мінулы год быў плённы на шматлікія падзеі ў розных галінах творчасці, асабліва ў выставачнай дзейнасці. Гледзячы пазнаёміліся з буйнымі рэспубліканскімі выстаўкамі «Міншчына ардэнаносная», «Подзвігу народа жыць у вяках», якая прысвечалася 40-годдзю вызвалення Беларусі, «Мастакі Беларусі — народу», прымеркаваную да 40-годдзя ўтварэння Мастацкага фонду БССР. Асабліва рэзананс набыла выстаўка твораў беларускіх і заходнеберлінскіх мастакоў пад дэвізам «Вайна стучае ў сэрца кожнага», якая з поспехам экспанавалася ў Мінску і Заходнім Берліне. Акрамя таго, з творами мастакоў рэспублікі летась пазнаёміліся шматлікія гледачы краіны, а таксама Сірыі, Мексікі, Італіі. Разам з тым, падкрэсліў прамоўца, далейшы наш творчы ўзровень будзе залежаць не ад колькасці наладжаных выставак, а ад іх ідэйна-мастацкай якасці, ад таго, як мастакі адчуваюць пульс нашага склада-

нага часу, жыццё рабочага, калгасніка, інтэлігента. Даводзіцца прызнаць, працягваю У. Гардзеенка, што распрацоўка тэмы сучаснасці яшчэ не ва ўсіх аспектах адпавядае тым эстэтычным патрабаванням, якія прад'яўляе да нас народ. На жаль, глыбокіх, высокамастац-

кампіна і іншыя прадпрыемствы Мастацкага фонду БССР, не стараюцца павышаць сваю творчую кваліфікацыю, а часам і страчвае яе, бо... гоніцца за доўгім рублём.

Праблема выхавання моладзі стала тэмай выступлення старшыні камісіі па рабоце з

3 ДУМКАЙ ПРА ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ

З ІХ ПЛЕНУМА ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА МАСТАКОЎ БССР

кіх твораў пра сучаснага чалавека працы, пра барацьбу за мір на зямлі ў творчым актыве мастакоў яшчэ малавата. І ў гэтым сэнсе асабліва роля належыць маладым мастакам рэспублікі.

Прамоўца адзначыў, што сярод моладзі ёсць цікавыя, таленавітыя людзі, якія маюць ужо сваё творчае аблічча і якіх ведае глядач. Але, разам з тым, мнагавата на нашых маладзёжных выстаўках і моднай стылізацыі, манернасці, а часам і проста прафесійнай неписьменнасці. У. Гардзеенка вялікую ўвагу ў дакладзе надаў пытанням выхаваўчай работы з маладымі мастакамі — выпускнікамі мастацкіх ВНУ. Ён, у прыватнасці, сказаў, што работа гэтая патрабуе кардынальнага паляпшэння ва ўсіх яе накірунках. На жаль, моладзь, якая ідзе на працу ў Мінскі мастацка-вытворчы

маладымі мастакамі М. Савіцкага. Ён, у прыватнасці, прапанаваў зрабіць канкрэтныя захады па паляпшэнні іх творчага і матэрыяльнага становішча, заклікаў старэйшых таварышаў дабаць пра творчую змену, бо фарміраванне маладога творцы — гэта клопат кожнага вопытнага мастака.

На пленуме вялікая ўвага надавалася пытанням дзейнасці творчых секцый, якіх галоўнага звяна арганізацыйна-творчай структуры Саюза мастакоў. У справядлівым дакладзе былі акрэслены не толькі дасягненні ў рабоце бюро секцый, але і адзначаліся пэўныя недахопы. Напрыклад, секцыі яшчэ мала займаюцца ўласна творчымі справамі, не наладжваюць дзейнай сувязі з маладзёжным аб'яднаннем, вузкае месца ў іх працы — прапаганда выяўленчай творчасці праз друк, радыё і тэлебачанне.

Пра гэтыя праблемы гаварыў у сваім выступленні і старшыня секцыі скульптуры М. Кандрацэў. «Можна прывесці шмат прыкладаў, — сказаў ён, — дзе асабліва адчуваецца ўплыў творчай секцыі. Гэта і адбор твораў на выстаўку, і рашэнне шэрагу сацыяльна-бы-

на слаба. Як і раней, у газетах і часопісах з'яўляюцца прыблізныя, кампліментарныя, павярхоўныя артыкулы, рэцэнзіі на выстаўкі, творчыя партрэты і г. д. Засмучае і тое, што па праблемах выяўленчага мастацтва ў друку, па тэлебачанні і іншых каналах масавай інфармацыі часта выступаюць неспецыялісты. Развагі іх дылетанцкія, ацэнкі творчасці тых ці іншых мастакоў неабгрунтаваныя, павярхоўныя, часцей за ўсё хвалебныя. На жаль, працягваю прамоўца, многія нашы мастацтвазнаўцы за апошні час адышлі ад агляду надзённай творчай дзейнасці мастакоў, аддаючы перавагу даследаванням гісторыі мастацтва.

Пра выданні манаграфій, творчых партрэтаў і альбомаў, пра перспектывы выдавецкай дзейнасці на бліжэйшы час гаварылі на пленуме сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР М. Ганчароў, старшыня секцыі крытыкі Э. Петэрсон, мастацтвазнавец У. Бойка. Вялікую ўвагу яны надалі таксама праблемам развіцця беларускай мастацкай крытыкі, адзначалі яе недахопы, прапанавалі канкрэтныя захады па яе паляпшэнні.

У дакладзе У. Гардзеенкі былі закрануты і іншыя праблемы, — у прыватнасці, праблемы работы праўлення з абласнымі арганізацыямі Саюза мастакоў БССР, шэфскай дзейнасці на сяле, развіцця тыражнага эстампа, афармлення мастацтва і нагляднай агітацыі, якія сёння набываюць

НА СТАРОНКАХ

«СОВЕТСКОГО БАЛЕТА»

У першым нумары часопіса «Советский балет» змешчана шмат матэрыялаў, прысвечаных Беларусі. Сярод іх — артыкул аднаго з буйнейшых савецкіх крытыкаў і мастацтвазнаўцаў Мікалая Эльша «Почуці і здзяйсненні», у якім аўтар дзеліцца сваімі уражаннямі ад спектакляў беларускай балетнай трупы, пазнаючы пад час гастроляў Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР у Маскве летам мінулага года. У артыкуле аналізуецца апошня, найбольш значная работа калектыву — «Ціль Уленшпігель», «Спартак», «Курган», «Карміна Бурана», «Шчаўнуно».

Увазе чытачоў прапануецца таксама артыкул доктара мастацтвазнаўства, прафесара Юліі Чурко «Народна-сцэнічная харэаграфія і фальклор», прысвечаны праблеме ўзбагачэння рэпертуару самадзейных і прафесійных харэаграфічных калектываў шляхам актыўнага вывучэння, засваення фальклору.

Матэрыял доктара гістарычных навук, лаўрэата прэміі імя Дз. Нэру Наталлі Гусевай «Меняка з Мінска» расказвае пра нядаўнюю школьніцу Марыну Касцюковіч, якая захапляецца індыйскай культурай, літаратурай, мастацтвам, выконвае індыйскія танцы і песні, малюе.

Пад рубрыкай «Педагагічныя чытанні» педагог Мінскага харэаграфічнага вучылішча Т. Захаравіч прапануе чытачам нататкі «Як развіваць культуру ўвагі».

Т. ПЕТРЫК.

МАРШРУТЫ
АГІТБРЫГАДЫ

Агітбрыгада, створаная пры Дубровенскім раённым Доме культуры, рэгулярна выязджае ў вёскі з канцэртамі для работнікаў жывёлагадоўчых ферм. Аматары сцэны ўжо наведвалі чатыры фермы саўгаса «Зарубы», дзе выступілі з цікавай і змястоўнай праграмай.

Самадзейныя артысты пабывалі таксама ў вёсцы Буда саўгаса імя Ю. Смірнова, на жывёлагадоўчых фермах вёсак Баброва і Малое Савіна калгаса «Прагрэс» і ў іншых гаспадарках.

У праграму ўключаюцца сучасныя і народныя песні, танцы, частушкі.

І. КОГАН.

асабліваю ролю. У заключэнне прамоўца сказаў:

— Мы, беларускія мастакі, імкнёмся сродкамі выяўленчага мастацтва адлюстравць вялікія ратныя і працоўныя здзяйсненні народа, яго нястомную барацьбу за мір, шматграннае жыццё нашых сучаснікаў — рабочых, хлебарабаў, творчай інтэлігенцыі. Нас хвалюе гісторыя нашай рэспублікі, яе чароўная прырода... Увасобіць глыбока, яскрава, дастойна свой час — была і будзе найпершая задача беларускіх савецкіх мастакоў. Выстаўкі мінулага года, тое, чым займаюцца мастакі ў сваіх майстэрнях сёння, рыхтуючыся да 40-годдзя Перамогі і XXVII з'езда КПСС, да групавых і персанажных паказаў — усё гэта сведчанне таго, што беларускія творцы стаяць на актыўных грамадзянскіх пазіцыях.

У абмеркаванні даклада прынялі таксама ўдзел У. Уродніч, Г. Шаўчэнка, У. Церабун, Р. Ландарскі, М. Гуціеў.

Пленум прыняў адпаведную пастанову, у якой акрэслены задачы Саюза мастакоў БССР на перспектыву. У прыватнасці, прадугледжана ў 1985 годзе разам з Міністэрствам культуры БССР правесці рэспубліканскія мастацкія выстаўкі «40 год Вялікай Перамогі» і «Мір — надзея планеты», выстаўкі, прысвечаныя XXVII з'езду КПСС і XXX з'езду КПБ.

На пленуме ў Саюз мастакоў СССР была прынята група творчай моладзі.

К. БАРЫСІЧ.

Выконваючы рашэнні XXVI з'езда партыі, наступных Пленумаў ЦК КПСС, ідучы на сустрэчу 40-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, маючаму адбыцца XXVII з'езду партыі, работнікі культуры і мастацтва бяруць на сябе наступныя сацыялістычныя абавязальствы.

У галіне тэатральнага і музычнага мастацтва

Забяспечыць выкананне тэатральна-відовішчымі прадпрыемствамі планава-эканамічных заданняў на 1985 год, выпуск на высокім ідэйна-мастацкім узроўні 70 новых спектакляў, з іх 20 для дзяцей і юнацтва, абслужыць не менш чым 7,5 мільёна чалавек, у тым ліку сельскіх гледачоў — 1,8 мільёна чалавек.

Сумесна з органамі культуры ўдасканаліць работу тэатральна-канцэртных цэнтраў. Давесці іх колькасць да 70. Распаўсюдзіць вопыт Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага па абслугоўванні сельскага гледача.

Заклучыць з драматургамі і кампазітарамі не менш як 20 дагавораў дзяржаўнага заказу на стварэнне новых твораў драматычнага, музычнага і эстраднага мастацтва.

У галіне выяўленчага мастацтва

Сумесна з Саюзам мастакоў БССР правесці рэспубліканскія мастацкія выстаўкі «40 год Вялікай Перамогі», «Беларусь сацыялістычная», выстаўку-конкурс палітычнага плаката «Мір — надзея планеты». На іх базе сфарміраваць камплекты перасоўных выставак і забяспечыць іх экспанаванне ў 20 сельскіх культурасветустановах і школах.

У перыяд Тыдня выяўленчага мастацтва ва ўсіх раённых цэнтрах рэспублікі арганізаваць экспанаванне мастацкіх выставак «Подзвіг народа бессмяротны». На іх вернісажах арганізаваць сустрэчы грамадскіх, моладзі, школьнікаў з майстрамі выяўленчага мастацтва, ветэранамі вайны і працы.

З мэтай фарміравання эстэтычнага асяроддзя ва ўстановах культуры перадаць культурасветустановам з фондаў Дзяржаўнага мастацкага музея БССР і дырэкцыі выставак Мастацкага фонду БССР да 150 твораў жывапісу, графікі і скульптуры.

Адкрыць дзве карцінныя галерэі ў Гродзенскай і адну ў Брэсцкай абласцях.

Заклучыць з выдучымі і маладзямі мастакамі, народнымі майстрамі не менш як 60 доўгатэрміновых дагавораў па стварэнні твораў да рэспубліканскай мастацкай выстаўкі, прысвечанай 70-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, для экспазіцый музеяў, інтэр'ераў устаноў мастацтваў і рэкламы рэпертуару тэатраў.

Абслужыць на працягу года стацыянарнымі і перасоўнымі мастацкімі выстаўкамі звыш 400 тысяч чалавек.

У галіне культурна-асветнай работы

Забяспечыць павышэнне эфектыўнасці дзейнасці культурасветустановаў у вырашэнні сацыяльна-эканамічных задач 11-й пяцігодкі. Засяродзіць увагу на выкананне мэтавых комплексных планаў па ўдзелу устаноў культуры ў рэалізацыі Харчовай праграмы, правядзенні мерапрыемстваў рэспубліканскага, у рамках Усесаюзнага, агляду самадзейнай мастацкай творчасці.

Правесці фестываль песень пра Вялікую Айчынную вайну «Нам мір завешчана берагчы», агляд сямейных мастацкіх ансамбляў, рэспубліканскі конкурс агітацыйна-мастацкіх брыгад, конкурс самадзейных кампазітараў і паэтаў на лепшую песню, прысвечаную 40-годдзю Перамогі.

Стварыць не менш як 110 хараваў, 100 харэаграфічных, 80 драматычных калектываў, 95

агітбрыгад, 20 духавых і 30 аркестраў народных інструментаў, 600 аматарскіх аб'яднанняў і клубаў па інтарэсах. Арганізаваць для працоўных больш як 110 тысяч канцэртаў і спектакляў сіламі мастацкай самадзейнасці, 10 тысяч масавых тэатралізаваных святаў і прадстаўленняў.

Падрыхтаваць да прысваення звання «народны» 16 калектываў, у тым ліку па абласцях: Брэсцкай — 3, Віцебскай — 2, Гомельскай — 3, Гродзенскай — 2, Мінскай — 4, Магілёўскай — 2.

Адпаведна з тэматычным планам ажыццявіць дзяржаўна-аўтаномнаму тэатраў тэатральна-эстраднага і музычна-харэаграфічнага жанраў з наступным тыражыраваннем і ўкараненнем у рэпертуар самадзейных калектываў, падрыхтаваць і выдаць 12 рэпертуарных зборнікаў.

САЦЫЯЛІСТЫЧНЫЯ
АБАВЯЗАЦЕЛСТВА

РАБОТНИКАУ КУЛЬТУРЫ
І МАСТАЦТВА
БЕЛАРУСКАЙ ССР НА 1985 ГОД

Распрацаваць і накіраваць у II квартале ўстановам культуры тыпавыя сцэнарыі правядзення абрадаў паўналецця, пасвячэнняў у рабочую і хлебарабскую прафесію, провадаў у Савецкую Армію, камсамольскага вяселля і інш.

Стварыць 147 гарадскіх, гарпасялковых і сельскіх культурна-спартыўных комплексаў, у тым ліку: у Брэсцкай — 44, Віцебскай — 35, Гомельскай — 17, Гродзенскай — 19, Мінскай — 21, Магілёўскай — 7, у г. Мінску — 4.

Адкрыць парк культуры і адпачынку імя 40-годдзя Перамогі ў гарадах Салігорску, Жодзіна, Калінкавічы.

Удасканаліць формы прапаганды твораў савецкай літаратуры, якія раскрываюць подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, геральдыка мінулае і сённяшняе Савецкіх Узброеных Сіл. Мець у кожнай ЦБС маладзёжныя клубы «Юны патрыёт», «Дапрызыўнік», «Шчыт і меч», «Клуб будучага вояна», прыцягваць у іх работу юнакоў да прызыўнага ўзросту.

Павялічыць прырост колькасці чытачоў у гарадскіх бібліятэках не менш чым на 2 працэнты.

Дасягнуць да канца года зваротнасці кніжнага фонду — 1,1, мець чытальнасць — 22,1.

Забяспечыць узаемадзеянне бібліятэк і органаў НТІ па аказанні дапамогі саветам аграпрамысловых аб'яднанняў. Стварыць на базе цэнтральных сельскіх бібліятэк кабінеты НТІ па сельскай гаспадарцы.

На 3 працэнты павялічыць колькасць сельскіх бібліятэк, якія выкарыстоўваюць міжбібліятэчны абанемент у выкананні заказаў спецыялістаў на навуковую і вытворчую літаратуру.

Правесці рэйды-праверкі агітацыйна-мастацкага афармлення клубаў, бібліятэк і добраўпарадкавання прылеглых да іх тэрыторый, гатоўнасці паркаў культуры і адпачынку да работы ў летні і зімовы сезоны.

У галіне музейнай работы, аховы і выкарыстання помнікаў гісторыі і культуры

Забяспечыць своечасовы ўвод экспазіцый па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, стварэнне

поўнапрофільных экспазіцый па гісторыі савецкага грамадства, ўдасканаленне пазамузейных форм навукова-асветнай работы з выкарыстаннем фондавых калекцый.

Сумесна з Беларускай таварыствам аховы помнікаў гісторыі і культуры правесці ў красавіку месячнік па рамонце, добраўпарадкаванні помнікаў рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы.

Стварыць дзяржаўныя музеі ў г. Дзяржынску, Мазы, фотадэкаментальныя выстаўкі «Вялікая Перамога» для экспанавання ў Мінску і Брэсце, Польскай Народнай Рэспубліцы і Нікарагуа. Адкрыць экспазіцыі філіялаў Белдзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў г. п. Лоева, Вілейскага і Уздзенскага гісторыка-краязнаўчых музеяў, Ушацкага музея народнай славы.

Завяршыць рэстаўрацыю першай чаргі экспазіцыйнай зоны «Цэнтральная Беларусь» музея народнай архітэктуры і быту, комплексу былога манастыра Базіліянак у Гродне, помнікаў У. І. Леніну ў Мазыры і Луціцы, помнікаў партызанам у в. Усакіна Клічаўскага раёна.

Выканаць звыш плана рамонтна-рэстаўрацыйных работ на 20 тысяч рублёў, праектных — на 5 тысяч рублёў.

Абслужыць усімі формамі музейнай работы не менш як 8,3 мільёна чалавек.

У галіне работы з кадрамі

Для паляпшэння якаснага складу работнікаў культуры і мастацтва:

ажыццявіць прыём у дзіцячыя музычныя, мастацкія школы і школы мастацтваў 10 тысяч чалавек, у сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы — 1023 чалавекі, у Белдзяржкансерваторыю — 180 чалавек;

забяспечыць адбор і накіраванне 270 прадстаўнікоў сельскай моладзі для паступлення па мэтавым пазаконкурсным прыёме ў навучальныя ўстановы культуры, у т. л. 180 — у Мінскі інстытут культуры і 90 — у культурына-асветныя вучылішчы (па 30 і 15 чалавек адпаведна з кожнай вобласцю); накіраваць на вучобу па мэтавай і пазаконкурснай формах у выдучыя ВНУ культуры і мастацтва краіны 26 прадстаўнікоў творчай моладзі рэспублікі;

забяспечыць за кошт накіравання ў галіну 2 тысяч выпускнікоў навучальных устаноў прырост дыпламаваных спецыялістаў у цэлым па рэспубліцы на 2,8 працэнта, у т. л. у Брэсцкай і Гродзенскай абласцях — на 3,5 працэнта, Віцебскай, Гомельскай, Мінскай і Магілёўскай — на 2,5 працэнта; арганізаваць у Гомельскім музычным вучылішчы падрыхтоўку кадраў па спецыяльнасці інструменты эстраднага аркестра.

Правесці: атэстачыю выкладчыкаў і кіруючых работнікаў Мазырскага музычнага вучылішча, Сярэдняй спецыяльнай музычнай школы пры Белдзяржкансерваторыі;

грамадскую атэстачыю адміністрацыйна-кіруючых кадраў тэатральна-відовішчых прадпрыемстваў; конкурсе прафесійнага май-

стэрства на званне «Лепшы маладаў культурына-асветнай».

Ва Усесаюзнай і Рэспубліканскім інстытутах, на абласных курсах, факультэтах павышэння кваліфікацыі пры Белдзяржкансерваторыі і іншых ВНУ перападрыхтаваць 3323 спецыялісты.

З мэтай удасканалення навучання і выхавання будучых спецыялістаў у падведмасных навучальных установах, работы з творчай моладдзю, прапаганды музычнага мастацтва і культурнага абслугоўвання насельніцтва правесці рэспубліканскія конкурсы навучэнцаў дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў, музычных вучылішчаў па спецыяльнасцях фартэпіяна, струнных, духавых і ударных інструментаў, творчыя справаздачы калектываў навучальных устаноў перад працоўнымі рэспублікі, прысвечаныя 40-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Па ўзгадненні з прамысловымі і сельскагаспадарчымі прадпрыемствамі адкрыць у рэспубліцы за кошт сродкаў прадпрыемстваў 10 дзіцячых музычных школ, у тым ліку ў Брэсцкай вобласці — 1, Віцебскай — 1, Гомельскай — 2, Гродзенскай — 2, Магілёўскай — 1, Мінскай — 3.

Навучальным установам знізіць расход электраэнергіі і вады на 2 працэнты, бензіну — на 7 працэнтаў.

У галіне матэрыяльна-тэхнічнай базы

Увесці ў эксплуатацыю ў сельскай мясцовасці за кошт розных крыніц фінансавання клубы і дамы культуры на 8,1 тысячы месцаў. Забяспечыць пачатак будаўніцтва раённых дамоў культуры ў г. Іванаве і Верхнядзвінску, вытворчай базы рэстаўрацыйных майстэрняў у г. Мінску.

На аснове павышэння эфектыўнасці вытворчасці, рацыянальнага выкарыстання матэрыяльных і энергетычных рэсурсаў прадпрыемстваў і арганізацыяў забяспечыць выкананне заданняў 1985 года да 28 снежня, а пачыгодкі ў цэлым — да 20 снежня. Дабіцца росту вытворчасці працы на 2 працэнты, павелічэння фондаздачы на 0,5 працэнта, зніжэння сабекошту прадукцыі на 1 працэнт. Сэканоміць аўтабензіну не менш як 9 працэнтаў, электраэнергіі, металу і піламастэрыялаў — на 3 працэнты. Кожнаму прадпрыемству адпрацаваць два дні ў год на сэканомленых матэрыялах, сыравіне і электраэнергіі.

З мэтай стварэння інфармацыйнай базы падрыхтоўкі ўраўненых рашэнняў, скарачэння працэзатрат пры апрацоўцы статыстычных дадзеных прыступіць у 1985 годзе да паэтапнага пераводу форм статыстычнага зваротнасці на апрацоўку з прымяненнем ЭВМ.

Для павышэння эфектыўнасці кіравання і планавання развіцця сеткі сумесна з упраўленнем культурасветустановаў вывучыць забяспечанасць населеных пунктаў стацыянарнымі ўстановамі культуры.

З мэтай удасканалення і змяншэння кошту ўпраўлення апарату распрацаваць аптымальныя варыянты арганізацыйных структур музеяў і дзіцячых музычных школ. За кошт укаранення брыгаднай формы арганізацыі працы ў сцэнічных падраздзяленнях мастацка-пастаноўчай часткі тэатраў дабіцца эканоміі дзяржаўнай датацыі не менш як 1 працэнт.

Поўнаасцю ліквідаваць пратэрмінаваную дэбіторскую запызчанасць па дзяржаўных і тэатральна-відовішчых прадпрыемствах. Скараціць па ТЗП на 20 працэнтаў звышнарматыўныя запасы таварна-матэрыяльных каштоўнасцей.

Укараніць механізаваны ўлік асобных раздзелаў ўліку ў дэсціфіцэнтраваных бухгалтэрыях органаў культуры і вопытную эксплуатацыю комплекснай механізацыі бухгалтэрскага ўліку з прымяненнем АС ЭВМ без дубліравання ў ЦБ у працягу культуры Мінгарвыканкома.

Забяспечыць далейшае палітычнае кантролю за захаванасцю сацыялістычнай уласнасці.

Работнікі культуры і мастацтва Беларусі прыкладуць максімум сіл, энергіі і творчай ініцыятывы для паспяховага выканання заданняў апошняга года 11-й пяцігодкі, пастаноў партыі і ўрада па пытаннях ідэалагічнай работы і культурнага будаўніцтва.

Зацверджана пастановай калегіі Міністэрства культуры БССР ад 23 студзеня 1985 г.

У гэтым месяцы мы адзначаем 90-годдзе з дня нараджэння вялікага паэта Украіны, выдатнага вучонага Максіма Тадэвіча Рыльскага. Яго кнігі складаюць цэлую бібліятэку: вершы, паэмы, даследаванні, публіцыстыка, пераклады... А пачаў друкавацца Максім Тадэвіч вельмі рана, калі яму было дванаццаць гадоў. У пятнаццаць гадоў выйшла з друку яго першая кніга вершаў «На белых астравах».

А пасля — кніга за кнігай, лівень чудаўных, светлых і мудрых вершаў. Вось назвы некаторых даваенных зборнікаў: «Трынаццатая вясна», «Кіеў», «Летэ», «Збор вінаграду». У гэтых кнігах спявалі, кахаліся, працавалі, дружылі, любілі сваіх сяброў і не навідзелі ўсе варожае і мяшчанскае нашы сучас-

ву, як уся яго непрыступнасць (так мне тады здавалася) знікала. Перад мной сядзеў мудры і абаяльны чалавек. Ён не давіў сваім аўтарытэтам, а вельмі зацікаўлена распытваў пра фронт, пра жыццё ў акупіраванай Беларусі. Хацелася ўсё даверліва расказаць яму, як роднаму бацьку, як разумнаму і вольтынаму старэйшаму сябру.

А як многа ён ведаў пра Беларусь! І, галоўнае, — любіў нашу зямлю, наш народ. Ды як жа інакш! Ён многія гады дружыў з Янкам Купалам і Якубам Коласам, высока цаніў іх творчасць, перакладаў іх, ды і проста вельмі любіў, як людзей, як верных сяброў.

чарговай сустрэчы, калі паэты па чарзе чыталі свае вершы, ён паглядзіць на мяне, усміхнецца і пачне: «Яблык да спелі...»

Аднойчы мы прыехалі ў Кіеў на дэкаду беларускай літаратуры. Помню, былі Броўка, Танк, Брыль, Максім Тадэвіч павёз нас да Андрэўскай царквы, што пабудавана на праекце Растрэлі. Выйшаў з машыны і адварнуўся: «Маўляў, самі ашаніце, якое гэта характэрнае. Мы хадзілі вакол царквы, адыходзілі, набліжаліся, войкалі і ай-калі. Захапляліся. А ён усё маўчаў. І павёз нас да Сафійскага сабора, які быў пабудаваны ў пачатку адзінаццатага веку. Гэты архітэктурны цуд

„ВЕЧНАЙ ПРАЎДЫ СЫН“

Так ён сказаў пра сябе сам. І не ў маладосці — калі моцна мроіцца, а пачуццё буйнае сілы, упэўненасці штурхае на смелыя ўчынкі і словы. Гэта было сказана ім у зусім сталым веку, калі за плячыма ўжо ляжаў вялікі і няпросты жыццёвы шлях, калі ўжо было так многа напрадавана дзеля людзей і іх радасці, і было так многа перажыта, перадумана, узважана на вагах сумлення, на шалых розуму і сэрца. Мусіць жа, паэт адчуваў у душы права на такое высокае значэнне таго, што складала сутнасць яго творчай асобы. Думаю, што гэтае права падказвалася яму ўсведамленнем ролі і месца, якое займала яго творчасць у духоўным жыцці грамадства, падказвалася ўдзячным прызнаннем, павагай і любоўю народа, чым ён ужо мог у той час заслужана цешыцца і ганарыцца.

Сын праўды... Вечнай праўды... Ну, так. Калі ты паэт і паэт — як гаварылі ў даўнія часы — «з ласкі божай», паэт сапраўдны, — то ты абавязкова — сын праўды. Той праўды, якая таму і вечная — што адна: яна і твая асабістая праўда — твая чалавечая вера, і праўда тваёй зямлі, тваёй народа, якая не дала забудзіцца яму на суровых і пакрытых шляхах гісторыі, і праўда чалавецтва, якую яно жыве і трымаецца на планеце. Як чытач, напэўна, разумее, гаворка ідзе не толькі аб праўдзе ў тым значэнні, што процілегла паняццю хлусня, мана, ашуканства. Тая вечная праўда, сынамі якой спакон веку былі і ёсць сапраўдныя паэты, мастакі, творцы, — паняцце куды больш шырокае. Яе дакладны сінонім — чалавечнасць. Гэта значыць, яна аб'ядноўвае ў сабе і справядлівасць, і шчырасць, і дабрыню, і любоў, і вернасць, і спагадлівасць, і працавітасць, і гасціннасць, і ўдзячнасць, і свабодалюбства, і пачуццё патрыятызму, і нянавісць да ворагаў працоўнага народа, да гвалту і разбою, да ўсякай хлусні і подласці, — і шмат яшчэ чаго высакароднага, чалавечнага, што жыве ў ду-

шы паэта, поўніць яго істоту і дыктуе яму радкі, водзіць яго рукою па белым аркушы. Уласна, дзеля гэтага, у імя гэтага і прыходзіць на свет і жыве сярод людзей паэт, — дзеля стварэння ўсяго таго, што робіць чалавека чалавекам, што ўзвышае і акрыляе яго чалавечую душу.

Менавіта такія рояцца кожны раз думкі, калі апынаешся ў свеце паэзіі выдатнага песняра братняй украінскай зямлі Максіма Тадэвіча Рыльскага, калі прышчэпаешся душой і сэрцам да прыгожага і мудрага плёну яго шматграннай творчасці. Пра іншае думаць немагчыма, бо за ўсім, што выйшла з-пад яго пера, — бачыцца асоба паэта і чалавека з вялікай літары, які і ў жыцці і ў творчасці кіраваўся асаблівай — вышэйшай за звычайную — меркай патрабавальнасці да сябе і да іншых, асаблівым — большым за звычайны — маштабам вымярэння чалавечай годнасці. Дробнага, не вартага ўвагі шукаць сярод напісанага ім бадай што марна. Ён быў верным і самаадданым слугою свайго народа, свайго Бацькаўшчыны, чый лёс прыняў як свой уласны яшчэ ў маладыя гады і на ўсё жыццё, а таму — ён жыў вялікім, значным, істотным і пісаў — пра вялікае, значнае, істотнае.

Пра любую сэрцу маці-Украіну, пра дзіўснае хараставанне яе раздольных прастораў з бязмежнымі падоўскімі стэпамі і палескімі барамі, з лагодным і шумным Чорным морам і з ярка-зялёнымі пакаткамі схіламі Карпацкіх гор, з бацькам Дняпром і чароўнай Дзясной, са старажытна-белакаменным стольным Кіевам, дзе паэт нарадзіўся, жыў і працаваў да скону дзён сваіх, з неагледанымі нівамі залацістай шпаніцы і белымі палеткамі грэчкі, з вішневымі і яблыневымі садамі, з сівымі вербамі над стаўкамі і рэчкамі, з высачэзнымі капрамі Данбаса і з агнядышнымі домнамі Запарожжа.

Пра вялікую, шматпакутную і гераічную гісторыю украінскага народа —

Максім РЫЛЬСКИ

ТАЯМНІЦА АСЕННЯГА ЛІСЦЯ

Прапаную чытачам штотыднёвіка ў сваім перакладзе вершаваны цыкл «Таямніца асенняга лісця», які дагэтуль у нас не перакладаўся. Цыкл напісаны менш чым за год да смерці паэта. У гэтых вершах — роздум сталага чалавека, які

шмат на вяку пабачыў, перажыў, ведае цану жыцця, прымае непалабнае набліжэнне смерці. «Таямніца асенняга лісця» — у чым яна? Чаму лісце, перад тым як стаць прахам, успыхвае рознакалёрнасцю барваў? Дзе тут суадпаведнасць

ламіж прыгожым і карысным? Чаму смерць увенчваецца «такім жывым жыццём»? Над гэтымі (і іншымі) пытаннямі разважае — умоўна-вобразна, паэтычна — М. Рыльскі. Вячаслаў РАГОЙША.

Батанікі кажучь: шматколёрныя вясновыя кветкі прывабліваюць пчол і іншых насякомых, якія і спрыяюць апыленню... Ну, а барвовыя асіны, залатыя клёны, ярка-жоўтыя бярозы, бронзавыя дубы, усе шыкоўныя фарбы асенняга лесу — каго і дзеля чаго яны прывабліваюць? Ці гэта мастацтва дзеля мастацтва?

Няхай батанікі мудруюць над пытаннем Пра ліст рознакалёрны ў часе ападання, Пра кіпень барваў, пышную красу — Я ў сэрцы з юных год да смерці пранясу І лісце гэтае у вясеннім блакіце, І пушкінскія фарбы, як адкрыцце, І золата, што горда падае у прах, І ліній тонкі ўзор у дуба на лістах, І звонкія пражылі на далонях клёна, Зіхоткіх пырскаў бляск па мураве зялёнай, — Усё, што кажа нам з яскравым пачуццём Пра скон, увенчаны такім жывым жыццём!

1. Апошнія ружы

Апошнія ружы, Белья ружы, Вераснёвыя ружы. Яны апраўліліся У рызы цнатлівасці, У строі дзявочае чысціні, Яны праз асенні туман Ледзь прыгадваюць лета,

Сонца і буры, Залевы і вясёлыя вясёлкі, Ночы душныя, ранкі ружовыя, Яны, як у сне, Бачаць вясны калыханне зялёнае, Чуюць несмяротныя салаўіныя словы, Дотыкі ветру шчаслівага ловаць... А ўсё гэта жыве ў іх: Водар вясны, І палкае лета, Вецер, вясёлкі і буры — Усё гэта жыве ў іх І жыццё датуль, Пакуль бічом смертаносным Іх мороз не ўдарыць, Пакуль на зямлю не скінуць Апошніх сваіх пяльскаў Белья ружы, Вераснёвыя ружы, Апошнія ружы.

2. Дожджык

Il pleut doucement sur la ville. Artur Rimbaud¹ Дошк. дошк. Капае дрібнеенька... Псіні

Ціхі, салодкі дожджык Сеецца шчодро на вуліцы, Сеецца шчодро і светла, І росіць лістоту, І вее ў вакно, Як надзея.

¹ Ціхі дожджык сеецца над горадам. Артур Рэмбо.

ЁН ЛЮБІЎ БЕЛАРУСЬ

нікі — савецкія людзі дваццатых і трыццатых гадоў.

У Ачыненую вайну галас Максіма Рыльскага чулі на ўсіх франтах, галас палымнага патрыёта, у якім зліваліся смутак па Украіне, гнеў і нянавісць да фашысцкіх акупантаў. У адным толькі 1942 годзе ён выдаў тры кнігі: «Слова пра родную маці», «Світалая зара», «Светлая зброя». А вось назвы некількіх пасляваенных кніг: «Вернасць», «Братэрства», «Сад над морам», «Масты», «Смага», «Траянды і вінаград», «Чарыда журавоў», «У ценю жаўранка», «Зімовыя запісы», «Галасіеўская вясень» і многа, многа іншых.

Ён быў непераўздзены мастак, чараўнік украінскага слова. Яркая вобразнасць, гнуткі верш, народная інтанацыя, тонкі гумар! І разам з гэтым высокае грамадзянскае гучанне вершаў, братэрскія пачуцці да іншых народаў, уменне бачыць радаснае і прыгожае ў нашым савецкім жыцці, у жыцці брацкіх народаў. І ўсюды — праўда жыцця, праўда пачуццяў, філасофская глыбіня. І ўсюды — выразны гуманістычны ідэал чалавека і ўсяго грамадства.

Пра жыцці Максім Тадэвіч быў адзначаны самымі высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі, з'яўляўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР некалькіх скліканняў, быў акадэмікам Акадэміі навук СССР, УССР, лаўрэатам Ленінскай і Дзяржаўных прэмій.

Аднойчы, у сярэдзіне вайны, я быў пасланы з фронту па нейкіх справах у Маскву. Вось тады мяне і пазнаёмілі з Максімам Тадэвічам. Прызнацца, я яго трохі пабойваўся. У яго быў выразны, патрыятычны твар. Строгасць і суровасць. Вочы глядзелі пранікліва і дапытліва. Але варта было пачаць размо-

Пасля вайны і мы, маладзейшыя, добра пасябралі з Максімам Тадэвічам. Яго цягнула да паэтычнай моладзі. Даволі часта я сустракаўся з ім то ў Маскве, то ў Кіеве. Не адзін раз ён прыязджаў у Мінск.

Сваю любоў да Беларусі ён шчыра выказаў у кнізе вершаў «На братняй зямлі», ва ўспамінах пра Янку Купалу і Якуба Коласа.

Ён пераклаў многія вершы П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова і аўтара гэтых радкоў.

Прашу ў чытача прабачэння, але не магу стрымацца, каб не расказаць, як выдаваўся мой ладны адкатамнік на украінскай мове ў 1961 годзе. Я не пра сябе — пра шчодрога сэрца вялікага паэта.

Максім Рыльскі напісаў да маёй кнігі прадмову, у якой даў высокую ацэнку маёй творчасці.

Вядома, я быў шчаслівы і ганарыўся (і цяпер ганаруся) гэтай высокай ацэнкай вялікага майстра украінскай паэзіі.

Так жа высока (а можа, і яшчэ вышэй) ён ацэньваў паэзію Максіма Танка і Аркадзія Куляшова.

Кожную падараваную мне кнігу Максім Тадэвіч заканчваў словамі: «З любоўю М. Рыльскі».

Залішне казаць, што я і мае таварышы былі проста закаханы ў гэтага сівагаловага і вельмі чалавечнага украінскага мудраца.

Мы нярэдка гасцявалі ў яго хаце, што стаіць у Галасіеўскім лесе. Максім Тадэвіч — чалавек энцыклапедычных ведаў, вытанчаны інтэлігент, любіў народныя жарты і, наогул, дасціпнасць і вострае слова. «У гэтым лесе зачыналася палова кіжляна», — жартаваў ён.

Я вельмі любіў яго многія вершы і асабліва той, дзе яблык да спелі, лётаюць ластаўкі, а Ганнуля плача: ёй пара. Пры

нас даканаў. Мы былі перапоўнены геніяльнай архітэктурай, старажытнымі фрэскамі, абразамі сярэднявекі...

Пазней, за ўкраінскім смачным сталом, Максім Тадэвіч прачытаў нам невялікую лекцыю пра Кіеў, яго гісторыю, яго шэдэўры. А потым з нейкім сумам сказаў: «У вас у Мінску ўсё разбурана і знішчана, але ж ёсць у вас Полацк, Ефрасіння і Сафія. Есць Пінск. Ах, як трэба ўсё гэта берачы і захоўваць...» І зусім нечакана ён нас папракнуў: «Есць у вас выдатны паэт, але, здаецца, яго вы недаацэньваеце...» Мы разгубіліся. А ён ціха дадаў: «Максім Багдановіч». Мы тут узбурыліся і нават праспявалі (не вельмі ўдала) «Зорку Венера».

Колькі было хвалючых сустрэч з Максімам Тадэвічам! Ён вазіў нас на старое русла Дняпра лавіць рыбу. Рыльскі быў слаўным рыбалявом. Пра Максіма Тадэвіча і яго сябра Астэна Вішню (таксама знамага рыбалява) у Кіеве ды на ўсёй Украіне існуе цэлы фальклор пра іх рыбацкія і дружбачкія гісторыі і здарэнні. Смачна было сёрбачь юшку, якую зварыў сам Максім Рыльскі.

Аднойчы ён заехаў да мяне ў каралішчынскі дамок. На свайой машыне, з сынамі Багданам і нявесткай. Добра гаварылася і пілося, але... ён хацеў палавіць у нас рыбу. Я запрасіў Андрэя Махаёнка і Міхася Калачынскага, і мы паехалі на Волму. І беларускую юшку гатаваў таксама Максім Тадэвіч. Такім ён і застаўся ў маёй памяці на ўсё астатняе жыццё: у водбліску вячэрняга кастра, з тварам, глыбока парэзаным гадамі, сівагалова, з добрымі, мудрымі і крыху журботнымі вачыма — бяссмертны паэт Украіны.

Пімен ПАНЧАНКА.

Б. НАЛІВАЙКА. У твоіх руках — небо. Нарысы. На рускай мове. Для старэйшага школьнага ўзросту. Мінск. «Юнацтва». 1985.

Сённяшнія Узброеныя Сілы — сапраўдная школа загартоўкі для тых, хто ідзе на службу ў Савецкую Армію. Штодня юнакі авалодаюць найноўшымі дасягненнямі тэхнікі, павышаюць свой агульнаадукацыйны ўзровень, вучацца быць мужнымі, выносливымі, гатовымі ў любую мінуту, калі гэта спатрэбіцца, стаць на абарону заваў Кастрычніка. Асабліва напружаным будні ў ваенных лётчыкаў. Не выпадкова Б. Налівайка ў адным са сваіх нарысаў піша: «Нялёгкай служба ваеннага лётчыка і ў мірныя дні. Ён і цяпер на баявым пасту, днём і ноччу ахоўваючы наша чыстае неба. Сёй-той разумее службу лётчыка спрашчана, бацьчыце яе толькі са знешняга боку. Блакітныя пагоны. Бязмежныя прасторы пятага акіяна. Рамантыка... А аб тым, якой небяспечна часам падляргацца лётчык, людзі задумваюцца рэдка. Невядомы ім цяжкасці гэтай службы, тыя нечаканасці, што ствараюцца калі-нікالی ў небе».

Кніга «У твоіх руках — небо» і дае маліліваць юным чытачам убачыць службу ваенных лётчыкаў такой, якой яна ёсць на самай справе. Аўтар паставіў перад сабой задачу — на прыкладзе лёсаў некалькіх тыповых прадстаўнікоў сённяшняга пакалення абаронцаў паветраных рубяжоў Радзімы паказаць, як застаючыся вернымі заповітам старэйшых, сённяшнія маладыя людзі ў лётных камбінёнах выконваюць свой воінскі абавязак, павышаюць баявое майстэрства.

Чатырнаццаць нарысаў, што склалі змест зборніка, чатырнаццаць штрыхоў да калентыйнага партрэта лётчыка сямідзесяцінага-васьмідзесяцінага гадоў. Хто ж ён, гэты чалавек, які асноўным заняткам свайго жыцця абраў профэсію абаронцаў Радзімы? У пэўным сэнсе адказ на пытанне дае нарыс «Калі бацька герой». Хоць твор гэты і стаіць ледзь не ў самым канцы кнігі, тым не менш ён павольна характэрны для яе, бо прыадкрывае той агромністы свет, у якім жывуць сённяшнія лётчыкі. А яшчэ прываблівае воблікам галоўнага героя.

Прафэсія лётчыка ў сям'і Кажушкіных спадчынная: «...лётчык-штурман Мікалай Аляксеевіч Кажушкін у апошнія дні вайны лятаў на сваім Іл-2 у небе Усходняй Прусіі. Гітлераўцы падбілі «Ільёшыны», зніпаж вымушаны былі прызямліцца на варожай тэрыторыі». Потым — палон, уцёкі з яго, а праз некалькі дзён чаканая Перамога над гітлераўскай Германіяй. Грудзі адважнага сонала ўпрыгожыла зорка Героя Савецкага Саюза. Сын Мікалая Аляксеевіча Юрый таксама вырашыў стаць лётчыкам. Праўда, у лётнае вучылішча трапіў не адразу. Пасля заканчэння сярэдняй школы год слясары ў Гомельскім станкабудаўнічым заводзе імя С. М. Кірава. А калі ўжо вучыўся на чацвёртым курсе, у час вучэбнага палёту здзейсніў падзвіг. Матор самалёта нечакана заглох, можна было катапультавацца, ды Юрый пашкадаваў новую машыну. Рызыкуючы жыццём, ён усё ж пасадзіў самалёт.

З псіхалагічным заглабленнем у характар героя напісаны нарыс «Зорні Адзіночы». У цэнтры ўвагі аўтара капітан Раман Адзіночы, вопытны лётчык, намеснік камандзіра эскадрылі, чалавек, які карыстаецца аўтарытэтам у падначаленых, асабістым майстэрствам і смеласцю натхняе іх на паспяховае выкананне баявых задач. Аднак у жыцці Адзіноча напачатку не усё лёгка складалася. Здарылася так, што неўзабаве пасля заканчэння вучылішча ўпаў, атрымаў траўму. Лётная камісія забараніла палёты. Ды рамогс свайго, зноў здолеў вярнуцца ў баявы строй.

Расказваючы пра Юрыя Кажушкіна, Рамана Адзіноча, іншых ваенных лётчыкаў, Б. Налівайка, як правіла, імкнецца знайсці той выхадны момант у іхнім жыцці, каб, пачынаючы ад яго, як ад паваротнага пункта, павесці гаворку аб такіх важных паняццях, як воінскі абавязак, вернасць Радзіме. Гэта аднак не значыць, што ўсе героі кнігі — людзі нейкія выключныя. Зусім не. Галоўнае для аўтара раскрыццё магчымасці чалавека як асобы, спецыяліста сваёй справы, прасачыць своеасаблівы рух характара.

У гэтым сэнсе цікавым атрымаўся нарыс «Лейтананты спяшаюцца ў палёт». Герой твора малады лётчык Уладзімір Андрушка, Аляксандр Оспішчаў, Уладзімір Аляксееў. Шмат у чым падобныя іх біяграфіі, лёсы. Чаму ж Б. Налівайка ў такім разе зрабіў іх героямі нарысаў? А таму, што на прыкладзе гэтых юнакоў добра відаць, хто сёння ідзе ў авіяцыю, яму даручаны мірны спакон савецкіх людзей.

Прывабліваюць і нарысы «Без права на памылку», «З дэсантам на барта», «Сэрца — полымя» і іншыя, якія таксама дадуць юнаму чытачу адказ на пытанні: з чаго браць прыклад, у каго вучыцца.

Е. ДРОМІН.

М. РЫЛЬСКИ, М. ЛЫШКО, П. БРОВКА.

эпох і часоў — ад антычнай старажытнасці да нашых дзён. Яго пазія — інтэрнацыянальная ў самым сапраўдным значэнні гэтага слова.

Зрэшты, гэтаму ёсць і вытлумачэнне. Па-першае, ён нарадзіўся ў сям'і вучонага-этнографа, атрымаў ґрунтоўную гісторыка-філалагічную адукацыю, і пранікаў у таямніцы паэтычнай апрацоўкі слова пачаў вельмі рана: першы зборнік Рыльскага выйшаў у 1910 годзе, калі юнаму паэту было ўсяго пятнаццаць гадоў. Па-другое, ён і ва ўсе наступныя гады і дзесяцігоддзі нястомна клапаціўся пра ўзбагачэнне сваёй памяці плёнам сусветнай мастацкай культуры, пра пашырэнне свайго эстэтычна-філасофскага кругагляду, пра выпрацоўку ідэяна дакладных творчых перакананняў і прынцыпаў. Гэта пабуджала яго і да актыўнай навуковай творчасці. Нагадаю, што яго пярэ належаць сотні бліскучых артыкулаў па праблемах развіцця літаратуры, фальклору, мовазнаўства, мастацтва, цудоўнага манаграфія пра творчасць А. Міцкевіча, якога ён лічыў адным са сваіх трох вялікіх настаўнікаў (побач з А. С. Пушкіным і Т. Р. Шаўчэнкам), што на працягу доўгага часу ён узначальваў акадэмічны Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, што ён быў акадэмікам рэспубліканскай Акадэміі навук СССР (выпадак у дачыненні да пісьменнікаў выключна рэдкі). Апрача таго, Рыльскаму належаць велізарныя заслугі ў галіне мастацкага перакладу

— дзякуючы яго плёну ўкраінскі чытач атрымаў на роднай мове цэлую бібліятэку лепшых паэтычных твораў з сусветнай літаратуры. Нарэшце, шырокая грамадскасць і рэспублікі, і ўсёй краіны высока цаніла ў яго асабе палымнага і мудрага публіцыста.

Наколькі значнай і плённай была яго шматгранная літаратурная, навуковая і культурная дзейнасць сведчыць той факт, што яшчэ пры жыцці паэта выйшаў дзесяцітомны збор ягоных твораў, а пасмяротнае выданне ажыццяўляецца ў дванаці тамых.

Застаецца сказаць, што Максім Рыльскі быў вялікім сябрам Беларусі, беларускай літаратуры і яе твораў. Ён неаднойчы бываў у нашым краі, сябраваў з многімі выдатнымі беларускімі паэтамі і пісьменнікамі, па-брацку любіў іх, перакладаў іх творы на родную ўкраінскую мову, прывітаў іх сваё цудоўнае паэтычнае радкі. Асабліва глыбокай пашанай і любоўю прасякнуты яго вершы і артыкулы, прысвечаныя Янку Купалу і Якубу Коласу. Ён ставіў Купалу ў прыклад як вялікага майстра, што «мовы беларускае алмаз граніў штодня любові і рупліва», і ганарыўся тым, што Колас назваў яго братам — словам, якому вечна «зоркака цвісці». У адным з яго вершаў пра Купалу ёсць такія памятныя радкі:

Ён рыцарам быў волі і святла,
Ён ворагам быў цемры і няволі.
Думаю, што яны могуць адрасавацца і самому Максіму Тадзевічу Рыльскаму.
Ніл ГІЛЕВІЧ.

і далёкімі і не так далёкімі векапомінамі падзеямі і незабыўнымі эпізодамі, і гіганцкімі постапамі яе таленавітых, мужных і бяспрашных твораў, — правядуць казацкіх і сялянскіх войнаў, паўстанняў, бунтаў, арганізатараў і кіраўнікоў рэвалюцыйнай барацьбы працоўных, герояў войн грамадзянскай і Вялікай Айчыннай, рабочых і хлеба-робаў, вучоных і паэтаў.

Пра мірнае супрацоўніцтва і дружбу народаў зямлі, асабліва ж — пра дружбу славянскіх народаў, неаднойчы змацаваную супольна пралітай крывёй у барацьбе за волю і незалежнасць бадай што не шмат зноўдзецца ў агромністым моры славянскай паэзіі твораў, хто прывітаў бы братэрству славян столькі натхнёных песень, столькі шчырых радкоў прызнання ў любові і павазе!

Пра паэзію і паэтаў, пра мастацтва і мастакоў, пра музыку і музыкаў — пра ўсіх, каму запала ў душу іскра ад непагаслага праметэўскага агню, пра іх незвычайныя лёсы і высокую місію на зямлі, пра іх аднасьць і пабрацімства ў вялікім процістаянні сілам зла і цемры, няпраўды і варажнечы, як умеў ён, беззапаветны рыцар краснага пісьменства, даражыць і ганарыцца сяброўствам з выдатнымі паэтамі, пісьменнікамі, дзеячамі культуры Расіі, Беларусі, Грузіі, Арменіі, Латвіі, Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, Югаславіі і многіх-многіх іншых народаў нашай краіны і свету, і які ў гэтым сэнсе высакародны прыклад падае ён усім тым, хто выходзіць на жыццёвую і творчую дарогу сёння!..

Пра шчасце творчасці і працы — той «разумнай работы, што ўзвышае наш дух», пра слаўных людзей працы — «пра сейбітаў, і кавалёў, і цесляў», «палёў, садоў і ферм чараўнікоў».

Пра маладосць і каханне, пра святочную радасць сустрэчы з вясною, калі і ў думках-марах і ў пачуццях — чысціня і светлыня такая ж, як і на зямлі і ў небе, пра смутак і горыч прадчування блізкае восені, непазбежнае старасці, якая мудрымі вачыма замілавання і любасці, надзей і веры глядзіць на веснавое буянне маладых пакаленняў...

На ўсім, што створана паэтам Максімам Рыльскім, ляжыць адзнака высокай культуры мыслення і пачуцця, культура працы над радком і словам, — ён справядліва лічыцца адным з самых дасканалых майстроў верша ў нацыянальнай паэзіі. Яго лепшыя творы ўражваюць глыбінёй паэтычнага зместу, маштабнасцю і размахам ідэяльнай задумы, свабодай выкарыстання духоўных скарбаў-набыткаў розных народаў, розных

Дожджык, мой дружа,
Дзякуй табе
За музыку любую,
За тое, што мне нагадаў ты
Дні, калі хлопчыкам босым
Я па лужах скакаў
І ўяўляў сябе ў вобразях розных:
То абсівераным капітанам,
То лаўцом невядомае рыбы,
То ўдачлівым паляўнічым,
То піратам высакародным,
То стваральнікам пабудовы вадзяных,
Гідравузлоў, як цяпер мы казалі б...
Дожджык, мой дружа!
У твоім лепятанні
Чую я сотні людскіх галасоў —
Старэчых, юнацкіх, дзявочых, —
Злітых у песню адну,
Бяздонную, нібы свет.
У срабрыстым твоім мігценні
Воблікі бачу прыгожыя,
Што сняцца адзін толькі раз —
Напрадвесні —
І абліваюць гарачай крывёю
Спраглае сэрца.
Боль ты мой, дожджык мой родны,
Радасць мая невыказная,
Свецце мой дарагі,
У лужы адлюстраваны!
Сэрца маё неўталоннае!

3. Неўталоннае сэрца

Калі ж ты супакоішся, сэрца!
Тады, калі будзеш біцца раўнютка,
Як гадзінік,
Як механізм,
Як розум разважлівы?
А ці так гэта ўжо і трэба!

4. Што я ненавіджу і што я люблю

Эміль Зюля напісаў калісьці палкі артыкул «Што я ненавіджу», які заканчваецца так: «А цяпер вы ведаеце, што я люблю, да чаго адчуваю палкую любові яшчэ з юных гадоў». У наш час Юльян Тувім у «Польскіх кветках» прывітаў немалы ўступ — даволі мудрагелісты і часам парадаксальны — таму, што ён ненавідзіць і што ён любіць. На гэтую тэ-

му, увогуле, гавораць у той ці іншай форме ўсе пісьменнікі свету, усе людзі на свеце.

Я ненавіджу брахню
У апараты любові,
У шыкоўнай і пышнай найболей,
Туласць самаздаволеную,
Хаця б і насіла яна
Залатыя акулеры,
Мітусню, хапатлівасць, крыклівасць,
Зайздрасць і сябелюства,
Прыкрытыя гучнымі словамі,
Вочы ў пагардзе прыжмуру,
Тлушчам агідным заплюўшыя,
Вушы, заткнутыя ватаю
Ад ветру і гора людскога,
Зраду і подласць
З вачыма блудлівымі,
Фарысейства і двурушша
У лічынне маральнасці строгай...
Я ненавіджу!
Простыя, чыстыя рэчы люблю я:
Сэрца, сябрам адкрытае,
Розум, да іншых уважлівы,
Працу, што свет падвясельвае,
Поціск мазольнай рукі,
Сіні світанак над возерам,
Шум лесу зялёна і шум залаты,
Спеў салаўіны і песню людскую,
Шыпынну сціплюю,
Гордую ружу,
Мужнасць і вернасць,
Народ і народы —
Я люблю!

5. Агні ў родным горадзе

Гаснуць агні ў горадзе,
Нібы ў марское бяздонне
Падаюць зоры з бурштыну.
Толькі пад тымі, сапраўднымі,
Бы іх сястра неспакойная,
Як метэор свядомы,
Ляціць самалёт начны.
Толькі заводаў нястомных
Вочы гараць гарачыя,
Толькі паэты, вучоныя
Не спяць за высокімі вокнамі,
Толькі мыслі чалавечыя
Запальвае агонь над сусветамі.

Гаснуць агні ў горадзе,
Што ў муках цяжкіх захлынаўся
Так нядаўна, здаецца,
І так бясконца даўно!

Цемра тады залягала штовечара
Над маім горадам,
Цемра няволі.
Чорная варожая рука
Гасіла агні і сэрцы —
НЕ! Сэрцаў не магла згасіць!
Кіеў мой!
Кіеў наш новы,
Што вырас на папялішчы!
Цвет-Кіеў!
Цяпер не згасіць ніхто працавітых,
Велічных, нібы спеў,
Дружбаў ўмытых,
У будучыню адкрытых,
Нязгасных агнёў —
Творчых агнёў!

6. Кляновае лісцейка

Кляновае лісцейка —
Гэта Стафаніка смутак вялікі,
Дажджавая туга прыкарпацкіх палёў,
Гэта сонца халоднае недзе з-за хмар,
Гэта хворае маці ўсмешка
Беднаму сыну,
Гэта голас разлукі і мукі
У апошняю хвілю любові,
Гэта ціхая песня без слоў,
Ціхая і самотная...

Кляновае лісцейка —
Гэта ранак румяна-марозны,
Сініц і папаўзняў свіст
У паветры бадзёрым,
Дзяўчаты на сцэжцы ў гаі
І ў небе высокім гусі,
Гэта шлох, і шэлест, і звон
Пурпуровае восені.
Гэта Пушкін у мяне ў пакоі
І Пушкін у сэрцы маім,
Гэта дым над роднаю хатай
І дымок з цыгарэты сябра,
Гэта ўсведамленне, што будзе зіма,
Гэта вера, што прыйдзе вясна за ёю —
І пралескі зноў зацітуць
Там, дзе цяпер ляжыць залацістае
Кляновае лісцейка...
Верасэнё — кастрычнік 1963 г.
Кіеў.

Шмат у якіх гарадах, саюзных рэспубліках і замежных краінах даводзіцца выступаць беларускім пісьменнікам, артыстам, мастакам, іншым прадстаўнікам нацыянальнай культуры. І кожная з гэтых сустрэч—не толькі вялікі гонар, але адначасова і сур'ёзны творчы экзамен на мастакоўскую годнасць і прафесійнае майстэрства, на здольнасць у творах сваіх жыцц надзённымі праблемамі часу, гаварыць з сучаснікамі аб тым, што асабліва хваляе і непакоіць іх.

Аднак асаблівую адказнасць на свае плечы бяруць тыя творцы, асобныя калектывы, каму выпадае гонар прадстаўляць беларускую літаратуру, мастацтва, культуру ў сталіцы нашай Радзімы Маскве. Як узрастае ў падобных выпадках патрабаванне да таленту кожнага і ўсіх разам, якое вялікае пацудоў перажывае той, хто выступае як паўнамоцны прад-

чыстым адкрыцці выстаўкі выступіў намеснік старшыні праўлення Цэнтральнага Дома работнікаў мастацтваў СССР, народны мастак СССР, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР, правядзейны член Акадэміі мастацтваў СССР, прафесар Л. Кербель, які гаварыў аб плённасці намаганняў беларускіх твораў у асэнсаванні падзей мінулай вайны, аб значнасці іх укладу ў развіццё савецкага шматнацыянальнага мастацтва. Пра тое, як працуюць графікі рэспублікі, якія праблемы іх хваляюць, раскажаў прысутным першы сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР У. Гардзееў.

Адразу ж пасля знаёмства з выстаўкай пачаўся і вечар. У прасторнай зале сабраліся прадстаўнікі партыйных і савецкіх органаў Масквы, творчых саюзаў, арганізацый і калектываў, рабочыя сталічных прадпрыемстваў, сярод якіх

цаць гадоў, калі стаў народным мсціўцам. Пасля вайны авалодаў мірнай прафесіяй—прафесіяй будаўніка. Часта сустракаецца з навучэнцамі прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, раскажае ім і аб сваёй рабоце і аб тым, якой вялікай цаной была заваявана Перамога, светлае неба над Радзімай. І на гэтым вечары І. Сакольчык таксама гаварыў і пра свае ваенныя гады, і пра тое, як працуюць яго таварышы па брыгадзе.

Назва вечара—«Мінск—горад-герой», зразумела, акрэсліла змест яго, працягваў М. Жукоўскі. Праграма была пабудавана такім чынам, каб кожны, хто прыйшоў у залу, мог атрымаць як мага больш поўнае ўяўленне і аб учарашнім жыцці беларускай сталіцы—гераічным, мужным, і аб сённяшнім—працоўным, натхнёным. А яно ж—шматграннае. У Мінску жыве нямала пісьменнікаў, артыстаў, мастакоў, дзеячаў кіно, кампазітараў, якія асабліва плённа працуюць цяпер, калі кожны пражыты дзень прыбліжае нас да слаўнага 40-годдзя Вялікай Перамогі. Пра набыткі іх гаварылі на вечары прадстаўнікі творчых саюзаў рэспублікі.

Пра сённяшні стан беларускай літаратуры—паэзіі, прозы, крытыкі і літаратуразнаўства, драматургіі—было выступленне першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Н. Гілевіча, які называў імя аўтараў, добра вядомых і чытачу маскоўскаму, і чытачу ўсесаюзнаму, адзначаў, што тэма ўсенароднага подзвігу савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, а калі глядзець шырэй—тэма вайны і міру—вызначальная сёння для літаратуры беларускай, як і ўсёй савецкай шматнацыянальнай літаратуры, працягаў свае вершы пра Мінск.

Старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, народны артыст рэспублікі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола і Дзяржаўнай прэміі БССР, рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага І. Лучанок звярнуў увагу на тое, як рыхтуюцца да свята Перамогі і XXVII з'езда КПСС кампазітары, музыказнаўцы.

Памяць аб вайне мінулай і дзень сённяшні, асабістая адказнасць кожнага творцы ў час, калі адбываецца вострая ідэалагічная барацьба і з усёй вострынёй паўстала пытанне—быць ці не быць чалавецтву, жыццю на зямлі—на гэтым акцэнтавалі ўвагу член праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання, народны артыст СССР Р. Янкоўскі і сакратар праўлення Саюза кінематографістаў БССР, загадчык сектара кіно і тэлебачання Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР, доктар мастацтвазнаўства А. Красінскі.

А потым адбыўся вялікі канцэрт майстроў мастацтваў горада-героя Мінска, што вяла заслужаная артыстка рэспублікі З. Бандарэнка. У ім прынялі ўдзел вакальна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі», выступленне якога стала асновай праграмы і мела вялікі поспех у прысутных, вядомыя выканаўцы.

Прымалі масквічы прадстаўнікоў горада-героя Мінска, заўважыў у заключэнне М. Жукоўскі, цёпла, хораша. У гэтым усё мы пераканаліся і ў час вечара, і пасля яго, калі тыя, хто быў у зале, прыйшлі на сцэну, каб выказаць удзячнасць за цікавую і змястоўную праграму, за магчымасць больш даведацца аб жыцці мінчан. Асабліва прыемна, што шчырыя словы былі сказаны вядомымі дзеячамі савецкай культуры, народнымі артыстамі СССР Р. Ніфантавай, І. Бугрымавай, У. Якутам.

Інтэрв'ю ўзяў
Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Прыняты ў Саюз пісьменнікаў БССР

ГАЛІНОУСКАЯ Ніна Васільеўна. Дзіцячы паэт. Нарадзілася ў 1935 годзе ў вёсцы В. Лозіцы Шклоўскага раёна. Скончыла Магілёўскае дашкольнае педагагічнае вучылішча (1955). Працуе рэдактарам мастацкіх фільмаў штотыднёвіка «Нінонедзеля Мінска».

Член КПСС.
Літаратурную працу пачала ў 1957 годзе.

Аўтар зборнікаў «Давайце пазнаёмімся» (1962), «Мой дзень» (1977), «Зай-прагназіст» (1979) і іншых.

МАРЧАНКА Светлана Міхайлаўна. Крытык, літаратуразнавец. Нарадзілася ў 1942 годзе ў вёсцы Палюцы Рагачоўскага раёна. Скончыла Магілёўскі педагагічны інстытут (1964). Працуе рэдактарам аддзела крыты-

кі і літаратуразнаўства часопіса «Полымя».

Літаратурную працу пачала ў 1965 годзе.

Аўтар шэрагу публікацый у часопісах і газетах, калектывных зборніках.

РУЦКАЯ Алена Віталіеўна. Паэтэса. Нарадзілася ў 1950 годзе ў вёсцы Дзяноўцы Шчучынскага раёна. Скончыла Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1971). Працуе выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры СШ № 2 горада Слоніма.

Член КПСС.
Літаратурную працу пачала ў 1965 годзе.

Аўтар шэрагу публікацый у рэспубліканскай перыядыцы і калектывных зборніках.

СКАРЫНКІН Іван Яфімавіч. Празаік, нарысіст, публіцыст. Піша па-руску. Нарадзіўся ў 1919 годзе ў вёсцы Трэтнае Клімавіцкага раёна. Скончыў Ваенна-палітычную акадэмію імя У. І. Леніна (1952). Працуе старшым рэдактарам выдавецтва «Беларусь».

Член КПСС.
Літаратурную працу пачаў у 1950 годзе.

Аўтар кніг «Завещано отцами» (1974), «Крепче стали» (1978), «Тугие ветры» (1983), «В дымке полигонной» (1984) і іншых.

СТАНЮТА Аляксандр Аляксандравіч. Крытык, літаратуразнавец. Піша па-беларуску і руску. Нарадзіўся ў 1936 годзе ў Мінску. Скончыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1960), аспірантуру (1973). Кандыдат філалагічных навук.

Старшы выкладчык, дацэнт БДУ імя У. І. Леніна.

Літаратурную працу пачаў у 1960 годзе.

Аўтар манаграфіі «Постигие не человека» («Творчество Ф. Достоевского 1840—1860 гг.») (1976), шэрагу публікацый у перыядыцы і калектывных зборніках.

ЯГОУДЗІК Уладзімір Іванавіч. Празаік, драматург. Нарадзіўся ў 1956 годзе ў вёсцы Кастроўчы Слонімскага раёна. Скончыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1978). Працуе карэспандэнтам аддзела крытыкі і бібліяграфіі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва».

Літаратурную працу пачаў у 1976 годзе.

Аўтар кнігі «Стронга» (1984), п'ес «Залатое зярнятна» (пастаўлена ў 1983 г.), «Сонейка, свяці!» і «Песенны кірмаш».

ПРА ДЗЕЙНАСЦЬ НАРОДНЫХ УНІВЕРСІТЭТАУ

«Удасканаленне дзейнасці народных універсітэтаў культуры ў святле рашэнняў чэрвеньскага (1983 г.) Пленума ЦК КПСС» — тэма рэспубліканскага семінара кіраўнікоў народных універсітэтаў культуры, які правалі Міністэрства культуры БССР. Упраўленне культуры Мінскага гарвыканкома, Рэспубліканскі навукова-метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы і Рэспубліканскае таварыства «Веды» БССР.

З дандадам «Чэрвеньскі (1983 г.) Пленум ЦК КПСС і шляхці павышэння дзейнасці народных універсітэтаў культуры ў сістэме несупынальнай адукацыі і выхавання» выступіў намеснік начальніка ўпраўлення культуры БССР Т. Стружэцкі.

Былі прачытаны лекцыі «Актуальныя праблемы фарміравання асобы ў перыяд развіцця сацыялізму», «Майстэрства публічнага выступлення», з якімі выступілі дацэнт Мінскай вышэйшай партыйнай школы

Т. Цітова і начальнік кафедры Мінскай вышэйшай школы МУС СССР М. Парубаў.

У гаворцы за «круглым сталом» аб ролі культуры і мастацтва ў фарміраванні чалавека развіцця сацыялістычнага грамадства прынялі ўдзел народны пісьменнік БССР Я. Брыль, кандыдаты мастацтвазнаўства А. Лабовіч і Т. Шчарбакова, лаўрэат Ленінскай прэміі Ю. Градаў.

У час семінара працавалі сэнці «Культурна-асветная дзейнасць у грамадстве развіцця сацыялізму», «Павышэнне дзейнасці мастацтва ў вырашэнні задач духоўнага развіцця грамадства» і «Сацыялістычны лад жыцця і культура асобы».

У заключэнне кінакрытык Е. Бандарава расказаў пра цінны фільмаў «У вайны — не жаночы твар», выступілі героі іх Л. Кашчкіна і В. Чудаева, былі паказаны фрагменты са стужак.

А. ГРАМЫКА.

«ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА»

У фазе кінатэатра «Кастрычнік» г. Мінска дэманструецца выстаўна дакументальна-мастацкай фатаграфіі «Чалавек і прырода», арганізаваная Дзяржкамтэатрам БССР па ахове прыроды, Міністэрствам культуры БССР, Міністэрствам лясной гаспадаркі БССР, праўленнем Саюза журналістаў БССР. Прадстаўлена больш за сто

работ аўтараў з усіх абласцей і сталіцы рэспублікі. Адабраўшы на папярэдніх аглядах фотаздымкі раскажваюць аб прыгажосці роднага краю, жыцці жывёл нашай рэспублікі на волі і пра насельніцтва беларускіх запаркаў, пра юннатаў і іх дружбу з жывёламі, аб ахове прыроды.

В. АСТРЫНСКІ.

І ГОНАР, І ЭКЗАМЕН

стаўнік свайго народа, што атрымаў права жыць і працаваць у адзінай сям'і свабодных народаў—братоў, ствараць культуру сацыялістычную па змесце і нацыянальную па форме!

У апошні час было некалькі такіх экзаменаў. Два з іх вытрыманы на самым высокім прафесійным і ідэйна-мастацкім узроўні. Прынамсі, аб гэтым яскрава сведчаць выступленні ў Маскве двух вядучых тэатральных калектываў рэспублікі — Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР і Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа, якія ласцявы выязджалі на гастролі ў сталіцу. І вось яшчэ адна справядзача, што прайшла ў Цэнтральным ордэна Дружбы народаў ДOME работнікаў мастацтваў СССР у канцы лютага і прысвечалася 40-годдзю Перамогі Савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Гэта — Дзень горада-героя Мінска.

Для ўдзелу ў ім у Маскву выязджала прадстаўнічая дэлегацыя творчых і працоўных калектываў горада-героя Мінска на чале з намеснікам старшыні Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў М. Жукоўскім. Наш карэспандэнт сустрэўся з Міхаілам Дзмітрыевічам і папрасіў яго раскажаць аб мерапрыемствах, што праходзілі ў рамках Дня, аб тых сустрэчах, якія асабліва запомніліся.

— Асноўнае мерапрыемства, — сказаў М. Жукоўскі, — правядзенне ў Цэнтральным ДOME работнікаў мастацтваў СССР вялікага вечара «Мінск—горад-герой», якому папярэднічала адкрыццё выстаўкі лепшых твораў беларускіх графікаў. На суд масквічоў і гасцей сталіцы нашай Радзімы была вынесена цікавая экспазіцыя, што складалася з работ прадстаўнікоў розных пакаленняў, але адметнае месца ў ёй займалі творы ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, а таксама аўтараў маладзёжных, якія звяртаюцца да неўміручай тэмы подзвігу савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Выстаўка пераканаўча паказала, што змаганне з ворагам мела ўсенародны, інтэрнацыянальны характар, што на тэрыторыі нашай рэспублікі поруч з беларусамі ў страі барацьбітоў былі прадстаўнікі іншых рэспублік, а таксама замежныя грамадзяне.

Аб значнасці экспазіцыі сведчыць і той факт, што на ўра-

удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, у тым ліку тыя, хто прымаў удзел у вызваленні беларускай зямлі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. І, вядома, сабраліся нашы землякі, якія жывуць і працуюць у Маскве.

Адкрыла вечар намеснік старшыні праўлення Цэнтральнага Дома работнікаў мастацтваў СССР, народная артыстка СССР, вядомая савецкая балерына В. Лепаўшчына. Яна, а таксама старшыня праўлення ЦДРМ СССР, народны артыст СССР, галоўны рэжысёр Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Вахтангава, прафесар Я. Сіманаў прыязна гаварылі і аб працоўных поспехах нашага народа, і аб укладзе, унесеным у справу Перамогі над фашызмам, і аб дасягненні беларускага мастацтва.

Мне ж, падкрэсліў Міхаіл Дзмітрыевіч, прыемна было пазнаёміць усіх, хто сабраўся ў зале, з тым, як жывуць працаўнікі горада-героя Мінска, як яны рыхтуюцца дастойна сустрэць 40-годдзе Вялікай Перамогі, XXVII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Гаварыў я пра тое, як папрыгажэла наша сталіца за апошнія гады, як Мінск стаў не толькі галоўным адміністрацыйным цэнтрам рэспублікі, але і важнейшым асяродкам літаратуры, мастацтва, культуры, як ператварыўся ён у адзін з самых прыгожых гарадоў краіны.

Дарэчы, забягу наперад, аб забудове горада, перспектывах яго развіцця шмат гаварыў у сваім выступленні і начальнік Галоўнага архітэктурна-планіровачнага ўпраўлення Мінгарвыканкома, галоўны архітэктар горада, заслужаны архітэктар БССР Ю. Грыгор'еў. Далёка не кожны горад можа пахваліцца такой кампактнасцю ў сваёй забудове, умелым архітэктурным выкарыстаннем ландшафту.

З хваляваннем слухалі прысутныя тыя, хто набліжаў светлы дзень Перамогі, паказваючы прыклады мужнасці і адвагі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, — намесніка старшыні Мінскай секцыі савета ветэранаў вайны, Героя Савецкага Саюза А. Барданава і Героя Савецкага Саюза М. Осіпава.

Удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны быў і Герой Сацыялістычнай Працы, брыгадзір электрамонтэраў трэста «Белэлектрамонтаж» І. Сакольчык. Яму споўнілася толькі пятна-

У рэдакцыйным артыкуле «Раўненне на вышэйшыя патрабаванні сацыялізму» газеты «Правда» 17 студзеня 1985 г., дзе гаворка вядзецца пра рэзервы паскарэння эканамічнага развіцця краіны, пра галоўны рэзерв сказана так: ён «...у людзях, якія працуюць зацікаўлена і свядома». Каб гэты рэзерв прывесці ў дзейнасць, «сёння неабходны і свайго роду пералом у грамадскай свядомасці». На маю думку, многае ў гэтым артыкуле датычыць і надзённых задач нашага мастацтва. Напрыклад, наступны тэзіс «Правды»: «Мы павінны павялічыць, беражліва абыходзіцца з нашай гісторыяй. Яе ні перапісаць, ні падчысціць нельга. Недапушчальна, палітычна шкодна ўсялякага роду ачарняльніцтва, нігілістычнае перакрэсліванне мінулага. Роўным чынам звяртаючы да гісторыі не павінна вылівацца ў настальгію па адшоўшаму, у яго прыхарашванне...» Далей падкрэсленыя словы, якія стасуюцца з роздумам мастакоў пра творчы метады сацыялістычнага рэалізму: «Вялікая і самая рэалістычная навука — марксізм-ленінізм — дазваляе нам бачыць жыццё такім, якім яно ёсць, пазбягаць схематызму і спрашчальніцтва, спасцігаць і цяперашняе, і мінулае, і будучыню ва ўсёй іх мнагастайнасці і складанасці».

Тое, што мы завём «тэмаю Вялікай Айчыннай», арганічна ўлічваецца як важная частка надзённых праблематыкі ў сучасную гісторыю чалавечства, дастаткова трывожную ад усведамлення тэхнічнай магчымасці сцерці з зямлі цывілізацыю і ўсё жывое. У гэтым святле мастацкія творы аб падзеях саракагадовай даўнасці (такіх, як Вялікая Айчыная) — надзёныя, калі яны створаны не рамеснікам.

Адрыв ад надзёнай рэальнасці адбываецца ў мастака зусім не тады, калі ён «адрываецца» ад матэрыялу сучаснасці як прадмета мастакоўскага роздуму. Гэта ж не сакрэт, што і працуючы на матэрыяле сучаснасці, знешне выглядаючы актуальным, мастак часам трымаецца па звычцы на ўзроўні ўчарашняга і нават пазачарашняга дня. Даруйце, ці шмат вам запаміналася твораў на «тэмы сучаснасці» з тых выставак, калі ў наш духоўны свет літаральна ўварваліся, прымушаючы думаць аб істотным, такія творы, як «Партызанская мадонна» і «Партызанка. Блаката» М. Савіцкага, «Салдата» В. Грамыкі, «Беларусь — маці партызанская» М. Данчыга, «Паводле матэрыялаў Дзяржаўнай Надзвычайнай камісіі»

Г. Паплаўскага, «Партызанскія маці» А. Кашкурэвіча... Вось дзе сплалі рэаліі свайго часу з тэмпераментам сучаснага мастакоўскага мыслення! Специфіка мастацтва, між іншым, і ў тым, што далёка не заўсёды сам матэрыял сучаснасці як прадмет адлюстравання — быццам бы індальгенцыя, здатная як бы «вызваліць» мас-

важнасць засваення іх вопыту маладым пакаленнем. Малады чалавек, які наўрад ці быў сведкам векапомных дзён Вялікай Айчыннай, духоўна знітаваны ў гэтай карціне з людзьмі, якія прайшлі тымі салдацкімі шляхамі выпрабаванняў. Можна, мабыць, так сказаць: гэты твор Э. Белагурава ў сваёй духоўнай атмасферы ўтрымлівае і

шчанкі «Прарыў»; прыгадаю партрэт «Васіля Быкава» М. Савіцкага.

Назваць «тэму» — проста. А вось вырашыць...

Калісьці з'явіліся карціны Я. Зайцава і І. Ахрэмчыка пра подзвіг герояў Брэсцкай цытадэлі. Гэта было адкрыццё тэмы для нашага выяўленчага мастацтва. Пасля да гэтай тэмы

рачых слядах падзей, так сказаць, «рэпартажнага» плана, і творами-«супамінамі», творами-абгульненнямі, створанымі праз шмат гадоў пасля падзей.

Але вось наблізіўся час «уласна гістарычных» твораў аб Вялікай Айчыннай. Для тых мастакоў, якія выраслі пасля вайны і не былі яе сведкамі, той несмяротны подзвіг народа — сапраўды гісторыя. У нечым гэта будзе якасна інакшыя творы (якасна — не ў сэнсе ўзроўню, а ў філасофскім), чым творы ўдзельнікаў падзей, створаныя ў розныя часы. Радуе, што ўнутраная патрэба выказацца аб сваім духоўным вопыце, звязаным з Вялікай Айчыннай, усё часцей хваляе творчую моладзь. Есць, напрыклад, парасткі плённага асэнсавання назапашаных мастацтвам Беларусі традыцый, скажам, у ілюстрацыях Ю. Герасіменкі да «Знака бяды» В. Быкава.

Мы гаворым пра неабходнасць для маладога (ды і для немаладога!) мастака яснага светапогляду. Марксісцка-ленінскага. Светапогляд жа не бярыцца ніадкуль: ён выходзіць са ступені — у часе абмеркавання надзённых праблем творчасці. Абмеркавання калектыўнага. Прыгадайце вострыя па пастаўцы праблем дыскусіі 60—70-х гадоў на матэрыяле нашых выставак. Хіба яны не прынеслі плён? Хіба ў час гэтых дыскусій не шліфаваўся светапогляд маладых і не толькі маладых творцаў? А фармальны абмеркаваны «роўнай тэмпературы», якія праводзіцца ў апошні час болей для «птушкі» (я мог бы прывесці няглыб канкрэтных прыкладаў, ды яны — агульнавядомыя), наўрад ці могуць спрыяць выхаванню нашай творчай моладзі ў духу высокай прынцыповасці.

Грамадзянская пазіцыя мастака шліфуецца ва ўмовах, калі не абыходзіцца вострыя праблемы творчасці. А такіх вострых праблем, звязаных з тэмаю вайны і міру, праблем, якія патрабуюць усебаковага абмеркавання, — не так ужо і мала. Некаторыя з іх я паспрабаваў закрануць, зразумела, зусім не прэтэндуючы на «ісціну ў апошніх інстанцыях». Раблю гэтую агаворку хоць бы таму, што ў апошні час некаторыя нашы мастакі настолькі перакананыя, што ў іх творчасці «усё ў парадку», — ажно любя крытычны закід успрымаецца імі як асабістая крыўда, і як дзеянне, на якое варта абрушыць нават магутную сілу юрыспрудэнцыі. Перакананы, што абмеркаванне сучасных твораў ваенна-патрыятычнай тэматыкі ў год 40-годдзя Перамогі дасць новы імпульс творчаму працэсу ў мастацтве.

Уладзімір БОЙКА.

ЧАС ВУЧЫЦЬ, ЧАС ПАТРАБУЕ

така ад вырашэння надзённых задач, ад абавязку працаваць па крытэрыях сапраўды сучаснай пастыкі! Гэтым пад сумненне наогул не ставіцца сам матэрыял сучаснасці, які мастак мусіць асэнсавуць надзвычай актыўна. Турбуе іншае: каб не звужалася само паняцце матэрыялу сучаснасці (ды і паняцце «тэмы Вялікай Айчыннай» таксама каб не звужалася — ніжэй скажу пра гэта).

Калі мастак натуральна прагне быць чутым да запатрабаванняў часу, ён мусіць усімі нервамі адчуваць знітаванасць сённяшняга з учарашнім і заўтрашнім. Пагодзімся, што навука — не набор ісцін, якія ўстанаўліваліся адна за другой, а арганізм, у кожнай частцы якога па меры развіцця адбываюцца бесперастанна змяненні... Хіба не датычыць гэта і мастацтва? Мастацтва ж таксама зусім не набор твораў, якія пішучца адзін за другім, а свосасаблівы арганізм, у кожным кампаненце якога адбываюцца працэсы (мастацтва — гэта ж працэс!). Гэта відаць хоць бы па зменах у жанрах. На нашых вачах сцерліся межы паміж партрэтамі і тым, што мы завём «тэматычнай» карцінай (праўда, бывае, на жаль, і гэтак, калі «тэматычная карціна» зводзіцца, так сказаць, да «партрэта ў інтэр'еры»). Ды не ў жанрах, не ў «тэматыцы», не ў матэрыяле справа, а ў ступені духоўнага напавнення твора!

Э. Белагураў некалі напісаў групавы партрэт: сябе ў акружэнні блізкіх людзей. І такія духоўныя сувязі раскрыліся тут між персанажамі, што роздум гледача міжволі хіліцца да думкі пра складанасць шляхоў, якімі прайшлі людзі старэйшага пакалення, пра надзённую

высакародны нерв усведамлення адказнасці наступных пакаленняў перад несмяротным подзвігам бацькоў.

Прыгадаю «Маці» М. Залознага... Сярод поля чырвоных маю ўкленчыла маладая жанчына... Колер, рытміка, пластыка — усё асацыюецца з роздумам аб несмяротнасці подзвігу тых, што жыццём сваім баранілі сённяшні наш дзень. Зусім ланкачны твор. І такі вытанчаны, шматгранны — па духоўным напавненні; такі натуральны — па арганічнасці перажывання, па мастанюснай і па чалавечай інтанацыі. Класічная ёмістасць вобразнай мовы.

Характэрны пошук М. Залознага ў карціне пра санітарку — блізка і нечым да таго, пра што сродкамі дакументальнай прозы гаворыць Святалана Алексіевіч. Сам мастак так казаў пра гэтую сваю задуму: «Хачу праз пластыку, праз кампазіцыйныя, рытмічныя пластычныя хадзі даць адчуць гледачу чысціню такіх людзей, гэтых дзяўчат... І каб чысціня загучала і вост праз гэтыя бінты, бінты, бінты!»

Не абарвіся жыццё мастака — твор, мабыць, быў бы дачыненнем...

Карціну пра мінулае (даўняе і нядаўняе) варта пісаць, калі яна ўмешваецца ў сённяшняе жыццё.

Бывае, праўда, розная ступень умшання. Адна справа, калі твор хай сабе і ярка, але толькі нагадвае пра пэўныя падзеі. Такіх твораў пра Вялікую Айчыную — мноства. Нашмат меней твораў, у якіх не проста нагадваюцца і аднаўляюцца тыя ці іншыя факты, падзеі, людзі, а — скажам так — гучыць набат (як, скажам, у такім нядаўнім, але ўжо неадрыўным ад нашай свядомасці цыкле М. Савіцкага «Лічы на сэрцы») або робіцца спроба пановаму падысці да тэмы вайны і міру праз асэнсаванне Вялікай Айчыннай. Звярну ўвагу на даўняе ўжо работы А. Кашкурэвіча «Партызанскія маці» і на зусім нядаўнюю работу Г. Ва-

звярталіся многія. Ці многае запаміналася? Ад карціны да карціны мяняўся антураж батальных сценаў. Мяняўся почырк мастакоў. А вось таго духоўнага напавнення, якога патрабуе карціна пра ТАКОЕ, скажам шыра, вельмі многім творах бракавала... Я не стаўлю пад сумненне непаўрахоўнасць, глыбіню пачуццяў, якія вялі мастакоў да гэтай тэмы, але ж павярхоўнасць выяўлення непаўрахоўных перажыванняў — сустракаецца. Нездарма так часта з'яўляюцца творы пра герояў Брэста, быццам бы «апасродкаваныя» адлюстраваннем славаў таго ўжо Брэсцкага мемарыяла (дарэчы, і пра трагедыю Хатыні часта мастакоўскі роздум «апасродкаваны» адлюстраваннем мемарыяла)...

На вялікі жаль, даволі часта мы бачым творы гэтай тэматыкі, так сказаць, з «сярэдняй тэмпературай». Робіць такую «тэмпературу» трафарэтныя вырашэнні. Калі няма чаго сказаць новага мастаку пра людзей і падзеі, тады з'яўляюцца ілюстрацыйныя прыёмы, ужытыя дарэчы і недарэчы. Часцей за ўсё — кампазіцыі з жалобнымі сценамі на могілках. Ашчадней, нашмат больш ашчадна варта ставіцца да падобных тэм і сюжэтаў, не злоўжываць спадзяваннямі на тое, што сама тэма і сам сюжэт скажуць «самі за сябе». Нават М. Савіцкі не ўтрымаўся і паказаў, на мой погляд, недавершаную (прынамсі, па жывапісе) карціну пра спаленую фашыстамі і не адноўленую да жыцця беларускую вёску — адну з нашых Хатыней...

Крыўдна, калі бачыш на выстаўцы твор, прысвечаны Вялікай Айчыннай, пазбаўлены выяўленай у творы неабходнасці менавіта гэтага мастакоўскага выказвання. Тады і няма адчування, што мастак не мог не напісаць гэты твор.

У свой час у мастацтвазнаўстве і крытыцы праводзілася пэўная мяжа паміж творами ваеннай тэмы, створанымі па га-

ЧАСОПІСЫ Ў САКАВІКУ

«ПОЛЫМЯ»

Творы Я. Янішчыц з кнігі лірыкі «Каліна з ім'ем» адкрываюць нумар. Пазіцыя прадстаўлена таксама вершамі Н. Тарас, Л. Філімонавай, С. Басуматравай, фрагментамі з пазмы Т. Бондар «Мы родзім з вайны» і творами Н. Галінавай (пераклад з рускай Я. Янішчыц).

Змешчаны апаўднанні Л. Арабей, Х. Лялюко, У. Рубанова, франтавыя запісы К. Кірзенкі «З аповесці вайны», заканчэнне рамана А. Марціновіча «Груша на Голым Полі».

Урывак з фінскага эпасу «Калевала» пераклаў Я. Сіпакоў.

Пад рубрыкай «Да 80-годдзя рэвалюцыі 1905 — 1907 гадоў у Расіі» прапанаўецца артыкул А. Садоўскага «Першая бальшавіцкая газета».

«Узліццё рэйхстага» — нататкі А. Слєсарэні, «Чалавек на зямлі» — нарыс Л. Левановіча.

У. Наркевіч і С. Некрашэвіч выступаюць з артыкулам «Робат ступае ў дзверы».

У раздзеле «Крытыка і літаратурна-навука» — дыялог І. Шаманкіна і Э. Снобелева «Вопыт жыцця — вопыт літаратуры», артыкул М. Яроша «Традыцыя — зарука наватарства».

Новыя кнігі рэцэнзуюць М. Барстон, С. Марчанка, А. Кабаковіч і іншыя.

Есць падборка юбілейных матэрыялаў «Наш календар».

«МАЛАДОСЦЬ»

З вершамі выступаюць Р. Баравінова, Л. Дзіваніцкая, А. Руцкая, Л. Пятруль, Х. Пяршоўска, В. Жуковіч і А. Мінін.

Змешчаны заканчэнне рамана Л. Дайнекі «Меч князя Вячкі» і ўрывак з аповесці П. Місько «Грот Афаліны».

«БЕЛАРУСЬ»

«Навізна традыцыі» — агляд маладой пазіі, зроблены Я. Гарадніцкім.

«Яе ведалі як Вольгу-балгарку» — публікацыя Д. Мельцара да 40-годдзя вызвалення Балгарыі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Творчы партрэт кінаактрысы С. Сухавей напісаў Л. Паўлючык — «Падарунак лёсу».

З іншых публікацый чытача зацікаўляе матэрыялы «Чатыры сустрэчы» У. Бераснёўскага, «Вернасць маладосці» А. Ліса, «Станары» — сусор'е пазычных імён Я. Міклашэўскага, «Мушкетэры з «Зялёнага Лугу» У. Працкайлы.

Чытач пазнаёміцца з вершамі Г. Каржанеўскай, Д. Бічэль-Загнетавай, С. Басуматравай, а таксама Л. Кастэнікі (пер. В. Коўту), апаўднанні «Элегія» А. Васілевіч і «Хустка» П. Савоські, вершамі пастаў-франтавіноў А. Зарыцкага, М. Смагаровіча.

«Як вас завучу, сусед мой?» — публіцыстычны разважанні Р. Баравіновай; «Там, дзе канчаецца дакумент...» — крытычныя нататкі М. Тычыны; «Раскрытая кніга» — дыялог старшын Дзяржкімітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. Дзільца і карэспандэнта часопіса І. Калюты; «Пачуццё Радзімы» — слова П. Васілеўскага

пра скульптара С. Гарбунову.

Падарожныя нататкі А. Шабаліна «У Жэневе гарача...» прапануюцца пад рубрыкай «З далёкіх і блізкіх дарог».

«Эцюды аб шэдэўрах» — новыя рубрыка, пад якой будуць змяшчацца матэрыялы пра выдатныя помнікі дойлідства, выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ўсіх часоў і ўродаў. «Неферцы» — першы артыкул, напісаны В. Каваляна.

У раздзеле «Справы сямейныя» — рэпартаж «Ад дзядоў нам звычай той застаўся...» В. Жуна і нарыс Л. Суханавай «Вясельны каравай».

Прадстаўлены рубрыкі «Палітычны глобус «Беларусі», «Тэатральная афіша» і іншыя.

«НЕМАН»

Друкуюцца вершы Н. Тулупавай (пераклад Л. Катраны, С. Яўсеевай, Ф. Яфімава, С. Пайны), Л. Тарасюк (пераклад Т. Лейкі), Н. Татур, М. Джуровай (пераклад з сербскахарвацкай К. Свєрыньца і І. Чароты).

Змешчаны аповесць Г. Папова «Валы-Валыціна», маленькая аповесць Я. Таганова «Зімовы эцюды», драма Э. Снобелева «Царскі настаўнік», апаўднанні Д. Папнавава (пераклад з сербскахарвацкай І. Чароты).

«Дзеці старой Яфім'і» — нарыс У. Глушанова.

У раздзеле «Запіскі, Успаміны, Дакументы» — расказ Л. Арабей аб знаходжанні ў Беларусі Д. Карбышава «Дзень добры вам...», артыкулы В. Скалабана «Купала і Хлбцівіч» і Г. Даўгялі «Да сямейнай хронікі Анскавых».

Пра творчасць беларускіх мастацтва разважае Э. Пугачова — «Твая душа душы маёй блізка».

З рэцэнзіямі выступаюць У. Паўлаў, Г. Тычю, М. Шашкевіч, В. Акудовіч, М. Батвіннін, Н. Харольска.

Звяршаюць нумар раздзелы «Учора. Сёння. Заўтра» і «Хроніка «Немана».

ВІНШУЕМ!

За заслугі ў развіцці савецкага музычнага мастацтва Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў загадчыцу нафедры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага народную артыстку СССР НІЖНІКАВУ Тамару Мікалаеву ордэнам Дружбы народаў.

«ПОМНІКІ ГІСТОРЫІ І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ» № 1

Артыкул «Космас — дарога без канца» прысвечан двойчы Герою Савецкага Саюза У. В. Каваленку.

Да 40-годдзя Вялікай Перамогі падборка матэрыялаў — «Чырвоны сцяг над Клічавым» Н. Ілоніна, «Гэта было ў Асіповічах» А. Літвіна, «За межамі Айчыны» М. Цвікевіча.

З летапісам народнай славы знаёмляць чытача публікацыі І. Кармалітавай («Адаю сябе рэвалюцыі»), В. Дочына («Дзе зліваюцца Друць з Дняпром»), І. Сварцова («За светлае будучае»), А. Падліпскага («Крайзавец і даследчык»).

У раздзеле «Пашукі, знаходкі, даследаванні» выступаюць У. Дзінісаў («Гісторыя аднаго будынка»), В. Супрун («З археалогіі Слонімскага раёна»), А. Пікулін («Гравёр Афанасій П.»).

Пра весткі з экспедыцый паведамляюць у артыкулах «Старажытны цэнтр Гродна» і «Літоўская грыўневая гірня» Н. Зданевіч, А. Краўцэвіч і Ш. Бекцінеў. Друкуюцца нататкі Я. Сахуты «Малыя-ванкі» і М. Жабінскай «Разьба па рогу і носці».

Змешчана рэцэнзія Я. Трусава на кнігу А. Ліса «Вечны вандрунін».

Калі гартуеш мастацтвазнаўчую літаратуру апошніх год, не цяжка заўважыць, што ўвага крытыкі акцэнтуецца ў асноўным на зместе твораў. А што датычыць кампазіцыйных прынцыпаў, каларыстычнага

Такім чынам, распрацоўка крытэрыяў ацэнкі фармальна-кампазіцыйнага ўзроўню мастацкіх твораў набывае першачарговае значэнне. Гэтай мэце служыць выдзена летас «Вышэйшай школай» кніга

даючы магчымасць самому вызначыць далейшы кірунак.

Даследаванне падзелена на тры часткі: першая — «Гісторыя навукі пра колер», другая — «Навуковыя асновы колеразнаўства», трэцяя — «Колер у штучным асяроддзі». Сёння няма такой галіны чалавечай дзейнасці, дзе б колер не адгрываў бы ніякай ролі. Колер як з'ява культуры абпіраецца на шэраг фундаментальных навук, сярод якіх філасофія, эстэтыка, тэорыя і гісторыя мастацтва, этнаграфія, філалогія, археалогія. Таксама нельга не назваць оптыку, матэматыку, псіхалогію і сумежныя з імі дысцыпліны. Абпіраючыся на аб'ектыўныя гістарычныя дадзеныя, аўтар прапануе пераканаўчую перыядызацыю працэсу класіфікацыі колераў. Першы перыяд — ад дагістарычных часоў да XVI стагоддзя, другі — ад XVII стагоддзя да нашых дзён.

Першапачаткова колеры атажамліваліся з найбольш важнымі ў жыцці людзей рэчамі і з'явамі. Такім чынам субардынацыя колераў адлюстроўвала ўяўленне аб пабудове Сусвету, аб свеце багоў і людзей. Гэта рэлігійна-міфалагічная традыцыя развівалася і ўдасканальвалася ў антычнасць і ў нашы дні. З'яўленне хрысціянства і іншых сусветных рэлігій, безумоўна, уносіць гістарычныя карэктывы ў сістэму сімвалікі ко-

леру, але не зменьвае яе сутнасці. Эпоха Адраджэння была часам, калі антычная і сярэднявечная сістэмы суіснавалі разам. Такі стан, калі колеры класіфікаваліся на падставе культурнай міфалогіі, захоўваецца да XVII стагоддзя.

Потым у XVII стагоддзі Ньютан уводзіць натуральна-навуковую аснову класіфікацыі. У канцы XVIII стагоддзя Гётэ прапануе новы спосаб класіфікацыі — па фізіялагічным прынцыпе. А ў XIX дзякуючы даследаванням Гельгольца ўдакладняецца пытанне аб асноўных колерах. Пачынаецца дыферэнцыяцыя і спецыялізацыя колерных сістэм для кожнай галіны навукі і вытворчасці. Гэты працэс працягваецца і сёння. Як адзначае аўтар, сёння падраздзяленне колераў на галоўныя і другарадныя захоўваецца толькі там, дзе патрэбна хуткае і беспамылковае распазнаванне — у сігналізацыі, кадзіраванні, у геральдыцы. Ва ўсіх астатніх сферах яно страціла сваю актуальнасць.

Прааналізаваны матэрыял дае аўтару кнігі зрабіць вывад, што для «міфалагічных» часоў уласцівы наступныя заканамернасці. У «маладых» народаў, класаў перавага аддаецца чыстым, яркім колерам. А калі набліжаецца лагічнае заканчэнне дадзенага вітка гістарычнага кругаароту, у гаме пера-

важаюць прыглушаныя, складаныя колеры і нюансавыя спалучэнні. Пра гэта сведчыць мастацтва старажытнага Егіпта, антычнасці, старажытнага Кітая. Але тыя ж заканамернасці ўласцівы і мастацтву Заходняй Еўропы. У пачатку перыяду — «варварскі бляск» раманскага стылю, а ў заканчэнні нюансныя суадносіны ракако. Аўтар ўлічвае не толькі сацыяльна-палітычныя, але і прыродныя фактары. Бо незалежна ад эпохі мастак знарокці падсвядома перадае колерную гаму свайго краю ці дапаўняе прыроду тымі фарбамі, якія ў ёй адсутнічаюць. Дарэчы, гэта палажэнне можна разумець больш шырока. Мастацтва не толькі адлюстроўвае жыццё, але яшчэ дае чалавеку тое, чаго ў жыцці не хапае. Так, у адносна спакойныя часы актывізуецца мастацтва рамантична-ўзніслага характару, а калі рамантикі і экзотыкі вакол больш, чым чалавеку патрэбна, узнікае цікаўнасць да сентыменталізму, да паглыбленага самааналізу. Гэта што датычыць практыкі сусветнага мастацтва. Гэта ж пацвярджаюць і тэорыі колернай гармоніі. У кнізе разглядаюцца розныя аспекты праблемы на прыкладах прац філосафаў сярэньвечча і Адраджэння, вучоных XVII—XIX стагоддзяў, а таксама прац, прысвечаных сучасным тэорыям колераў.

КОЛЕР І ЯГО МАГЧЫМАСЦІ

вырашэння, творчага метаду мастака ўвогуле, дык мастацтвазнаўцы даволі часта абмяжоўваюцца агульнымі разважанымі ці апісаннем таго, што глядзіць і так бачыць на рэпрадукцыі. Але было б надта проста вінаваціць ва ўсіх бедах крытыкаў. Ці так ужо часта можна пабачыць на выстаўках работы, дзе сюжэт, кампазіцыйная пабудова, каларыт з'яўляюцца канцэнтраваным увасабленнем ідэі? Пры адсутнасці навукова абгрунтаваных крытэрыяў ацэнкі твораў мастак малое і піша, «як бачыць» і «як адчувае».

Л. Міронава. Колеразнаўства. На рускай мове. Мінск, «Вышэйшая школа», 1984.

Л. Міронавай «Колеразнаўства» Хаця кніга ў першую чаргу звернута да дызайнераў, архітэктараў, мастакоў інтэр'ера, яе з цікавасцю і плёнам праچытаюць прадстаўнікі іншых мастацкіх прафесій, і ўвогуле ўсе, хто цікавіцца пытаннямі духоўнай культуры. Зразумела, што адна кніга не можа наталіць інфармацыі голад у гэтай галіне ведаў. Яна не прэтэндуе на поўны ахоп усіх праблем, якія звязаны з мастацкай адукацыяй і эфектыўнай рэалізацыяй мастакамі выяўленчых сродкаў. Кніга акрэслівае праблему, гаворыць пра яе прыроду і гісторыю; яна нібыта выводзіць чытача з гушычару на скрыжаванне дарог.

ПРАБЛЕМЫ МЕРКАВАННІ

Рэдакцыя атрымала водгукі чытачоў на артыкул Д. Якінона «Выступае сімфанічны». Нагадаем, што ў артыкуле (гл. «ЛІМ» за 18 студзеня 1985 г.) закраналіся некаторыя пытанні творчага стану Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР. Сёння змяшчаем падборку меркаванняў пра дзейнасць гэтага калектыву, пра некаторыя агульныя праблемы культуры сімфанічнага выканаўства ў рэспубліцы.

Ф. ПЫТАЛЕУ, кампазітар. Я супрацоўнічаю з нашым Дзяржаўным сімфанічным аркестрам каля 20 гадоў. У 1967 годзе гэты калектыву выканаў маю Першую сімфонію, летась прагучала Сёмая. Воліт супрацоўніцтва немалы, выканаўчыя праблемы гэтага калектыву я перажываю як свае ўласныя і цяпер скажу галоўнае, што мяне хвалюе.

Праца дырыжора і аркестра над новай партытурай беларускага аўтара (маладога або спрактыкаванага — прычымовага значэння тут не мае), як правіла, недастатковая па часе, а таму недакладная і непераканальная па мастацкіх выніках. А гэта ва ўрон творчасці і, перш за ўсё, — для самога кампазітара. Яголяя партытура можа быць плёнам карпатлівай, удумлівай працы. Аркестр жа са сваёй заўсёдышай паспешлівасцю, перагружанацю «чытае» партытуру павярхоўна, з недакладнасцямі, г. зн. не раскрывае задуму аўтара. І тады кампазітару, асабліва пачаткоўцу, здаецца, што ён напісаў дрэнна, ён губляе веру ў сябе, у яго апускаюцца рукі. Нядабайнасць і абьякаваць выканаўцаў перашкаджаюць яму зразумець, што ж сапраўды вымагае паліпшэння, перашкаджаюць кампазітару ўдасканалення, дэзарментуюць яго. Аркестр павінен больш працаваць з аўтарамі, больш рэагентаваць. На маю думку, новая сімфонія вымагае 3—4 паўназначных рэпетыцый, а не 45 минут (так сталася з маёй Трэцяй, і вынік у канцэрце быў адпаведны). З Сёмай сімфоніяй мне пашанцавала. Усё было зразумела і дырыжорам, і аркестрам. Гэта рэдкая ўдача.

На жаль, праца, затрачаная музыкантамі на падрыхтоўку новага сімфанічнага опуса, не мае поўнай аддачы ў канцэртах. Твор, выкананы адзін раз, знікае з рэпертуарнага далегляду і ўжо як бы не існуе для слухачоў. Ці ж гэта разумна? Ведаю, што ў Юрыя

Міхайлавіча Яфімава часам узнікае намер сыграць што-небудзь паўторна ў праграмах выяўчых канцэртаў. А ў Мінску?

У аркестра ёсць свае нявырашаныя пытанні. Сёння істотна паслаблена медная група, не ўкамплектавана і струнная. Дзе скрыпачы, якіх рыхтуе

дач — у недакладных суадносінах магчымасцей калектыву і таго высокага тэхнічнага і мастацкага ўзроўню выканання, якога вымагае абраны твор. Прадуманы падбор рэпертуару мае быць накіраваны на рост майстэрства музыкантаў. Удасканалення вымагаюць планаванне раскладу рэ-

навал эмоцый — былі!), але і проста ад аб'ёму рэпетыцыйнага часу. На канцэртах адчуваецца часу для рэпетыцый аркестра з дырыжорам В. Катэвым было адведзена малавата...

І яшчэ: першы лютаўскі канцэрт — гэта сведчанне праліку, а, мабыць, і проста абья-

нават, як ён піша, некаторай непадрыхтаванасці калектыву да выканання складаных твораў. Але ў музычнай практыцы ўсяляк бывае. Паспех залежыць ад многіх прычын: папярэдняй рэпетыцыйнай работы, агульнага эмацыянальнага настрою ў час канцэрта, ад узроўню слухачкай аўдыторыі, ад канцэртнага памяшкання, ад штотдзённай нагрукі і г. д.

Мы, гамяльчане, вельмі ганарымся, што кожны год Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР прыязджае да нас з канцэртамі. Яму выпаў гонар адкрыць у нашай вобласці фестываль сімфанічнай музыкі 1983 і 1984 гадоў. Канцэртаў аркестра ў нас чакаюць, іх слухаюць. Вось толькі засмуцае, што чамусьці канцэрты гэтага калектыву Гомельскай абласнай філармонія два гады запар наладжвае на адкрытай пляцоўцы гарадскога парку культуры і адпачынку, дзе, зразумела, няма належных акустычных умоў.

Усе канцэрты прыходзілі з вялікім поспехам. Штотраз — вялікая і цікавая праграма. Праўда, не заўсёды выкананне адрознівалася дастаткова высокім узроўнем. Аднак жа на канцэртах у парк заўсёды было шмат дзяцей, якія з-за недагляду дарослых перашкаджалі аркестру. Перашкаджаў і шум транспартных шляхоў, якія праходзяць паўз парк...

Гамяльчане ўдзячныя за выкананне V Сімфоніі Я. Глебава «Да Свету», якая глыбока і тонка расказвае пра хвалюючы падзеі сучаснасці, пра барацьбу чалавецтва за мір і свабоду. Добра, што дырыжор Ю. Яфімаў уключыў гэтую партытуру ў гастрольнае выступленне. Упершыню ў Гомелі прагучала сімфанічная сюіта В. Войцкі «Забавы», інтэрпрэтацыя якой пераканала і захапіла слухачоў. Запомніліся іншыя творы рускай і заходне-еўрапейскай класікі, музыка беларускіх аўтараў у выкананні калектыву.

Ды побач з творами яскравымі і глыбокімі, якія горача прымаюцца гамяльчанамі, часам у нас гучаць і менш дастканальныя опусы, у асобных з іх, як з'яса, пераважаюць фармальныя задачы. Ці вінаваты дырыжор, калі ўключае такія творы ў свой рэпертуар? Мне здаецца, што дырыжор і аркестр нясуць пэўную адказ-

ЁСЦЬ АРКЕСТР. А УСЁ Ж...

кансерваторыя?

Разам з тым, пры жаданні, наш аркестр можа паказваць высокі выканаўчы клас.

Р. СЕРГІЕНКА, музыказнавец. А я б паставіла пытанне шырэй: не «выступленне сімфанічнага», а «сімфанічны канцэрт». Ад чаго залежыць яго поспех? Ад ініцыятыўнага дырыжора? Ад узорнага калектыву? Несумнінна. Ад цікавага твора? Безумоўна. Але ці толькі ад гэтага?

Сучасны сімфанічны канцэрт — гэта і высокая вартасці інструментарыя і апаратуры, багатыя акустычныя магчымасці залы; гэта і змястоўная аналтыка, добра спланаваная праграма, прадуманая рэклама, арганізаваная публіка... Адным словам, калі «тэатр пачынаецца з вешалкі», то гэта ў такой жа меры датычыць і філармоніі. Вось чаму выступленні сімфанічнага аркестра, яго дзейнасць варты разглядаць у комплексе. Зарука поспеху — у выразным кантакце ўсіх звенняў складанага «канцэртнага ланцуга».

Калі зыходзіць з рэальных магчымасцей канкрэтных выканаўцаў, дык найбольш эфектыўным уяўляю сабе ўздзеянне на цэнтральнае, і, бадай, «узязвямое» звяно ланцуга «аркестр — праграма — слухач».

Думаю, прычына многіх няў-

петыцый, іх аб'ёму, устанаўленне «нормаў» канцэртнай нагрукі і яе размеркаванне.

Не пераадолены і цяжкасці ў звыяне «праграма — слухач». Кампазітар, працуючы над творам, імкнецца, паводле слоў Барыса Асаф'ева, да «накіраванасці формы на слухача». І гэта зразумела, бо мастацкі твор адначасова і шматпланавы ўздзейнічае на чалавека, уздзейнічае эмацыянальна-псіхалагічна, інтэлектуальна і г. д. Такія ж «накіраванасці на слухача» павінны вызначаць і сімфанічны канцэрт. І, паўтарю, не апошнюю ролю тут адгрывае старанна падабраная праграма, загадзя прадуманая, калі хочаце, драматычная канцэрта, а магчыма — і рэжысура. І ўсё гэта — з улікам сацыяльных і інтэлектуальных асаблівасцей аўдыторыі таго ці іншага канцэрта (якую таксама трэба вывучаць, ведаць!).

Ці заўсёды пэўная «накіраванасць на слухача» ўласціва канцэртнаму сімфанічнаму? Прыгадайма, напрыклад, сёлетнія зімовыя канцэрты. Відавочна, што высокі ўзровень інтэрпрэтацыі такіх складаных твораў, як «Рэквіем» і асабліва кантата «Гісторыя» доктора Іагана Фаўста А. Шнітке залежыць не толькі ад натхнення выканаўцаў (натхненне,

кавасці арганізатараў да элементарных патрабаванняў успрымання музыкі. Дый да гэтых нормаў (бо ў нас у гэтых быў і прыезджы кампазітар, і прыезджыя слухачы, якія чакалі музычную прэм'еру, ды якія вымушаны былі пайсці з такога занягнутага канцэрта — у трох аддзяленнях!).

Канцэрт — гэта свята, і ў яго падрыхтоўцы павінны браць удзел усе: адміністрацыя, мастацкае кіраўніцтва, тэхнічныя службы філармоніі, музыканты аркестра... Значыць, і адказваць за якасць павінны ўсе разам і кожны паасобку, персанальна, за асабіста яму даручаную справу. Тады слухач не пойдзе з залы незадаволеным.

М. БАНДАРЭНКА, журналіст (Гомель). Канцэрты сімфанічных аркестраў і камерных інструментальных ансамбляў, на жаль, нячастыя ў музычным жыцці нашага горада. І, зразумела, выступленні Акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР — падзеі прыкметныя. Мне здаецца, апошнім часам за гэтым калектывам замацавалася рэпутацыя галоўнага аркестра рэспублікі. Я не магу цалкам падзяліць думку Д. Якінона наконт няроўнасці выканання пэўных сімфанічных твораў гэтым аркестрам і

Шмат увагі надаецца ў кнізе псіхалагічнаму ўздзеянню колеру, яго асацыятыўнасці і сімволіцы. З першабытных часоў афарбоўка скарыстоўвалася для вывучэння пэўных рэчаў з прыроднага асяроддзя, каб падкрэсліць іх значнасць, каштоўнасць. Гэта з'ява насіла класавы характар. Узбраенне воіна было сродкам застрашвання; аздабленне храма, рызы жраца павінны былі выклікаць захапленне і экстаз, выгляд цара — трапятанне, пачуццё ўласнай мізэрнасці. На эмпірычным і эмацыянальным узроўні ўздзеянне колеру актыўна скарыстоўвалася яшчэ на пачатку чалавечай цывілізацыі. Аднак таму, як паманшалася роля містычнага і ўмацоўваўся рацыянальны пачатак у свядомасці людзей, усё меншую ролю адыгрывала сімволіка колеру.

Цікава, што для вытокаў культуры колер атаксма ліваўся са з'явай, якую ён сімвалізаваў. Але часам з'явы могуць аб'ядноўваць два супрацьлеглыя і нават узаемавыключныя элементы. Гэта адпаведна адлюстравалася і ў колернай сімволіцы. Так, у старажытных народаў супрацьлеглыя колеры (напрыклад, сіні і жоўты) часам мелі адну назву. Велізарны ўклад у тэорыю колеру ўнеслі вялікія мастакі Дэлакруа, Ван-Гог, Крамской. Разгляд іх творчасці (а таксама падобных

ім майстроў) у выключна навуковым аспекце значна ўзбагачае кнігу. Праз гісторыю аўтар вядзе чытача да сённяшняга дня, да навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.

Узаемазвязь мастацтва з вытворчасцю, залежнасць творчасці ад тэхнічных магчымасцей — гэта такі фактар культурнага развіцця, які дзейнічае ва ўсе часы. Сёння, калі тэхніка ўсё часцей і часцей ставіцца паміж задумай мастака і яе рэалізацыяй, вывучэнне гэтай з'явы набывае выключна важнае значэнне. У шэрагу навук, якія з'явіліся ў нашы дні, каларыметрыя — навука аб зменах колеру. Яна цесна звязана з эрганоміяй — навукай аб працы.

У заключэнні другой часткі кнігі («Навуковыя асновы колеразнаўства») — расказ пра асноўныя напрамкі даследавання колеру ў нашы дні і кароткі агляд сучаснай літаратуры па гэтым пытанні.

У апошняй частцы («Колер у штучным асяроддзі») галоўны змест — рэкамендацыі па скарыстанні на практыцы законаў колеразнаўства ў канкрэтных сітуацыях: для вытворчых будынкаў, школ, экспазіцыйных памяшканняў, у рэкламе і нагляднай агітацыі. Тут аўтар абагульняе вопыт шматгадовага выкладання курса колеразнаўства для дызайнераў, мастакоў інтэр'ера і

мастакоў — манументалістаў у Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце.

На сённяшні дзень кнігу Л. Міронавай няма з чым параўнаць, бо гэта першае на рускай мове даследаванне, дзе абагульнены звесткі аб колеры як элеменце сусветнай культуры, і на гэтай падставе паказаны працэсы узнікнення і развіцця колеразнаўства як навукі, і таксама сучасны стан гэтай галіны ведаў. Аўтарам зроблена велізарная работа, практычная каштоўнасць якой для ўсіх, чыя дзейнасць мае адносіны да арганізацыі штучнага асяроддзя, бяспрэчная.

У плане пажаданняў на будучыню хацелася б, каб у наступных выданнях надавалася больш увагі беларускаму матэрыялу. Кніга толькі б выйшла, калі б яе асобныя раздзелы расказвалі пра колерную сімволіку ў нашых продкаў, колерную партытуру беларускага жывапісу ад іканапісу да нашых дзён, суадносіны разумення колеру ў братніх усходнеславянскіх народаў — беларусаў, рускіх, украінцаў. Такое пажаданне тым больш абгрунтавана, бо кніга рэкамендавана Міністэрствам асветы ў якасці падручніка для вышэйшых навучальных устаноў Беларусі. Вядома, гэта можа быць тэмай і для спецыяльнага даследавання.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ.

насць за той ці іншы твор, які яны выконваюць.

Можна многа прывесці дадатных і адмоўных прыкладаў у вялікай і ў цэлым станоўчай рабоце Акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР. Хачу яшчэ раз падкрэсліць, што канцэрты сімфанічных і камерных калектываў у Гомелі збіраюць шматлікую аўдыторыю і выклікаюць у яе жывую цікавасць і станоўчыя водгукі. Але няма ў Гомелі патрэбнай канцэртнай залы, што паспрыяла б развіццю сімфанічнага музычвання. Для паспяховага і высокамастацкага выступлення аркестра патрэбны адпаведныя ўмовы: памяшканне, рэклама, слушачкая аўдыторыя, музыказнаўчы каментарый. Але адзін толькі прыезд у год з пяццю канцэртамі — гэта вельмі і вельмі мала!

Цяжка пераацаніць выканаўчы заслугі Акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР і яго ўклад у эстэтычнае выхаванне працоўных. Нам, гамельчанам, хацелася б пачуць творы беларускіх аўтараў Я. Глебава, Г. Вагнера, А. Мдзівані, П. Альхімовіча, У. Дамарацкага, У. Прохарава, А. Соціна, У. Дарохіна. Новых, чыстых і глыбокіх крыніц натхнення хочацца пажадаць дырыжорам і калектыву аркестра. Няхай, пераадолюючы цяжкасці, сімфанічны аркестр робіць усё для таго, каб у нашых гарадах і вёсках станаўлілася ўсё больш сапраўдных сяброў музыка.

В. ПОМАЗАЎ, кампазітар. Так, аркестр перажывае не лепшую часіну. Думаю, важная суб'ектыўная прычына гэтага — страта калектывам веры ў свае сілы. Я помню, якім быў аркестр гадоў 15 назад: калектыву перажываў перыяд уздыму. Магчыма, справа і ў тым, што былі маладзейшыя музыканты, якія складалі ядро аркестра? Цяпер жа над ім быццам нейкі комплекс. Дзяржаўны акадэмічны (Акадэмічны!) аркестр на канцэрце можа фальшыва іграць. А тут іграюць музыканты — лаўрэаты міжнародных спаборніцтваў, такіх рэдка знойдзеш у аркестрах нашай краіны: С. Асновіч, Г. Забара, С. Сяргеева. Гэта ж еўрапейскага класа музыканты! Як ім працаваць у асяроддзі, якое часам перастае быць музычным калектывам? Здаецца, кіраўніцтва ставіцца

да «комплексу» аркестрантаў з мяккасцю, не спаганяе за недахопы, мікшыруе цяжкасці. І воль прыяздае гошч-дырыжор, і (асабліва, калі прапануецца малазнаёмы цікавы твор) аркестр пераўтвараецца, усё аддае, што можа. Беларускую ж музыку выконвае абыяк.

На мой погляд, ёсць і прычына аб'ектыўнага характару. Гэта каласальная перагружанасць аркестра. Яго нормы работы завышаныя. Спашлюся на канцэрты з'езда беларускіх кампазітараў, калі калектыву працаваў з вялікім фізічным напружаннем, а самі канцэрты ўключалі для слухача неверагодную, фізічна прыгнятаючую колькасць музыкі — да шасці твораў: сімфоніі, канцэрты, сюіты.

Рэпетыцыі мала. Патрэбна максімальная творчая самааддача, а медная група не поўная, ды яшчэ на рэпетыцыю не прыйшоў трамбаніст. Струннікі, дапусцім, іграюць добра, драўляная група — кепска. Ці ж гэта не абурэе струннікаў? Менавіта да групы духавых інструментаў у кампетэнтнага слухача бывае найбольш прэтэнзій. Які ж гэта акадэмічны, калі група медных інструментаў не ўкамлектавана? Раней у мяне было захапленне ад яркага выканаўчага калектыву. Пазней жа, калі стаў прыносіць сюды свае творы, убачыў «прозу»: на рэпетыцыі аркестранты сядзяць незацікаўлены, адкінуўшыся на крэслы, дырыжор фармальна «адмахвае» партытуру — і канец.

Т. ШЧАРБАКОВА, музыказнавец. Уявім сабе канцэртнае жыццё Мінска без сімфанічнага аркестра. Як паблякне яно! Перастануць гучаць нейкія дужэўна неабходныя струны мастацтва. Новыя пакаленні людзей не будуць атрымліваць уяўленне пра велізарны пласт культурнай спадчыны чалавецтва. Больш таго, людзі перастануць разумець і сэнс слоў «сімфанічнае мысленне мастака», і чым яно адрозніваецца ад мыслення плоскаснага, адналінейнага — напрыклад, танцавальна-забаўнага.

Сімфанічны аркестр — велізарная эстэтычная сіла. Рука майстроў — кампазітараў і дырыжораў — злучаюць дзесяткі людзей у інструментальны тэатр, сімфанічнае «дзеянне», якое

прываблівае сваю публіку. У нас ёсць аркестр, ёсць выхаваная ім публіка розных узростаў. Няма важнага, што стварае цяпер вакол аркестра «поле грамадскай зацікаўленасці», — яркага выканальніцтва.

Зніжэнне выканаўчага ўзроўню Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР спецыялісты, сталыя наведвальнікі філармоніі заўважылі ці не 20 гадоў назад. Што рабіць? Як вярнуць аркестру былою выканаўчую форму? Адказ прости: трэба ліквідаваць неспрыяльныя прычыны. Паставіць дыягназ можна, а вось як і чым лячыць? За гэтым пытаннем стаіць больш агульнае, комплекснае: стан сімфанічнай культуры ў рэспубліцы.

Слухачоў на канцэртах сімфанічнай музыкі цяпер колькасць больш, больш канцэртных пляцовак, гастрольных маршрутаў. Аркестр жа адзін. Цяпер больш фестываляў, пленумаў, больш кампазітараў, якія пішуць для аркестра, а ён — адзін. Аркестр перагружаны, працуе паспешліва, задыхаецца ад стомленасці. А што робяць іншыя аркестры Мінска? Так-так: аркестры опернага тэатра, тэатра музыка-меды, нашай кансерваторыі, Рэспубліканскай школы-інтэрната па музыцы і выяўленчым мастацтвам, Сярэдняй спецыяльнай музычнай школы пры БДК? Ці разумна арганізавана іх работа? Хто бачыў іх на канцэртных пляцоўках?

Сустрэчнае трывожнае пытанне: а ці здатныя гэтыя аркестры цалкам канцэртаваць, скажам, раз, два разы ў год? Калі захоча і зможа дырыжор... Вось яно, хворае месца.

Ці мае наша рэспубліка належаючую колькасць дырыжораў-сімфаністаў вышэйшай кваліфікацыі? Не. Ці рыхтуе Беларуская дзяржаўная кансерваторыя кадры дырыжораў-сімфаністаў? Не. Яна рыхтуе дырыжораў народных самадзейных аркестраў, г. зн. дубліруе справу Інстытута культуры, чый непасрэдны абавязак — дапамагань развіццю ўсіх форм самадзейнай творчасці. Сістэма падрыхтоўкі дырыжораў-сімфаністаў не з музыкантаў-«народнікаў», а з ліку студэнтаў-струннікаў (а гэта прынцыповае прафесійнае пытанне!) адсутнічае зусім.

Беларуская паэзія — быццам квітнеючы луг, на якім цвітуць яркія кветкі і кветкі сціплыя. Разам жа яны ствараюць непаўторны малюнак. Дасюль цешыць вока адметнай прывабнасцю сціплай паэтычнай кветка Васіля Матэвушава, якому ў гэтыя вясновыя дні споўнілася 670 гадоў.

Упершыню з вершамі В. Матэвушава я пазнаёміўся на пачатку шасцідзясятых гадоў, калі настаўнічаў на Бабруйшчыне. Нейк у гарадской кнігарні ўбачыў невялічкі зборнік невядомага мне паэта. Рапту прыхапіў кніжачку з сабой: пачытаў ў дарозе. Некаторыя

наму яе прапагандысту Паўлу Кабзарэўскаму, урадженцу Магілёва.

На неафіцыйнай частцы ленынградскія пісьменнікі папрасілі паэта пачытаць свае творы. В. Матэвушаў не ўпарціўся:

Мой край, прапісан я навені
Да тых палляў, дзе верасы
На золку ўзімаюць вейкі
У спелых кропельках расы,
Да безыменных тых рачулан,
Што загубіліся ў бары,
Да тых лугоў, дзе веснім гулаю
Звіняць крыніцы і вятры,
І мне з табой не давядзецца
Жыць у разлучці і журбе:
Не штампам пашпартным,
А сэрцам
Навен прапісан да цябе.

«Я з родным краем НЕ МАГУ РАССТАЦА...»

вершы здаліся сухаватымі і «абстрактнымі», але прываблілі радкі пра бацькоўскую зямлю, напісаныя мякка, без гучных слоў, з замілаваннем да роднага краю. Варта было толькі адвесці пагляд ад кніжных радкоў і паглядзець на краявіды за вокнамі вагона, як перад вачамі паўставалі тыя ж пейзажы, пра якія пісаў паэт: **Спавіты дзеразой палляны, Цвіце на купінах чабор, З праменняў сонечных сатняны Лугоў рамоннавы убор.**

А калі кроць вясновымі дарогамі ад станцыі да вёскі, дык міжволі паўтараў радкі паэта:

У небе жаранак зноніць, І сонца жарні далоці Вясне пшчотна падае.

Іх нельга было не паўтараць. І нават падумалася: тое, што бачу, было б цудоўнай ілюстрацыяй да паэтавай кніжкі.

Я зацікавіўся, хто ж аўтар прачытанай кніжачкі, але ніякіх звестак пра пісьменніка ў ёй не было. Запытаўся ў настаўніка беларускай мовы і літаратуры. Мне пашанцавала: аказалася, што ён у 30-я гады разам з В. Матэвушавым вучыўся ў Магілёўскім педагагічным інстытуце на літаратурна-лінгвістычным факультэце. Мой калега раскаваў пра тагачасныя справы інстытута літаратуры аб'яднання, пра лекцыі Юркі Гаўрука, які запальваў студэнтаў любоўю да літаратуры і якому, мабыць, у многім абавязаны і В. Матэвушаў.

З таго часу чытаў вершы паэта на старонках часопісаў, «Магілёўскай праўды» і іншых беларускіх выданняў, набываў новыя зборнікі яго твораў. У вершах В. Матэвушава ў першую чаргу вабіла замілаванне родным краем. Яно выказвалася з пшчотай і ласкай, надзвычай натуральна: «А сёння вішні зацвілі, а хутка каласок нальцеца», «А надвечоркам сонца спаць кладзецца ў цёплым стозе». Паэт бачыў, як «заварушыліся на градках гуркі ад зыркага святла», насіў у сэрцы «крык жураўля і гул пчалінкі», чуў, як «сок бруцця пад карою і зярнятка дыхае ў раллі». Вершы былі напоўнены святлом, узнімалі настрой.

Асабістае знаёмства з паэтам адбылося ў Ленінградзе. Нам давялося разам выступаць у Доме пісьменніка імя У. Маякоўскага на літаратурным вечары, прысвечаным даўняму сябру беларускай літаратуры, перакладчыку і нястом-

Верш спадабаўся ўсім прысутным.

На развітанне паэт запрасіў мяне не мінаць яго, калі надарыцца быць у Магілёве. «Добра сустракацца ў гасцях, а дома — лепш», — дадаў ён з мяккай усмешкай.

Той дзень і вечар мы правялі разам. Павольна хадзілі па вуліцах, стаялі на беразе Дняпра, сядзелі ў зацішкі зялёных дрэў і зноў хадзілі. Я даведаўся, што нарадзіўся Васіль Іванавіч непадалёку ад Магілёва ў невялічкім вёсцы Княжыцы ў сялянскай сям'і. Савецкая ўлада дала магчымасць вучыцца. Непасрэдным штуршком да пачатку літаратурнай творчасці быў прыклад сябра, маладога беларускага паэта Петруся Бядуліна, з якім вучыўся ў адной школе (той загінуў пазней на фінскім фронце). Па яго парадзе дала адзін са сваіх вершаў у газету «Піянер Беларусі». Паэт успамінаў эпізоды са сваёй выкладчыцкай работы на Віцебшчыне і ў Омску, пра службу ў Савецкай Арміі, гаварыў пра работу ў рэдакцыі «Магілёўскай праўды», пра справы Магілёўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, якое ён узначальваў у той час.

Запомнілася прызнанне паэта, якое пазней я прачытаў са старонкаў аўтабіяграфіі В. Матэвушава ў кнізе «Вытокі песні»: «Мяне часта папракаюць, што я паэт адной тэмы: пішу пра характаст роднага Прыдняпроўя. Можна, гэта і так, але не магу «зрадзіць» ёй, бо маё сэрца навіек звязана з роднай бацькоўскай зямлёй, з яе казачнай пекнатой, а гэта — тэма шматгранная і невычарпальная».

Да гэтага ж пытання (відаць, што яно хвалявала яго) паэт звярнуўся і пры расставанні. Ён выняў з кішэнкі лётныя пінажы і свой зборнік «Верасы», каб падпісаць яго мне. Перад тым, як паставіць дату, паэт задумаўся: «Сённяшні дзень ужо адышоў. Вось-вось наступіць новы. Якую ж паставіць дату? Пастаўлю заўтрашняю. Няхай яна будзе як надае на новыя сустрэчы, на новыя светлыя дні ў нашым жыцці... Згодзен?»

...Праз некалькі месяцаў газеты і радыё прынеслі горкую вестку, што паэта не стала.

Цімох ЛЯКУМОВІЧ.

Саюз пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку Генадзю Шупеньку з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці МАЦІ.
Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выказвае глыбокае спачуванне загадкавым рэдакцыі серыяных выданняў Шупеньку Генадзю Серафімавічу з прычыны напаткаўшага яго вялікага гора — смерці МАЦІ.

Прайшло 150 гадоў з таго часу, калі з'явіліся публікацыі на рускай і іншых мовах, у якіх выявілася жывая цікавасць да мовы і культуры беларускага народа. У вучоных працах выказвалася шкадаванне, што няма друкаваных узораў беларускага фальклору. Так, вядомы славіст Зосіп Бадзянскі ў выкананай у сценах Маскоўскага універ-

мі цікавых узорчыкаў беларускай гаворкі, сказаных жабрачкай з Магілёўскай губерні.

Што датычыць крыніц збору П. Кірзеўскага, то з яго пісьма да Уладзіміра Ялагіна ад 11 лістапада 1842 г. вядома, што ён быў знаёмы з Рамуальдам Падбярэзскім. У гэты час Р. Падбярэзскі гасцяваў у Кірзеўскага. А ў пісьме да Аляксея Языкава, брата пэ-эта, і да свайго сябра Ула-

былі названы, усё ж потым А. Саймонаву ўдалося ўсталяваць некалькі прозвішчаў, але сярод іх мы не знаходзім імён нашых землякоў.

З іншых жа крыніц вынікае, што памочнікамі П. Кірзеўскага былі якраз нашы землякі. Напрыклад, з успамінаў Максіміліяна Маркса «Запіскі старога» стала вядома, што адным з першых актыўных збіральнікаў фальклору на Віцебшчыне быў пэст Тадзвух Лада-Заблоц-

чыць аб даволі блізкіх узаемаадносінах гэтых людзей, хоць пра фальклор у ім нічога не гаворыцца.

Пасля сканчэння Маскоўскага ўніверсітэта ў 1832 г. у гімназіях і вучылішчах Оршы, Полацка, Магілёва і Віцебска працаваў выкладчыкам рускай мовы Міхайла Барысавіч Чысцякоў (1809—1885), сябра В. Бялінскага, М. Станкевіча, Т. Лады-Заблоцкага, адзін з заснавальнікаў літаратурнага таварыства «11 нумара». Ва ўспамінах М. Маркса занатавана, што ў 1835 г. ён даслаў у Маскоўскі ўніверсітэт для перадачы Івану і Пятру Кірзеўскім некалькі беларускіх песень з Віцебшчыны, запісаных звыклай «гражданкай». Браты знаёмліліся з імі ў адным з нумароў «казённакоштных» студэнтаў. Іх захапілі змест і рытм лірычнай песні, якую яны некалькі разоў перачыталі ўголос:

Ай ужо сонца зайшло
І туман ляжыць,
І як тваё личыка,
Неба так гарыць.
Там чорныя тучы,
А ў тучах блішчыць
І пярун жыжучы
Ад цябе ляжыць.
Зорка любіць неба,
Лешч любіць ваду,
А і мне не трэба
Як цябе адну.

Пры гэтым прысутнічаў сам М. Маркс, які наведваў свайго сябра дзяцінства К. Касовіча. Ён зазначыў братам Кірзеўскім, што паводле іх вымаўлення ніводзін беларус не прызнаў бы гэтую песню беларускай.

Потым М. Маркс павольна, амаль па складах, некалькі разоў перачытаў запіс, асабліва дбайна вымаўляючы гукі, якія адрозніваюць фанетыку беларускай мовы ад рускай. У Кірзеўскіх вялікае здзіўленне выклікала вымаўленне гукаў «і» і «й», «у» і «ў».

Для поўнага разумення М. Маркс далучыў некалькі прыкладаў з класічных моў. На дапамогу паклікаў К. Касовіча, які нагадаў, што і ў глаголіцы, у адрозненне ад кірыліцы, было таксама два «и» — доўгае і кароткае. Спрэчка аб асаблівасцях мовы працягвалася больш за тыдзень.

Мы ўжо казалі аб няўдамым лёсе беларускай часткі збору П. Кірзеўскага. Петр Бясонаў выдаў толькі прыкладна трэцюю яго частку. Потым ён абяцаў надрукаваць у 2-х тамах астатняе, але не змог. М. Спяранці заўважыў, што да моманту выдання новай серыі са спадчыны П. Кірзеўскага ў 1911 г. беларускіх песень у яго зборы «...цяпер, амаль не знаходзіцца: ёсць 2—3 песні, атрыманыя ад вядомага Зарыяна Даленгі-Хадкоўскага, 2—3 песні вядомыя невядомага паходжання».

Цытаваная ў гэтым артыкуле беларуская песня цікавая тым, што маеца, хоць і не вельмі падрабязная, гісторыя яе запісу і ўладкавання ў збор вядомага рускага фалькларыста.

Генадзь ДАУГЯЛА.

Пётр Кірзеўскі і беларусы

сітэта дысертацыі «Аб народнай паэзіі славянскіх плямёнаў» заўважыў, што для дасканалых даследавання абранай ім тэмы сурэзнуцца вялікія перашкоды, на той час непераадольныя, а менавіта: адсутнасць збораў народных паэтычных твораў беларусаў, балгар, славенцаў. У заключнай частцы працы, у невялікай нататцы, ён заўважыў, што ўсяго некалькі беларускіх фальклорных твораў цяпер надрукавана ў «Молве» і «Вестнике Европы», хоць ён асабіста валодае запісамі амаль 2000 пераважна вясельных і абрадавых песень. Аб тым, адкуль узяўся і куды падзеўся грандыёзны беларускі збор Восіпа Бадзянскага, у наш час можна меркаваць толькі прыблізна.

Не менш загадкавай застаецца пакуль што гісторыя і другога збору — Пятра Кірзеўскага, малодшага брата аднаго з заснавальнікаў славянафіліі Івана Кірзеўскага. Біёграф гэтага вучонага Рыгор Князеў пісаў, што П. Кірзеўскі сваім асабістым высілкам ці то за плату са сваіх сродкаў пры дапамозе мясцовых сіл сабраў і запісаў да 500 народных песень з беларускіх абласцей «ад Чудскага возера да Вальні і Суража, ад літоўскага Бярэзца да Вязьмы і Мажайска».

Шырока вядома, што значная частка беларускага збору Пятра Кірзеўскага па яго смерці была прысвоена і часткова выдана Пятром Бясонавым пад назвай «Беларускія песні» (Масква, 1871 г.).

Як сведчыць сам П. Кірзеўскі ў пісьме да пэста Мікалая Языкава ад 1 верасня 1834 г., ён адным з найбольшых здабыткаў свайго падарожжа па Цверскай, Ноўгарадскай і Пскоўскай губернях улетку таго ж года лічыў «...некалькі вель-

дзіміра Камоўскага, датаванага вясной 1843 г., Пётр Кірзеўскі піша, што «нядаўна атрымаў» вялікі збор беларускіх песень. Магчыма, гэтыя песні былі прывезены з Беларусі Р. Падбярэзскім.

Між тым, з пэўных крыніц вядома, што нехта Ю. Гудвіловіч перадаў П. Кірзеўскаму выключна цікавую калекцыю песень Мінскай губерні, але невядома дакладна, калі гэта было.

Вядомы сучасны даследчык збіральнай дзейнасці Пятра Кірзеўскага А. Саймонаў звярнуў увагу на вялікую дапамогу і спачуванне, якія ён меў ад студэнтаў Маскоўскага ўніверсітэта.

У сувязі з тым, што пасля паўстання 1830-31 гг. жыхарам Беларусі было забаронена вучыцца ў Варшаве і іншых гарадах Каралеўства Польскага, а Віленскі і Варшаўскі ўніверсітэты былі зачынены, у Маскве з'явілася група студэнтаў з Беларусі. У 1831—1837 гг. у Маскоўскім ўніверсітэце толькі ў ліку «казённакоштных» студэнтаў навучалася каля 10 выхаванцаў беларускіх гімназій. У 1833 г. пяцёра з іх (Тадзвух Лада-Заблоцкі, Іван Савініч, Людвік Макса, Казіян Касовіч і Аляксандр Бялецкі) заснавалі тайнае літаратурнае таварыства.

Цяпер ужо шырока вядома, што К. Касовіч, пазней выдатны рускі вучоны і перакладчык, у 1831 г. пад псеўданімам «Беларус К. К.» у № 21 часопіса «Молва» надрукаваў тэкст беларускай песні з дадаткам разважання аб асаблівасцях беларускай мовы.

П. Кірзеўскі ў лісце да М. Языкава ад 21 сакавіка 1837 г. паведаміў, што студэнт Маскоўскага ўніверсітэта перадаў яму каля 300 тэкстаў розных песень. Хоць гэтыя студэнты і не

кі, які да арышту летам 1833 г. навучаўся на філалагічным аддзяленні філасофскага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта.

Калі ў 1911 г. пачала выдавацца новая серыя песень са збору П. Кірзеўскага, яе рэдактар Мікалай Спяранці ва ўступным артыкуле ў ліку асоб, што перадалі яму тэксты, «хоць і не ў вялікай колькасці», назваў студэнта Маскоўскага ўніверсітэта Івана Савініча (1811 — пасля 1868). Ён беларус, сын уніяцкага святара, паступіў ва ўніверсітэт у 1829 г., дзе хутка пасябраваў з Вісарыянам Бялінскім, Мікалаем Станкевічам, Міхаілам Чысцяковым і іншымі ўдзельнікамі літаратурнага таварыства «11 нумара». Быў старшынёй гэтага таварыства. З 1831 г. пачаў друкавацца ў часопісах «Лісток», «Телескоп», «Молва» і інш. У 1833 г. у Маскве выдаў на рускай мове польскую граматыку. Універсітэт не скончыў. Быў першапачаткова прызначаны на пасаду настаўніка рускай мовы ў адно з павятовых вучылішчаў Беларусі. Але з-за сяброўскіх адносін з асуджаным «злачынцам першага разраду» Т. Ладам-Заблоцкім на радзіму паехаць не рызыкнуў і да 1841 г. выкладаў рускую мову ў павятовым вучылішчы ў г. Ялацк. У 1843 г. пераехаў у Варшаву, дзе доўгі час не мог здавальняюча ўладкавацца са сваёй вялікай сям'ёй. У апошнія гады жыцця выдаў польска-рускі слоўнік і працаваў загадчыкам рускага аддзела ў энцыклапедыі Альгебранта.

У рукапісным адзеле Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна ў Маскве ў фондзе Ялагіных захавалася пісьмо І. Савініча да П. Кірзеўскага ад 10 чэрвеня 1843 г. Змест ліста свед-

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
АТ 04133 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП. Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-19-85, аддзела публіцыстыкі — 33-19-65, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-22-04, аддзела мастацтваў — 33-21-53, аддзела арганізацыйна-масавай работы — 33-19-65, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела інфармацыі — 33-24-62, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, карэктарскай — 32-20-64.

Рэдакцыя прымае і разглядае апаваданыя, нарысы, артыкулы — да 12 старонак, рэцэнзіі, інтэрв'ю, карэспандэнцыі, нататкі — да 6 старонак. Вершаваныя творы — не больш як 150 радкоў. Матэрыялы прымаюцца надрукаванымі на машыцы ў двух экзэмплярах. Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

ПЕРАМОЖЦА — ВЫДАВЕЦТВА «ЮНАЦТВА»

Па выніках сацыялістычнага спаборніцтва за паспяховае выкананне заданняў чацвёртага квартала 1984 года лепшым сярод выдавецтваў рэспублікі прызнана «Юнацтва». Яму ўручаны пераходны Чырвоны сцяг Дзяржаўнага БССР і БРК прафсаюза работнікаў культуры.

Толькі за тры апошнія месцы года выдавецтвам выпушчана каля 40 кніг для падрастаючага пакалення тыражом амаль тры мільёны экзэмпляраў. Усяго ж з грыфам «Юнацтва» з пачатку п'яцігодкі выдадзена каля 600 назваў кніг і брашур тыражом больш як 45 мільёнаў экзэмпляраў. Кнігі выдавецтва экспартуюцца ў дзесяткі замежных краін, адзначаны дыпламамі шматлікіх конкурсаў мастацтва кнігі.

М. КЕНЬКА.

КІНАФІКАТАРЫ — НА ВДНГ СССР

У Слуцкім раёне створана больш за 80 кіналекторыяў і кінаклубаў, праграмы якіх «Подзвіг народа бесмяротны», «Ніхто не забыты, нішто не забыта», «Старонкі бавай славы» і іншыя выклікаюць увагу глядачоў.

Цікава прайшлі кінавечары «Як сілу сэрцаў герояў сабе перадаць», «Салдацкім удавам прысвячаецца», «Дарогамі перамог Слуцкіны». Яны адбыліся ў 15 калгасах і саўгасах. А гутарка на тэму «Мой бок Хатыні» з дэманстрацыяй фільма беларускіх кінематаграфістаў «Нямы крык» праведзена на 36 кінаўстаноўках.

У калгасах і саўгасах раёна працуюць кіналекторыі «Харчовая праграма — справа усенародная». Запрашаліся білеты на такія паназы з прозвішчам лентараў уручаны ўсім хлеба-робам.

Па выніках работы за мінулы год Слуцкая дырэкцыя кінасетні прадстаўлена на ВДНГ СССР.

У. ХАДАКОУСКІ.

Ш Ч Ы Р Ы М С Л О В А М

Янавіцкі сельскі Дом культуры — адзін з лепшых у Ілецінскім раёне. Тут працуе 22 гурткі мастацкай самадзейнасці. Вялікай папулярнасцю ў насельніцтва нарыстаецца агітацыйна-мастацкая бригада. У праграме агітбригады — услаўленне ударнай працы мясцовых жыхароў. Распрацаваны спецыяльны сцэнарый для абслугоўвання жывёлаводаў саўгаса «Чырвоная зорка».

Рэгулярна выступаюць перад працоўнымі калектывамі агітацыйна-харэаграфічны ансамбль «Журавінка» і яланскага гарадскога Дома культуры. Валожынскага раёна, агітацыйна-мастацкая бригада «Надзея» Жодзінскай швейна-трыкатажнай фабрыкі, агітацыйна-мастацкая бригада «Цыбулька» саўгаса «Мінская агароднінная фабрыка» і іншыя.

Цяпер у Мінскай вобласці працуе 348 такіх агітбригад.

Л. ЛАРУК.

Камісія па літаратурнай спадчыне У. Дадзіёмава

Сакратарыят праўлення Саюза пісьменнікаў БССР утварыў камісію па літаратурнай спадчыне Уладзіміра Дадзіёмава ў наступным складзе: П. Васілеўскі — старшыня, С. Кухарэў, М. Тагур, М. Станкевіч — сакратар.

Галоўны рэдактар Аляксей ЖУК.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Аляксей АСПЕНКА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Віктар КАВАЛЕНКА, Уладзімір НЯФЁД, Нічмыр ПАШКЕВІЧ, Барыс САЧАНКА, Язэп СЕМАЖОН, Юрый СЕМАНЯКА, Віктар ТУРАУ, Паўла УКРАЇНЕЦ, Леанід ШЧАМЯЛЁУ.

Адказны сакратар Пятро СУШКО.